

planinski

V E S N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

5

maj 2012

3,40 EUR

INTERVJU

Sir Chris Bonington

TEMA MESECA

Društvena glasila

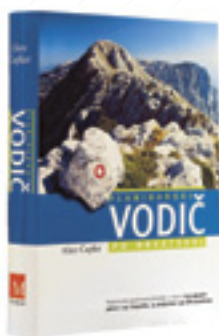
Z NAMI NA POT

Grintovec Gore nad Patokom

Hrvaška planinska literatura

Na sedežu Planinske zveze Slovenije v Ljubljani in preko spletne trgovine PZS so vam na voljo tudi nekateri vodniki, dnevniki in zemljevidi za Hrvaško.

Predstavniki Planinske zveze Slovenije (PZS) in Planinske zveze Hrvaške (HPS) so se konec januarja 2012 na sestanku v Zagrebu dogovorili o tesnejšem sodelovanju. Med drugim so se dogovorili, da se od spomladi letos vzpostavi prodaja slovenske planinske literature, priročnikov in zemljevidov v pisarni HPS v Zagrebu in preko spletne trgovine HPS, prav tako pa tudi prodaja hrvaške planinske literature na sedežu PZS v Ljubljani in v spletni trgovini PZS, s čimer bodo koristne informacije še bolj dostopne članom obeh planinskih zvez in ostalim ljubiteljem gora.

INFORMACIJE in NAROČILA:

**Planinska zveza Slovenije,
Planinska založba,**

- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- telefonu: 01 / 43 45 684 ali faksa: 01 / 43 45 691,
- e-naročila:

planinska.zalozba@pzs.si ali preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- tel. (0)8 380 67 30, fax: (0)4 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Plezalni vodniki Koroške

Leta 2005 je Planinska založba pri PZS izdala tri plezalne vodnike: Raduha; Peca in Uršlja gora; Plezališča, zaledeneli slapovi, turno in alpinistično smučanje pod enim imenom Plezalni vodniki Koroške. Plezalni vodnik približa koroške stene, plezališča, plezanje po zaledenelih slapovih ter turne in alpinistične smučarske spuste širšemu krogu alpinistov in plezalcev. Besedno

in slikovno predstavi plezalsko dejavnost na območju Koroške. Obdelane so stene Raduhe, saj so postale "koroške", čeprav geografsko sodijo v Savinjsko dolino. V celovit pregled pa so uvrščene tudi do leta 2005 neobdelane severne stene Pece, ki ležijo na ozemlju Avstrije. Na 344 straneh (trije plezalni vodniki) je avtor Stanko Mihev opisal 305 smeri in variant. Vse smeri so predstavljene tudi s

Od sredine maja do sredine junija 2012 lahko plezalni vodnik kupite po akcijski, 50 % nižji ceni: 20,45 €* (redna cena 40,89 €*).*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

shemami. V knjigi je 60 črno-belih slik, 110 barvnih fotografij in 160 skic.

Format: 130 x 210 mm

Vezava: šivana brošura, ovitek žlebkani

INFORMACIJE in NAROČILA:

**Planinska zveza Slovenije,
Planinska založba,**

- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- telefonu: 01 / 43 45 684 ali faksa: 01 / 43 45 691,
- e-naročila:

planinska.zalozba@pzs.si ali preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- tel. (0)8 380 67 30, fax: (0)4 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Največja družina

Vladimir Habjan

Kadar pišemo o temi, kakršna je tokratna o društvenih glasilih, sem vedno malce v dilemi, če to zanima našega "povprečnega" bralca. Rezultati vseh anket, ki smo jih opravili do zdaj, namreč kažejo, da je naš najpogostejši kupec tisti, ki najraje bere o gorah in o vsem, kar je v zvezi z njimi. Nekatere vsebine se morda preveč tičejo same organizacije in res ne zanimajo prav vseh. Za tokratno skupščino, ki je po dolgem času sprejela nov statut, to gotovo ne drži. Čeprav gre bolj za vsebino internega značaja same organizacije, kar statut gotovo je, vendarle ta odpira mnoge nove poti planinske dejavnosti v prihodnje, ki bodo zanimale tudi nečlane planinske organizacije.

Področij, ki so del dejavnosti planinske organizacije in se tičejo vseh obiskovalcev gora, pa je toliko, da jih vseh niti ne morem naštet, od vzdrževanja in markiranja planinskih poti, obnavljanja in delovanja planinskih koč, planinske vzgoje od mladih naprej, varnosti v gorah, alpinističnega in vodniškega šolanja, varstva narave ... in ne nazadnje do planinske publicistike, ki gotovo koristi vsem obiskovalcem gora ne glede na to, ali so člani naše organizacije ali niso. Nikakor ne smemo spregledati, da je tistih, ki prostovoljno delajo v več kot dvestopetdesetih planinskih društvih po vsej Sloveniji, na stotine oziroma celo na tisoče. To je res impresivna številka in čeprav se zdi komu pretirana, številke pač kažejo tako. Planinska zveza je tako najštevilčnejša prostovoljna organizacija civilne družbe, lahko bi celo rekli, da smo njena največja planinska "družina".

Če upoštevam zgornja dejstva, potem me ne skrbi več, da tokratna tema ne bi našla poti do bralca. Naši sogovorniki so namreč povedali toliko zanimivega, da bo napisano vsakemu društvu, ki razmišlja o svojem periodičnem glasilu ali o enkratni izdaji, na primer ob društvenem jubileju, gotovo prišlo prav. To pa je bil tudi naš namen, spodbuditi društva in prostovoljce, da se o tem pogovarjajo in se morda tega kdaj v prihodnje tudi lotijo. V pogovoru smo celo razmišljali o delavnici, kjer bi udeleženci dobili praktične izkušnje (nekaj podobnega je pred leti mladinska komisija že organizirala).

Naslednje leto bo petdeseto leto, kar me je oče vpisal v Planinsko društvo Ljubljana-Matica. Dobil sem svojo prvo izkaznico (z imenom Vladko), in ker nisem imel svojega portreta, je oče izrezal črno-belo sliko, kjer me mama drži za ramo, jaz pa škilim tja nekam proti soncu. Za zavihek mi je zataknil še planiko, ki je bila zame svetinja, saj sem dobro vedel, da je roža zaščiten. Živo se spominjam, kako sem se trudil zbirati žige, kar je bilo takrat v navadi, zato mi izleti niso predstavljali nikakršnih težav, prej nasprotno. Ko je v mali zeleni knjižici zmanjkalo prostora zanje in ko ga ni bilo niti za znamkice, ki smo jih lepili vsako leto ob plačilu članarine, sem dobil novo, tako z drugo sliko, kjer nisem bil več mulček, pač pa že pravi fant. Za žige pa je spet kmalu zmanjkalo prostora, zato sem jih pritiskal kar v besedilo prve pomoči v gorah, ki je bilo takrat vedno del izkaznice. Potem sem si naredil še dodatno knjižico s praznimi listi, jo vstavil v izkaznico in spet je bil za nekaj časa z žigi mir.

Zdaj žigov že dolgo ne zbiram več, še vedno pa vodim svoj planinski dnevnik. Vendar mi je tako kot v mladih letih tudi zdaj članstvo v planinskem društvu nekakšna svetinja, nekaj, čemur se zlepa ne bom odpovedal, saj sem namreč član največje planinske "družine" v Sloveniji. Pridružite se ji tudi vi! Potem zgoraj omenjenih dilem, o čem naj pišemo, niti ne bo več ...

Pomlad v Trnovskem gozdu
Foto: Olga Kolenc

- UVODNIK**
- 1 Največja družina**
Vladimir Habjan
- OKROGLA MIZA**
- 4 Dejavnost društva na zvitku papirja**
Pogovor z uredniki društvenih glasil
Vladimir Habjan
- 8 Viharnik, glasilo PD Viharnik**
Nevenka Kanduč
- 9 Krpelj, glasilo PD Tolmin**
Žarko Rovšček
- MINIATURA**
- 11 Kdaj pride letos pomlad na Blegoš?**
Edvard Vidmar
- INTERVJU**
- 12 Za preživetje moraš imeti stoo odstotno srečo**
Sir Chris Bonington
Mire Steinbuch
- SPOMINI NA MINULE ČASE**
- 16 V snežnem metežu na grebenu Rokav-Škrlatica**
Dopolnitev prispevka iz leta 1948
Peter Muck
- ZGODOVINA**
- 20 Vsestranska raziskovalca Julijskih Alp**
Dr. Julius Kugy in dr. Henrik Tuma
Vanja Sossou
- PLANINSKA ORGANIZACIJA**
- 22 Volje za prihodnje delo nam ne bo zmanjkalo!**
Uspešna Skupščina Planinske zveze Slovenije
Zdenka Mihelič
- DOLOMITI**
- 24 Razgiban vzpon na prestižni vrh**
Dreischusterspitze/
Punta dei Tre Scarperi
Vladimir Habjan
- Z NAMI NA POT**
- 28 Na prvaka Kamniško-Savinjskih Alp**
Grintovec
Gorazd Gorišek
- Z NAMI NA POT**
- 41 Divji zahod Julijskih Alp**
Gore nad Patokom
Moja Stritar
- ZABAVNA ZGODBA**
- 45 Po stopinjah starih romarjev**
Ledeni mož sv. Pankracij na Kozjaku
Aleš Tacer

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodič

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobešek, Mojca Stritar,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6050 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskiimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člana
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Shivering, 6501 m,
Garvalska Himalaja, Indija, od vznožja Bhagirathijev.
Chris Bonington je nanj splezal leta 1983.

Foto: Marko Prezelj

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Z NAMI NA POT – OPISI TUR

- 33 Grintovec, 2558 m, čez Streho
- 33 Grintovec, 2558 m, po Špremovi poti
- 35 Grintovec, 2558 m, po Frischaufovi poti
- 35 Grintovec, 2558 m, čez Dolge stene
- 37 Monte Jama, 1165 m
- 37 Cuel de la Baretta, 1522 m
- 39 Planina Pecol iz Patoka, 1517 m
- 39 Monte Jovet, 1814 m

POPOTOVANJA

- 48 Pic Boby – očarljivi
vrh Madagaskarja
Z Malgaši po nacionalnem
parku Andringitra
Petra Klinar Duhannoy

BALVANSKA MEKA

- 52 Granitni raj
Deviški balvani nad Prilepom
Anže Zorman

LEDNO PLEZANJE

- 56 Nora Burja
Zmrznjena Boka
Dejan Koren

GORSKA MEDICINA

- 57 Višinska bolezen
Preventiva in zdravljenje
Petra Zupet

**LEGENDA KAMNIŠKEGA
ALPINIZMA**

- 59 Metod Humar 1939–2012
Tone Škarja

VARSTVO NARAVE

- 60 Modrina na travnikih
Botanični spomenik Lovrenc
Dušan Klenovšek

**VREMENSKE STOPINJE
IN OPRIMKI**

- 61 Kavno vremenoslovje
na višini
Miha Pavšek

GORSKO REŠEVANJE

- 62 Analiza nesreč in
reševalnega dela
v letu 2011
Jani Bele in Pavle Podobnik

ALPINISTIČNA TEHNIKA

- 64 10 varnostnih
pravil športnega
plezanja
Tadej Debevec, Aljaž
Anderle, Tomo Česen

NOVICE IZ VERTIKALE

NOVICE IZ TUJINE

LITERATURA

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnost društva na zvitku papirja

Pogovor z uredniki društvenih glasil

Besedilo: Vladimir Habjan

Uredniki društvenih glasil, s katerimi smo se pogovarjali v tokratni temi meseca, pravijo, da so glavni namen izhajanja njihovih glasil informiranje članov o dejavnostih društva, ustvarjanje možnosti, da člani sporočajo svoja občutenja ob planinskih doživetjih, pa tudi zbiranje arhiva za zanamce. Zanimivo misel je podal tudi bivši urednik Planinskih odmevov, da v njihovem društvu ob pobiranju prispevka za članarino, ko hodijo od vrat do vrat, svojim članom ne želijo ne samo nečesa vzeti, pač pa tudi nekaj dati. Kaj drugega je primernejšega kot lično glasilo, ki ponuja prijetno branje o društvu, preteklih dogodkih in najavah prihodnjih?

Tudi v zadnji ideji so razlogi, da smo se v našem uredništvu odločili, da se lotimo te teme. Naši sogovorniki so povedali, da si želijo izmenjave informacij in izkušenj iz sosednjega okolja, s čimer bi lahko pripravo in izvedbo glasil dvignili na višji nivo. Tudi mi si želimo tega, predvsem pa, da bi ob tem spodbudili druga društva, ki svojih glasil še nimajo, da bi se tega oni lotili še sami. Verjamemo, da jim bo pri tem naš prispevek prišel prav.

V prostorih uredništva na Dvorakovi v Ljubljani so nas obiskali

Milena Jesenko, urednica glasila Planinski utrinki, PD Brežice, **Jože Bobovnik**, bivši urednik glasila Planinski odmevi, PD Fram, in **Andreja Konovšek Jalen**, urednica glasila Planinski popotnik, PD Šoštanj. Odgovore na naša vprašanja sta nam v pisni obliki poslala še **Žarko Rovšček**, urednik glasila Krpelj, PD Tolmin, in **Nevenka Kanduč**, urednica glasila Viharnik, PD Viharnik, nekaj pismenih odgovorov pa je poslala tudi **Katja Bobovnik**, aktualna urednica Planinskih odmevov.

Kje ste dobili idejo za izdajo društvenega glasila in kako ste prišli do imena? Kako se je glasilo razvijalo do današnjega videza?

Milena Jesenko: Glasilo Planinski utrinki je leta 1986 nastalo iz gole potrebe, da so članom na občnem zboru dali v roke nekaj pismenega. Pobudo za izdajo je dala takratna predsednica PD Brežice Marija Veble. Mislim, da mu je dala tudi ime, prva urednica pa je bila Francka Pečnik. V začetnih letih so v glasilu objavljali le poročila o delu in nekaj prispevkov članov o turah. Teksti so bili oddani v rokopisu, glasilo so razmnožili

na ciklostil, torej precej skromno. Skozi leta se je vsebina širila, se prilagajala pestrosti društvenega dela, dogodkom, času in novim tehničnim možnostim. Širil se je krog piscev, pojavile so se nove teme, s tem pa je glasilo postajalo vse bolj zanimivo za bralce.

Jože Bobovnik: V pozni jeseni leta 1991 smo začeli s pripravami na praznovanje 20-letnice delovanja društva. Ker sem bil takrat že nekaj časa aktivno vključen v njegovo delovanje, so ostali člani upravnega odbora upali podpreti kakšen moj predlog, čeprav se je na videz zdel težko uresničljiv. Eden teh je bil, da bi izdali lastno glasilo. Rečeno, storjeno in rodili so se Planinski odmevi. O imenu smo debatirali, bila sta dva predloga: ali Odmevi z gora ali Planinski odmevi. Z imenom smo želeli sporočiti, da so to odmevi z gora in naše dejavnosti.

Največja težava je bila, kako v kratkem času zbrati dovolj zanimivih člankov. Kot pobudnik in urednik glasila sem začel prosjačiti, moledovati in celo groziti, da člani upravnega odbora nekaj napišejo. Zbrali smo 13 člankov, za kar smo porabili 18 strani in temu dodali prav toliko strani reklamnih oglasov. Glasilo smo delno natisnili z računalniškim tiskalnikom, delno pa smo ga fotokopirali. Prva številka je izšla leta 1992. Nepozabni so trenutki, ko smo ob nastajanju naslednjih številk vsak po svojih močeh kopirali tekste za glasilo, jih zlagali v pravilno zaporedje in ročno vezali s sponkami le dan pred občnim zborom. Vsa glasila vključno s šesto številko so bila brez fotografij.

Naslednje prelomno leto je bilo 1998, ko smo 7. številko Odmevov prvič v celoti natisnili v tiskarni in prvič objavili tudi fotografije. V naslednjih letih je glasilo raslo tako po obsegu kot po kakovosti. Veseli predvsem to, da se število tistih, ki so pripravljeni kaj napisati in svoja doživetja deliti z ostalimi planinci, stalno povečuje. Glasilo ima po 20 letih vsebinsko zasnovo in stalni krog sodelavcev. Lahko rečem, da vemo, kaj želimo, ter kako to uresničiti in narediti.

Andreja Konovšek Jalen: Leta 1995 je nastal mladinski odsek, ki je takoj dal idejo za glasilo. Idejo za ime Planinski popotnik sta verjetno dala prva urednika Bojan Rotovnik in Matej Kortnik oz. je nastala v mladinskem odseku. V začetku je glasilo

izhajalo večkrat letno in prinašalo splošne informacije o delu v društvu in posameznih odsekih. Ker je bil v začetku to predvsem interni časopis mladinskega odseka, je bila večina prispevkov namenjena mladim oz. so jih pripravili mladinci. Tako smo objavljali predvsem vtise z mladinskih izletov, orientacijskih tekmovanj itd., nekaj pa je bilo tudi obvestil, ki so se nanašala na širše delovanje društva.

Sogovorniki so povedali, da si želijo izmenjave informacij in izkušenj iz sosednjega okolja, s čimer bi lahko pripravo in izvedbo glasil dvignili na višji nivo; z desne: Andreja Konovšek Jalen, Jože Bobovnik, Milena Jesenko, Vladimir Habjan. Foto: Irena Mušič Habjan

Ščasoma je časopis postajal vse bolj društven in tako so se ustvarjalci odločili, da bo od leta 1997 (6. številka) izhajal enkrat letno, v njem pa bodo informacije o delovanju celotnega društva in širše.

Povejte nam nekaj podatkov o glasilu: koliko številk izide na leto, koliko strani ima, kakšen je tisk, naklada, format glasila, vezava ...

Milena Jesenko: Od leta 1986 je kakovost glasila naraščala s hkratnimi tehničnimi izboljšavami in možnostmi, ki so se neverjetno hitro spreminjale. Če so bili prvi članki pisani na roko in jih je bilo treba najprej pretipkati, če se je glasilo razmnoževalo dobesedno na roke, si danes ne predstavljamo, kaj bi počeli brez računalnika. Napredek je bil zaznan zlasti po letu 2000. Od leta 2009 je glasilo v barvni tehniki. Na leto izide ena številka, in sicer do občnega zbora. Strani je od 56 do 64, format je A4, vezava z žico. Naklada jubilejne številke ob 60-letnici društva je bila 500 izvodov, drugače je 300.

Jože Bobovnik: Na leto izdamo eno številko, praviloma februarja.

Izdali smo tudi štiri posebne številke, leta 1994 in 1999 ob organizaciji državnega tekmovanja Mladina in gore ter leta 1997 in 2002 ob 25- in 30-letnici delovanja društva. Od leta 1998 izdajamo glasilo v tiskani obliki. V začetku je bila naklada 200–300 izvodov, zadnja številka je izšla v nakladi 650 izvodov. Glasilo je zaenkrat tiskano v črno-beli tehniki z barvnimi trdimi platnicami formata

A4. Število strani se spreminja, teksta je 60–80 strani, reklamnih oglasov pa 15–20 strani. Besedilo je vedno tudi lektorirano. Za zanimivost naj povem, da imamo CIP.¹

Andreja Konovšek Jalen:

Od začetnih nekaj števil na okoli 20 straneh, ki so bile še fotokopirane, smo v letu 2000 (številka 9) prišli do prve črno-bele tiskane izdaje na 36 straneh. Natisnjenih je bilo 350 izvodov. Naslednji mejnik predstavljata leti 2003, ko smo si prvič privoščili barvne platnice, in leto 2004, ko je ob obeležitvi stoletnice društva Planinski popotnik izšel na 100 straneh v 500 izvodih. V letih 2004 in 2005 smo izdali še eno mini glasilo PD Šoštanj, imenovano Planinček. Bil je mlajši bratec Planinskega popotnika in je zaradi množice akcij ob praznovanju društva prinašalo podrobnejša obvestila med letom. Od leta 2008 Planinskega popotnika izdajamo na okoli 40–48 straneh v nakladi od 350 do 450 izvodov in je v celoti barven. V letu 2012 je izšla že 21. številka.

¹ CIP (*cataloguing-in-publication*) – kataložni zapis o publikaciji, ki ga beleži NUK.

Kaj je osnovna vsebina vašega glasila, so to programi odsekov, društva, poročila, obvestila, doživetja z gora, so to tudi strokovne vsebine ali celo pesmi?

Milena Jesenko: V osnovi so trije deli: poročila o delu v preteklem letu, t. i. literarni del in na koncu program za tekoče leto. Srednji del ima spet več vsebinskih sklopov, ki odsevajo aktualne dogodke v društvu, pogovor z zaslužnim planincem ali planinko, ekološke teme, zgodbe s pohodov v tuje gore, jubilejna srečanja, tradicionalne pohode, pesmi ... Da razbijemo monotonijo, vključimo še kake zanimivosti ali odmeve na dogajanja, ki nam jih sporočajo bralci od drugod, tudi iz prijateljskih društev. Na koncu običajno objavimo še kak zanimiv nasvet, namig za obisk (recimo Planinskega muzeja ipd.). Zadnji dve leti na zadnji platnici objavljamo stare fotografije (Pogled v preteklost), ki si jih bralci ogledujejo z velikim zanimanjem. Trudimo se biti čim bolj aktualni in zabeležiti vse, kar bo služilo kot dokument dela in časa za zgodovino društva, ki deluje v Brežicah od leta 1950.

Jože Bobovnik: Glasilo ima že nekaj let zasnovano iz štirih tematskih področij: delo društva, kjer predstavimo poročila o delu, rubrike Povsod sem hodil, povsod sem bil, Načrtujemo in vabimo ter Majhne in velike zanimivosti. Skušamo tudi predstaviti pomembnejše mejnike iz zgodovine slovenskega planinstva, prav tako strokovne članke, če najdemo primerno temo in avtorje. Velik del glasila je namenjen oglasom, da delno pokrijemo stroške.

Andreja Konovšek Jalen: Od naštetega prav vse, kar je navedeno v vprašanju, razen pesmi. Strokovne vsebine se npr. tičejo predstavitev planinske literature, ki je bila izdana v preteklem letu. Redni dopisniki so tudi člani Naravovarstvene zveze Smrekovec.

Kakšen je namen izdajanja društvenega glasila in komu je glasilo namenjeno, članom ali še komu drugemu?

Milena Jesenko: Namen je dokumentacijski, hkrati pa dajemo možnost tistim, ki želijo in znajo pisati, da objavijo svoja doživetja, občutenja, razmišljanja. Možnost pa je dana tudi fotografom. Glasilo je namenjeno članom, prijateljskim društvom, sponzorjem in občini, pošiljamo ga tudi v NUK in seveda v občinsko knjižnico.

Jože Bobovnik: Namen je informirati člane o delu društva,

predstaviti načrtovane aktivnosti in posredovati informacije, ki so pomembne za člane. Ne nazadnje je pobiralcem članarine lažje potrkati na vrata, če s seboj poleg članskih znamkic prinašajo tudi društveno glasilo. Prvenstveno je namenjeno članom društva, ki ga prejmejo brezplačno ob plačilu članarine. Izvod prejmejo vsi sponzorji (oglaševalci v glasilu, darovalci za srečelov), razdelimo ga tudi med društva v kraju, drugim planinskim društvom ...

Andreja Konovšek Jalen: Planinski popotnik je v tem času res postal društveno glasilo, ki ga v začetku leta vsi z veseljem pričakujemo, torej neka stalnica društva. Je način obveščanja za člane in vse ostale, ki spremljajo naše delo, hkrati pa predstavlja bogat arhiv delovanja društva v posameznem letu, čeprav se tega morda ne zavedamo vedno. Z glasilom o našem delu veliko izvejo tudi predstavniki

spodbujati mentorice planinskih skupin na šolah. Tudi ne vem za nikogar, ki bi želel opravljati delo urednika. Najbrž se bo treba odločiti za interni razpis – mogoče pa je kdo, ki ga sami ne vidimo, bi pa rad to delal. Mislim, da bo najtežje najti

ljudi, ki bi bili voljni delati samo za "hvala lepa", saj ni pričakovati, da bi društvo zoboglo plačevati to delo.

Katja Bobovnik: Preden sem začela urejati društveno glasilo, sem sodelovala pri različnih revijah in šolskih časopisih – v osnovni šoli,

pa potem v srednji šoli pri enem aktivnejših srednješolskih časopisov v Sloveniji (Borec). Na fakulteti sem se pridružila ekipi, ki je pripravljala revijo študentskega društva (Panika) in bila ves čas študija članica uredniškega odbora. Moja znanja so tako bila

Viharnik, glasilo PD Viharnik

Viharnik izhaja od leta 1975. Najprej je pri društvu izhajal Informator na eni ali dveh straneh, in sicer po potrebi, mesečno ali dvomesečno. Vmes je doživel različne vzpone in padce. Pred približno dvajsetimi leti se je glasilo preimenovalo v Viharnik (po imenu društva) in izhajalo v povprečju petkrat ali šestkrat letno, v zadnjih šestih letih pa zaradi racionalizacije stroškov štirikrat letno. Prva številka je namenjena izključno objavi gradiva za sklic občnega zbora, ostale tri pa poročajo o dogodkih v društvih za pretekla štirimesečna obdobja.

Vsaka številka ima v povprečju 20 strani in je v zadnjih letih barvna. Naklada je 180 izvodov. Format glasila je A4. Vezava je mehka. Imamo tudi elektronsko verzijo, ki jo objavimo na spletni strani društva. Urednica glasila zadnjih šest let sem Nevenka Kanduč, ki ga tudi oblikujem, lektorira pa ga članica društva. Tiska ga državna pravna oseba.

Z glasilom svoje člane seznanjamo o delu društva oz. upravnega odbora in drugih društvenih teles, glavnina pa je posvečena prispevkom članov o opravljenih izletih. S tem želimo spodbuditi čim večjo udeležbo na njih. Glasilo v tiskani obliki je namenjeno samo našim članom, ker pa je objavljeno tudi na spletnih straneh društva, je dana možnost tudi drugim zainteresiranim, da vidijo program naših izletov, dobijo vtis o našem delovanju in se nam pridružijo.

Formalno obstaja uredniški odbor s štirimi člani: urednico, dvema članoma in lektorico, dejansko pa glasilo urejava dve, urednica in lektorica. Ko sem prevzela nalogo urednice, nisem imela s to dejavnostjo še nobenih izkušenj. Nalogo sem prevzela kot dolžnost, da nekaj svojega prostega časa posvetim

društvu. Ker gre za ljubiteljski odnos, doslej nisem razmišljala o potrebnem strokovnem znanju.

Delo pri oblikovanju posamezne številke poteka kontinuirano. Tako ko dobim prispevek, informacijo ipd., jo vnesem v osnutek nove številke glasila. Gradiva običajno ni preveč, zato selekcija ni potrebna. Informacije o delu upravnega odbora in drugih teles društva pišem jaz, prispevke o opravljenih izletih pa udeleženci, seveda z veliko spodbude in prošnji, da svoja doživetja in vtise napišejo in mi jih posredujejo. Spodbujam tudi člane, naj pošljejo kakšno zanimivo fotografijo z lastnih izletov, ki jih je treba opremiti le z nekaj stavki. Narodenih prispevkov ni, vedno pa objavimo vse prispevke. Če se zaradi načina tiskanja (uporabljamo format papirja A3) pojavi dodaten prostor, v posamezne prispevke vključim dodatne fotografije. Določene skupinske fotografije povečam na celotno stran, vedno pa imam na zalogi tudi kakšno zanimivo fotografijo, šalo ipd., ki jo objavim v takšnih primerih.

V prvi številki glasila objavimo program izletov in drugih aktivnosti vseh odsekov društva za tekoče leto. V naslednjih treh številkah programov ne objavljamo več, pač pa le poročamo o opravljenih izletih, nalogah, aktivnostih itd. V vsakem glasilu seznanjamo člane o pomembnejših sklepih upravnega odbora društva, posredujemo pa tudi druge informacije, ki so pomembne za naše člane. Trenutno ni strokovnih člankov, so pa v preteklosti bili, in sicer glede pravilne prehrane v gorah, o izbiri prave obleke in obutve ipd. Člane spodbujamo, da prispevajo tudi druge vsebine, ne samo glede planinskih izletov, zato objavimo tudi pesmice, če nam jih pošljejo. Pisec prispevka običajno pošlje tudi fotografije. Njihov izbor naredim jaz glede na dolžino in vsebino prispevka. Če pisec nima

fotografij, zanje zaprosim vodnika ali drugega udeleženca izleta.

Posebnih težav pri urejanju ni, razen izjem, npr. ko član napove prispevek, pa ga ne posreduje pravočasno, kar lahko vpliva na to, da glasilo izide nekaj dni kasneje, kot bi sicer. Kar se tiče stika z bralci, mi največkrat povedo svoje mnenje osebno ali na skupnem izletu. Večinoma so zadovoljni, povedo pa tudi določene predloge glede vsebine in slikovnega gradiva. Vedno jim prislunhnem, saj me opozorijo na stvari, na katere sama nisem bila pozorna ali nisem pomislila.

Podpora društva je pozitivna. Člani delovnih teles tudi sami podajo predloge, kaj bi bilo treba v glasilo objaviti, in včasih tudi sami prispevajo članke. Stroške izdajanja glasila nam je doslej uspelo kriti iz sredstev društva – članarine. Najvišji strošek je poština, drugi stroški so manjši. Za distribucijo skrbi tajnica. Natisnjeno glasilo prevzema v tiskarni in ga po pošti pošlje vsem članom.

Želje za prihodnost so: razširitev glasila tudi s članki osebnejše narave, predstavitev posameznega člana – planinca ob osebnem jubileju, predstavitev njihovih zanimivih hobijev, dosežkov ipd.

Nevenka Kanduč

predvsem s področja pisanja člankov in njihovega urejanja. Bi pa seveda prišla prav vsa znanja, ki se tičejo izboljšanja vsebinske in oblikovne podobe glasila – recimo možnost, da kak strokovnjak pogleda naše glasilo in pove, kje vidi možnost izboljšav.

Andreja Konovšek Jalen:

S prejšnjim urednikom sem začela sodelovati, ker me je to delo pritegnilo in zanimalo. Izkušenj nisem imela, pridobila sem jih sproti – z vsako novo številko. Današnja debata mi je všeč, je dobra izkušnja, tako dobiš dobre ideje.

Pred desetimi leti je Mladinska komisija organizirala seminar za urednike društvenih glasil. Bi vam tak seminar prišel prav, bi se ga udeležili?

Milena Jesenko: Bil bi zelo dobrodošel, tudi zato, da bi dobil urednik malo samozavesti. Vsako znanje je koristno.

Krpelj, glasilo PD Tolmin

Krpelj izhaja od leta 2000. Letno izideta ena do dve številki na 48 straneh, v črno-beli izvedbi in z barvnim ovitkom v formatu A5. Naklada je bila na začetku 400, danes je zaradi ugodnega odziva članstva 700 izvodov. Elektronska verzija je objavljena na spletni strani društva. Besedila so lektorirana. Do zdaj je izšlo 17 številok na skupno 808 straneh. Krpelj je ime dobil po ilegalnem medvojnem Planinskem klubu, namenjen je informiranju članov PD Tolmin, preko njega pa veliko o našem delu izvejo tudi predstavniki širše družbene skupnosti v občini in izven nje. Poleg članov društva ga prejmejo tudi sosednja planinska društva v okviru MDO Posočja, nekatere knjižnice (Tolmin, Nova Gorica), šole in vrtci, kjer imamo podmladek, Tolminski muzej, PZS in druge ustanove ter posamezniki, ki karkoli sodelujejo ali so povezani z društvom. Krpelj ureja tričlanski uredniški odbor. Moje uredniške izkušnje izhajajo iz dolgoletnega publicističnega in uredniškega dela, prav pa bi mi prišla dodatna znanja s področja oblikovanja. Zaenkrat nisem zaznal, da bi koga v društvu posebej zanimalo urednikovanje v celoti, torej združeno v eni osebi.

Kot glavni urednik prejemam različne prispevke za aktualno številko, večinoma po elektronski pošti, pa tudi v klasični pisni obliki. Po potrebi jih jezikovno, po presoji tudi vsebinsko prečistim in razvrščam glede na to, katero temo želimo v posamezni številki najbolj poudariti in ji dati prednost. Največkrat so to različne obletnice posameznih odsekov društva ali drugi pomembnejši dogodki, ki označujejo tekoče leto. Prispevke večinoma pišejo člani društva in uredniškega odbora, občasno pa tudi zunanji sodelavci. Vsi sotrudniki društva

niso enako spretni pisci, zato določene teme včasih predstavimo prek povzetkov razgovora z njimi. Pri urejanju glasila smo za bolj doživljajske članke odvisni od naključnih piscev in njihovega navdiha, večina prispevkov pa je naročenih, saj skušamo prikazati delo čim več društvenih odsekov.

Glasilo je gotovo najlepše ogledalo društva, kjer je delo preko številnih odsekov zelo razvejano. Največkrat je treba kar precej spodbujati potencialne pisce, da o delu odsekov kaj napišejo. Pri tem je potrebno tudi izdatno spodbujanje predsednice društva. Gradiva praviloma primanjkuje, vsaj takrat, v drugi polovici leta, ko naj bi glasilo po ustaljeni navadi izšlo. Včasih se tisk prav zaradi tega premakne že v začetek naslednjega koledarskega leta. Društvo spada med zelo dejavna in uspešnejša v regiji, ko pa je treba kakšno dejavnost ali akcijo predstaviti v našem glasilu ali kje drugje, pero glavnih akterjev le težko steče. Včasih smo že škodljivo preskromni. V zgodovini glasila smo imeli bolj ali manj bogato bero, od ene do treh številki letno, odvisno od aktualnih dogajanj in različnih dogodkov, pomembnih za zgodovino društva.

Vsebina glasila je raznovrstna. Ker večinoma izide ob koncu koledarskega leta za tekoče leto, objavljanje programov odsekov ali društva v celoti ni smiselno. Do letnega občnega zbora društva, ko navadno predstavimo program dela za naprej, pa je običajno vsaj še dva do tri mesece. Slikovno gradivo prihaja največkrat po elektronski pošti kot priloga člankov (če je avtor obenem tudi fotograf) ali posebej, s pritegnitvijo drugih avtorjev. Kot glavni urednik izbiram fotografije glede na tehnično kakovost, sporočilnost, povezanost z obravnavano temo, nazornost ipd. Umetniški kriterij je težje upoštevati, saj glede na format glasila

slikovne priloge služijo predvsem kot osnovno ilustrativno dopolnilo člankom.

Pridobivanje piscev in njihov odziv največkrat krojita tudi čas, ko je vse skupaj nared za tisk. Stik z bralci je večinoma neposreden, ob raznih srečanjih, akcijah, na občnem zboru ipd. Takrat je slišati kakšno spodbudno oceno. Podpora društva je skoraj stodontna, saj je praviloma (le dvakrat so tisk podprli sponzorji) edini finančni podpornik. Distribucija za bližnje člane poteka z direktno dostavo na njihove hišne naslove ali z osebno izročitvijo, za bolj oddaljene pa preko pošte. Glasilo dobijo brezplačno vsi člani.

Seveda slej ko prej še velja staro pravilo, da je muzike toliko, kolikor je denarja. Če bi ga imeli na razpolago več, bi gotovo lahko še izboljšali obliko (npr. spremenili format, vključili barvne fotografije) ter izdajali glasilo pogosteje, vsaj dve številki letno. Radi bi pridobili tudi več občasnih ali enega stalnega sponzorja. Sicer pa naše glasilo lepo izpolnjuje svoje poslanstvo, ki ga lahko strnemo v rek "pišem, torej sem". Brez našega Krplja bi namreč marsikdo o sicer zelo bogati dejavnosti PD Tolmin vedel precej manj.

Žarko Rovšček

Jože Bobovnik: Seminar na to temo bi bil koristen. Veliko društev izda zbornike ob okroglih obletnicah, zato bi bil napotek, kaj je gradivo, ki se naj zbira, da bi ostalo shranjeno, dobrodošel. Ker nimamo pravega znanja, ne vemo, kaj delamo napačno. Na seminarju bi se tudi pogovorili s kolegi, take informacije so vedno dobrodošle.

Andreja Konovšek Jalen: Ljudje si ne predstavljajo, da je zadaj veliko ur dela, čeprav je naše glasilo le drobna knjižica. Tak seminar bi z veseljem obiskala.

Bi lahko rekli, da imate v glasilu uredniško politiko?

Milena Jesenko: Malo se posvetujem in pobaram kolege, kako bi oblikovali vsebino številke. Praviloma se strinjajo s tem, kar predlagam, to pa pomeni, da ni novih, svežih idej. Čutim, da sem že precej izčrpala svoje znanje, voljo pa še imam ...

Jože Bobovnik: Urednik je glavni. V društvu delamo vsi, sporov ni. Do tega, da kak članek ne bi bil objavljen, ne prihaja, ker jih je enostavno premalo. Malo jih predelamo, da jih dvignemo na višji nivo.

Milena Jesenko: Da niso na nivoju osnovnošolskega spisa ...

Andreja Konovšek Jalen: Pogosto se sprašujem, ali spreminjati besedilo ali ne. Je to poseg v avtorsko delo? Naj to izvedem v dogovoru z avtorjem? Večinoma v besedilo ne posegam, pač naj se vidi avtorjev stil.

Milena Jesenko: Včasih se da z majhnimi posegi besedilo precej izboljšati. Če se lotim večjih posegov, dam prispevek avtorizirati. Brez dovoljenja tega ne počnem. Do zdaj se mi še ni zgodilo, da ne bi dovolili. Ohranjam pa značilnosti avtorjevega sloga, tudi kake izraze, ki niso povsem v skladu s slovnico, pustim.

S kakšnimi težavami se običajno srečujete pri izdajanju glasila? Kot vidim, ponekod težko dobite prispevke.

Milena Jesenko: Uredniško delo opravljam z veseljem. Ker sem upokojena, tudi čas ni taka ovira. Je pa pred izidom vedno nervoza, kar je čisto normalno. Pridobivanje prispevkov ni problem, pozovemo jih kar po elektronski pošti in kapljajo. Objavimo vse, nič ne zavrnamo, saj ljudje pišejo z veseljem in se objave veselijo.

Jože Bobovnik: Kar zahtevna naloga je zbrati zadostno število kakovostnih člankov, največja težava

pa je v tem, da se nekateri avtorji ne držijo dogovorjenih rokov za oddajo člankov in smo potem pri nadaljnjem urejanju glasila v časovni stiski.

Katja Bobovnik: Problem je tudi, da mnogi avtorji ne priložijo slik in podnapisov k člankom, kar seveda zahteva precej dodatnega dela. Prav tako vsi članki niso na želenem kakovostnem nivoju in zato zahtevajo veliko popravkov, najprej urednikov, nato še lektorice. Težko tudi pridobimo nove avtorje, večinoma se precej ponavljajo iz leta v leto. Največ člankov je tako od vodnikov in članov upravnega odbora društva.

Andreja Konovšek Jalen: Največja težava je pridobivanje prispevkov. Všeč mi je, ko je Milena rekla, da prispevki kapljajo. Zelo bi bila vesela, če bi bila nevihta in bi jih prejela prej. Če in kadar se pisci odzovejo, je navadno precej pozno, kar zavleče priprave na tisk. Druga – še večja težava pa je pridobivanje sredstev.

Kakšen stik imate z bralci? Kako dobite povratne informacije?

Milena Jesenko: Kritik ne dobimo, čeprav bi bile koristne, ker bi bile napotek za izboljšave. Ljudje radi berejo in se radi vidijo na slikah. Mislim, da je ena od prednosti prostovoljnega dela, da nismo pod pritiskom profesionalizma. Mislim, da prav to ljubiteljsko delo bralci cenijo in so radodarni s pohvalami. To nam sporočajo neposredno na občnem zboru, ko dobijo novo številko, pa po e-pošti in SMS-sporočilih. Tu in tam dobimo tudi na roke napisano pohvalo. K rasti glasila bi pa seveda prispevale sugestije bralcev.

Jože Bobovnik: Kakšnih anket doslej nismo opravljali, tako da gre predvsem za neposredne odgovore. Čeprav člane stalno pozivamo, konkretnih predlogov nismo dobili. Opažamo, da so jim najzanimivejši slikovno gradivo, vtisi z naših akcij, predstavitev načrtovanih akcij ter strokovni članki.

Andreja Konovšek Jalen: Stik je večinoma neposreden (srečanja, akcije, izleti, na občnem zboru). Vsekakor pa povratna informacija pride tudi s kakšnim telefonskim klicem, SMS-jem ali v obliki e-pošte, potem ko številka izide.

Kako pokrivata stroške izdaje?

Milena Jesenko: Plačujemo samo računalniško oblikovanje in tisk. V večji meri nam pri tem pomaga Občina Brežice, ki nam dodeli denar

po razpisu, na katerega se društvo prijavi vsako leto. Del sredstev nam namenijo donatorji in sponzorji, slabo tretjino pa pokrijemo iz lastnih sredstev, torej iz članarine.

Jože Bobovnik: Približno polovico do dve tretjini stroškov pokrijemo s sponzorskimi sredstvi (objava oglasov v glasilu), manjkajoči delež zagotovimo iz sredstev društva. Nihče od avtorjev člankov in fotografij ne prejme honorarja, prav tako vsa ostala dela do oblikovanja opravimo člani društva prostovoljno. Tudi kadar iščemo zunanje avtorje, se dogovorimo za možnost brezplačne objave prispevkov in fotografij. Občasno smo lektoriranje morali plačati, včasih pa nam to naredijo brezplačno.

Andreja Konovšek Jalen: Celotne stroške izdaje krije društvo razen pošiljanja, kar nam plača Občina Šoštanj. Precej smo se trudili z oglasi, a ni šlo. V teh časih so vsi naveličani prošnji za donacije in sponzorstva in tako se največkrat zgodi, da največji del stroškov krije kar društvo. Avtorji seveda niso plačani, lekturo pa opravi naša članica.

Kako poteka distribucija glasila?

Milena Jesenko: Na občnem zboru, osebno in po pošti.

Jože Bobovnik: Glasilo našim članom in sponzorjem razdelimo osebno, da ni stroškov poštne.

Andreja Konovšek Jalen: Glasilo dobijo brezplačno vsi člani. Dostava poteka s pošto. Nekaj številčk dostavimo osebno oz. na raznih srečanjih itd.

Ali imate elektronsko verzijo glasila?

Če da, kje je objavljeno? Ga pošiljate članom po elektronski pošti?

Milena Jesenko: Elektronsko obliko imamo, a je ne uporabljamo.

Jože Bobovnik: Na društveni spletni strani imamo objavljeno elektronsko verzijo glasila od leta 2003, načrtujemo pa tudi objavo ostalih številčk. Načrtujemo skeniranje in objavo starejših številčk tako, kot ste to izvedli pri Planinskem vestniku. Starejša gradiva so morda še zanimivejša, ker so nastajala v nekem drugem času. Pošiljanje elektronske revije je odlična ideja, saj mladi to vedno bolj uporabljajo.

Andreja Konovšek Jalen: Elektronska verzija je objavljena na spletni strani društva. Obvestilo o izidu s povezavo na strani pošiljamo članom po elektronski pošti.

Kaj bi še spremenili in izboljšali v prihodnje?

Milena Jesenko: Vizije, ki bi v prihodnje pomenila kako večjo spremembo v smislu vsebinske in oblikovne prenove glasila, nimamo, ravnamo se po aktualnem času in finančnih zmožnostih. Ob izidu številke uredniški odbor zazna pomanjkljivosti, ki jih skuša odpraviti ob naslednji številki. Sama sprti beležim dogodke, ki naj bi našli mesto v glasilu. Tudi na tej okrogli mizi sem dobila nekaj idej za vsebinsko nadgradnjo. Si pa želim še več dobrih piscev, saj zanimivi in slogovno dobri prispevki pritegnejo bralce. Če petnajstkrat bereš, kako gre nekdo na Triglav, se tudi tega naveličaš ...

Katja Bobovnik: Predvsem bi bilo dobro, če bi pritegnili k pisanju člankov čim več članov društva, da se ne bi vsako leto ponavljali isti avtorji. Poleg tega bi želela izboljšati kvaliteto prispevkov. Tu pa je težava, da nimamo na voljo toliko prispevkov, da bi lahko med njimi izbirali, prav tako ni najboljša motivacija, če nekomu članek zavrneš. Vesela bi bila tudi prispevkov in intervjujev s kakšnimi planinskimi in alpinističnimi legendami.

Jože Bobovnik: Razmišljamo o barvni verziji, je pa to povezano s stroški. Žal nimamo podatka o tem, ali bi se lahko prijavi na javne razpise za sredstva, ali sploh lahko kandidiramo. Morda bi se to lahko izvedlo preko Planinske zveze.

Andreja Konovšek Jalen: Trenutno ostaja le še ena želja – pridobiti čim več novih piscev prispevkov in sodelavcev. Tudi zato, da nam novih idej in energije ne bi nikoli zmanjkalo. Če bi imeli na razpolago več denarja, bi lahko še marsikaj izboljšali. Pri pripravi oz. realizaciji idej se vedno ustavi pri financah. Že za plačilo tiska ali oblikovalca bi bilo krasno imeti kakšnega sponzorja. Tako pa delamo vse na minimumu. PZS bi lahko imela kakšen razpis za društvena glasila, kjer bi lahko kandidirali za kakšen dodaten evro.

Vidite kje možno sodelovanje z uredništvom Planinskega vestnika?

Jože Bobovnik: Prva oblika sodelovanja bi lahko bila, da bi kakšen članek iz našega glasila objavili tudi v Vestniku in seveda obratno, da bi lahko kakšen članek iz Vestnika objavili tudi v našem glasilu. ◉

Kdaj pride letos pomlad na Blegoš?

Besedilo: Edvard Vidmar

Vsako leto je prvo nedeljo po dnevu zmage, 9. maju, organiziran planinski pohod na Blegoš. Udeležba je velika, tudi jaz hodim gor že vrsto let. V teh letih mi je prešlo v navado, da opazujem, kako visoko je pomlad že "prilezla" na Blegoš (1562 m), na kateri višini se torej neha pomladno gozdno zelenilo. Največkrat so bile bukke še gole na polovici poti med Leskovico (800 m) in zavetiščem na Jelencih (1185 m), torej nekako na nadmorski višini 1000 metrov, sto metrov gor ali dol.

Leta 2007 pa je bilo popolnoma drugače. Pohod na Blegoš je bil v nedeljo, 13. maja, odpravil sem se od Izgorca, najvišje kmetije v Čabračah, kar seveda ni bistveno. Bolj pomembno je to, da me je svetlo pomladno zelenje in cvetje spremljalo vso pot do vrha – ne samo trobentice in vijolice, celo pogačice, tu jim marsikdo reče zlata jabolka, so že nastavile svoje okrogle rumene cvetove na ravno tako okroglem vrhu poljanskega velikana. Tudi listavci so bili že vsi zeleni, na obojni strani nizko bukovo in jelševo grmovje uspeva skoraj do samega vrha. Travnata preproga malo nad blegoško kočjo (1391 m) je bila kakor na novo položena, malo proč pa se je zeleno bohotila stara bukev, ki je take na pohodu še nisem nikoli videl.

Kdaj bo taka letos? Za primerjavo pogledimo fotografijo, ki je bila narejena predlani 23. maja, vidimo, da je bukev še popolnoma gola, še vedno "na čakanju" (pri povečavi se sicer dá videti nastavke listja).

Ta bukev me je presenetila tudi poleti, ko je bilo avgusta njeno listje nenavadno svetlo in rumenkasto, verjetno zaradi suše in tankega sloja prsti na apnenčasti podlagi. ◉

Foto: Edvard Vidmar

Za preživetje moraš imeti stoddstotno srečo

Sir Chris Bonington

Besedilo: Mire Steinbuch

On je jasna in izstopajoča javna osebnost, ambasador našega športa. Dvomim, da je veliko takih, ki bi bolje izpolnjevali to vlogo in ostali tako prijeten družabnik v skali ali med hribi.

*Jim Perrin,
alpinist in pisatelj*

Christian John Storey Bonington (1934) je alpinistični in gorniški javnosti bolj znan kot Chris Bonington. Po srednji šoli se je vpisal na vojaško akademijo Sandhurst, ker je želel postati pilot. Ko mu je z inštruktorjem ob strani po večkratnih obupanih poskusih končno uspelo pristati, sta bila soglasna, da ni nadarjen za pilota. Preselil se je med tankiste. Po treh letih službovanja v Nemčiji se je prijavil za inštruktorja plezanja. Čez dve leti je sklenil, da bo postal profesionalni plezalec, in slekel uniformo. Sprva se je preživljal tudi s fotografiranjem, pisanjem reportaž z raziskovalnih odprav in snemanjem za BBC.

Plezati je začel s 16 leti. Vodil je 19 odprav, od tega štiri na Everest, na katerega se je povzpel med četrto, star 51 let. Seznam njegovih uspešnih in vidnih vzponov je precej dolg. Za svoje raznovrstno delo in zasluge je prejel kar nekaj priznanj. Za uspehe v britanskem alpinizmu ga je kraljica odlikovala z medaljo poveljnika reda britanskega imperija (CBE), za prispevek k britanskemu gorništvu in športu na splošno pa ga je povzdignila med viteze in odlikovala z zvezdo poveljnika viktorijanskega reda (CVO). Je častni rektor univerze v Lancastru, po njem je poimenovala enega svojih čolnov. Prejel je medaljo Kraljevega geografskega društva.

Veliko se ukvarja z dobrodelno dejavnostjo na raznih področjih.

Sir Chris Bonington se zaveda, kdo je in kaj je. Vendar zaradi tega ni prevzet in domišljav. Je prijazen in simpatičen možakar, topla in odprta osebnost.

V svoji knjigi *I Chose to Climb*¹ pišete, da ste imeli med predavanji pred občinstvom veliko tremo. V Cankarjevemu domu pa ste bili zelo sproščeni. Kdaj in kako ste se znebili treme?

Mislil, da sem v bistvu precej zadržan človek ...

... še vedno?

Do neke mere. Mama je bila samohranilka, oče jo je zapustil, ko sem bil še zelo majhen. Imel sem osamljeno otroštvo. To se verjetno odraža v meni. V javnosti sem lahko videti zelo samozavesten, toda dejansko sem precej rezervirana oseba. Prvič sem predaval leta 1958 v alpinističnem klubu na univerzi v Cambridgeu. Bil sem tako živčen in prestrašen, da sem se kar tresel. Ko pa sem začel govoriti, sem hitro postal samozavesten. Po nekaj nastopih sem se razvil v dobrega govornika, vse je v praksi. Zdaj se mi zdi zelo lahko, postal sem dober pripovedovalec zgodb.

Lani sem intervjuval Johna Porterja ... on je moj zelo dober prijatelj.

Rekel je, da je bil velik privilegij biti član vaše odprave, ker je bilo vedno dovolj hrane, vsaj v baznem taboru. Zdi se, da znate ravnati s sponzorji, da ste uspešno nabirali denar, hrano in opremo.

Mislil, da sem dober organizator. In vedno poskrbim, da izpolnim obljube, ki sem jih dal sponzorjem.

V alpinizmu ste dosegli zelo veliko. Na kateri uspeh ste najbolj ponosni?

Verjetno je bila zame največji izziv jugozahodna stena Everesta. To je bil tudi ogromen organizacijski zalogaj, saj sem vodil številno ekipo zelo talentiranih in zelo individualističnih posameznikov. Bila je logističen in plezalski problem. Mislil, da sem dobro opravil svoje delo. Uspelo nam je, žal je na gori umrl prijatelj (Mick Burke je umrl med sestopom z vrha, op. M. S.).

Malo ste me presenetili. Mislil sem, da boste dejali južna stena Anapurne.

Seveda je bila tudi južna stena velik izziv, saj je bila prva ekspedicija, ki sem jo vodil. Vendar je bila učni proces. Naredil sem kar nekaj napak. Prva odprava v jugozahodno steno Everesta leta 1972 ni uspela, ker takrat še nisem razumel, kako pomembna je logistika ... in seveda timsko delo. Imeti morate ljudi, ki dobro sodelujejo drug z drugim. Imeti morajo jasno vizijo, kaj hočejo narediti. Vendar se brez prave logistike, brez prave razporeditve plezalcev, šerp in opreme zadeva ne bi obnesla.

Kaj vam pomenijo odlikovanja njenega veličanstva?

Mislil, da je jasno, da je to velika čast. Vendar jih nisem dobil samo zaradi plezanja, temveč tudi zaradi drugih dejavnosti, organizacijskega dela; bil sem predsednik Britanskega gorniškega sveta, sem častni predsednik Britanskega društva za orientacijo; nekaj vračam skupnosti, iz katere izhajam. Skušam kar najbolje opraviti delo, ki se ga lotim. Seveda pa ne smeš

Chris Bonington nad koriti Soče
Foto: Marko Prezelj

¹ Izbral sem plezanje (op. M. S.).

dovoliti, da ti to stopi v glavo. Najmanj, kar si želiš, je, da bi ljudje čutili strah pred nazivi in naslovi. Sem samo Chris Bonington, alpinist. In seveda potem uporabljaj te nazive in časti za različne namene, bodisi v alpinizmu bodisi v dobrodelni dejavnosti. To je orodje, s katerim imaš dostop do ministrstev in podobnih stvari.

Koliko knjig ste v resnici napisali? Petnajst, sedemnajst ali osemnajst?

Odvisno, nekatere knjige so goljufija. Gre za omnibuse, ponatise več knjig v eni izdaji, kar seveda ne šteje. Vem, da sem napisal štirinajst knjig.

Berete druge alpinistične avtorje?

Ne berem veliko knjig o alpinizmu. Moj hobi, moja strast je zgodovina. Večinoma berem vojaško zgodovino, rad berem o sodobni politični zgodovini in zgodovinske biografije. Te stvari zanimajo moj intelekt.

Mislite, da današnja oprema in tehnologija zmanjšujeta pustolovsko plat alpinizma?

Ne, pač pa omogočata modernemu plezalcu, da pustolovščino dvigne na še ekstremnejši nivo. Plezalci, ki so v današnjem svetovnem vrhu, alpinisti, ki solirajo ali plezajo v partnerski navezi v čistem alpskem slogu na najvišje vrhove, lahko to počnejo po eni strani zaradi tistega, kar so se naučili iz evolucije plezanja, od predhodnikov, po drugi pa zaradi kombinacije lahke opreme, zelo dobrih materialov, majhne teže zlitin in vseh drugih tehničnih novosti. Torej se lahko tehnični napredek uporabi za olajšanje in varnost ali za omogočanje vrhunskim plezalcem, da dvignejo svoje meje.

Kdaj ste začeli uporabljati magnezijo?

Ja, res jo na veliko uporabljam. Sem pristaš tradicionalnega plezanja, vendar uporabljam kline. Celo v Angliji smo pred pojavom zelo sofisticiranih zatičev in metaljev uporabljali kline. Vendar si med prvenstvenim vzponom trikrat premislil, preden si ga zabil, saj si ga moral kasneje upravičiti, ker uporaba klinov ni bila zaželena. Potem je nekdo ponovil smer, ne da bi se vpel v tvoj klin, in ga je izbil, češ da ni potreben. Ko sem videl, da uporabljajo magnezijo, sem jo nabavil in jo brez oklevanja začel uporabljati tudi jaz.

Plezali ste z Donom Whillansom in Joejem Brownom. Kdo od njiju je bil boljši?

Mislim, da je vedno krivično primerjati briljante športnike ali

plezalce. V športu jih sicer lahko primerjaš na podlagi rezultatov, v plezanju pa ne moreš, ker hvalabogu ni takih meritev ali omejitev. Oba sta bila odlična plezalca, oba sta bila zmožna veličastne presoje razmer v gorah. Na višku svojih moči sta bila genialna plezalca. S tega stališča sta bila enakovredna, vendar sta imela različna značaja. Don je bil zajedljiv in prepirljiv, z njim je bilo težko ohraniti dolgo trajnejšo plezalsko zvezo, večina jih je razpadla. Bil je težaven, razšel se je z Joejem, tudi z menoj. Spominjam se nekega pogovora z Donom. Rekel je, pripravljen sem iti do pol poti in niti koraka dlje. Vendar če nameravaš komu priti nasproti samo do polovice poti, ne prideta skupaj. Dejansko moraš sklepati kompromise. Če hočeš ohraniti partnerski odnos, moraš najti načine za sporazume. Po drugi strani je bilo z Joejem zelo lahko shajati, bil je zelo ambiciozen, prijeten, zelo topla osebnost. Zato so leta 1955 njega povabili na odpravo na Kangčendzengo in ne Dona. To je zameril.

"Si ponoči kaj slišal?" Rekel je:

"Ja, nekdo je hodil zgoraj." Šla sva gor, toda tam seveda ni bilo nikogar. Kasneje sem izvedel, da je nekdanji oskrbnik koč pred leti naredil samomor.

Don je izgubil zanimanje za plezanje v skali okoli leta 1965. Ni več plezal in treniral, spil je velike količine piva. Joe je bil vedno v formi, ohranil je strast za plezanje še v 70. letih. Bil je v špici, s Petrom Crewom sta opravila veliko zahtevnih vzponov. Še nekaj let nazaj je vsako leto odšel v Maroko. Bil je mojster v skali; zdaj ima hud artritis in največji izziv mu predstavlja pristop pod steno. Don ni pazil nase, umrl je zaradi infarkta pri dvainpetdesetih, Joe je kljub osmim križem še vedno izjemno bister, z izrednim smislom za humor.

Ste imeli kdaj nadnaravne izkušnje na velikih višinah, provide ali ste slišali glasove?

Edino izkušnjo te vrste sem imel pozimi na Argentièru v zapušeni koči. Z Dougalom Hastonom sva spala v pritličju, na tleh v spalnih vrečah. Razločno sem slišal, kako je nekdo hodil zgoraj v nadstropju. Molčal sem, toda zjutraj sem vprašal Dougala: "Si ponoči kaj slišal?" Rekel je: "Ja, nekdo je hodil zgoraj." Šla sva gor, toda tam seveda ni bilo nikogar.

Kasneje sem izvedel, da je nekdanji oskrbnik koč pred leti naredil samomor. Če je to dovolj za nadnaravno izkušnjo, pa ne vem.

Ste religiozen človek? Verjamete v Boga?

Ne. Sem ateist.

V Sloveniji imamo rek: dober alpinist je star alpinist. Kateri dejavnik je za aktivnega plezalca najpomembnejši pri doseganju visoke starosti? Verjetno jih je več, vključno s srečo?

Rekel bi, da je najvažnejši faktor stoodstotno sreča. Vprašajte kateregakoli ekstremnega plezalca, ki že dolgo časa pleza, kolikokrat jo je za las odnesel. Večina bi rekla, da je bilo kar nekaj takih dogodkov. Sam sem imel vsaj osem ali devet primerov, ko sem imel neverjetno srečo. Na primer Joe Brown je bil izjemno previden plezalec, pa je vseeno rekel, da je imel precej sreče, da je ostal živ. Samo sreči se imam zahvaliti, da še živim. Žal je veliko mojih prijateljev že pokojnih, veliko je bilo zelo previdnih in izkušenih, vendar niso imeli sreče.

Mislim, da je plezanje povezano z egoizmom. Boljši plezalec – večji egoist. Se strinjate?

Nisem prepričan, da boljše plezanje pomeni večji egoizem. Seveda je pri plezanju sebičnost, samoljubje. Ego kot ambicija, napredek in potrditev, to je v vseh nas bolj ali manj prisotno. Rad se potrjujem, uživam v slavi, ki sem je deležen, vendar ne plezam zaradi tega, pač pa zaradi čiste ljubezni do plezanja.

Pri nas precej ljudi misli, da se alpinisti ne bi smeli poročiti in imeti otrok, ker se ukvarjajo z zelo tvegano dejavnostjo. Mislijo, da so plezalci neodgovorni individualisti. Vi se najbrž ne strinjate s tem?

To je zelo zelo težavno. Ne vem, kako lahko kdorkoli od nas, zlasti ekstremni plezalci, opraviči ali razloži, kako lahko tvega svoje življenje in hkrati ljubi svojo ženo ali partnerko in otroke. Mislim, da tega ne moreš opravičiti, lahko samo rečeš, da je to pač način življenja, ki ti ogromno pomeni in ogromno da. Zase lahko rečem, da sem že bil vrhunski plezalec, ko sem spoznal Wendy. In v takega človeka se je zaljubila. Nikoli me ni skušala odvrniti od plezanja. Kar zadeva otroke, mislim, da so veliko srečnejši z zadovoljnimi in izpolnjenimi staršem kot z frustriranimi, ki se je odpovedal plezanju samo zaradi občutka krivde.

Veliko sem se posvečal otrokoma, zato ne čutim nobene krivde glede tega.

Kako gledate na današnji alpinizem ali himalajizem? Kakšni so trendi? Kje je njuna prihodnost?

Mislím, da se je plezanje razdelilo v mnoge podzvrsti. Na primer pri skalnem plezanju v dvoransko plezanje, ko nekateri ljudje sploh ne plezajo zunaj, balvaniranje, športno plezanje, tradicionalno plezanje, *deep water soloing*² itd. V Himalaji je sicer še nekaj odpravarskega načina, vendar ne veliko, ker je postal dinozaver. Mislím, da je prihodnost vrhunskega alpinizma v alpskem načinu z maloštevilno ekipo, navezo dveh ali soliranjem. Ljudje kot Steve House imajo odlične solo vzpone v visokih stenah.

Druga plat medalje so komercialne odprave. To ni nič novega. Vodeno plezanje je staro kot sam plezalni šport. Vodeno plezanje na Mount Everest je samo podaljšek vodenja na Mont Blanc. To se mi ne zdi problematično. Precej vodnikov in šerpi živi od tega. Veliko posameznikov brez vodnika ne bi nikoli prišlo na vrh Everesta. Zanje je to enkratna življenjska izkušnja, ki jim spremeni življenje. Kdo bi jim ne privoščil tega? Mislím, da so težave pri medijih, ki ne razumejo, v kaj se je razvilo moderno plezanje. Ne vem, kako je v Sloveniji, toda v Britaniji imamo nekaj briljantnih plezalcev alpskega stila, ki so opravili izjemne vzpone v Alpah in Himalaji, toda o njih mediji ne pišejo, so popolnoma neznani. Zasloveli pa so ljudje kot na primer Bear Grylls, ki sploh ni alpinist in je bil nekaj časa najmlajši Britanec na Everestu, vendar se je povzpél z vodnikom po fiksnih vrveh, to pa ni alpinizem. Je spreten govornik, prijeten fant, ki slovi kot raziskovalec, čeprav v življenju še ni ničesar raziskal. Ampak to je napaka medijev.

Kaj menite o dogodkih izpred nekaj let, ko so visoko na Everestu umirali ljudje, drugi pa so samo hodili mimo njih?

To je zelo težavno področje. Prvi in očiten odziv je, da kot plezalec, kjerkoli si, moraš pomagati nekemu, ki je v težavah, da ga spraviš izven nevarnosti. Opustiti moraš, kar skušaš narediti, in pomagati po najboljših močeh. Na Everestu pa ni tako enostavno. Tam je veliko ljudi, deset do petnajst različnih odprav, večina

V južni steni Anapurne leta 1970

Foto: Arhiv Chrisa Boningtona

je komercialnih. Zjutraj se okoli sto ljudi z Južnega sedla odpravi proti vrhu. Šerpe so napeli vrvi, posamezniki napredujejo z lastnim tempom. Teoretično komercialne odprave na ključnih mestih razporedijo šerpe, ki skušajo opazovati dogajanje, vendar ne morejo nadzorovati vsakega. Klient, ki nima izkušenj, opazi nekoga, ki sedi ali celo leži v snegu, in pomisli: "Ta ni iz moje odprave, bodo že njegove šerpe poskrbeli zanj." To je zanj opravičilo. Problem je, da ne ve, kaj naj stori v takem primeru, zato ne stori nič. Čeprav mislim, da včasih skušajo pomagati, včasih pa ne. Morali bi spremeniti etos, vendar bi morali spremeniti še marsikaj drugega, kajti to, kar se dogaja na Everestu, je popolna zmešnjava.

Na Mont Blancu morate biti izprašani vodnik UIAA, da lahko vodite. Tečaj traja pet, šest let. Ljudje, ki naredijo izpit, so resnično dobri vodniki. Še pomembneje je, da vodnik lahko vodi samo dva klienta, nad katerima

ima popoln nadzor in avtoriteto, na kratki vrvi. Vodi ju na vrh in nazaj dol.

Če bi tako ravnali na Everestu, bi bil veliko varnejši, tam bi bilo precej manj ljudi, ker bi bile odprave preneseno dražje. Večina komercialnih odprav ima samo enega, največ dva, tujega vodnika, ki stane 25.000 do 30.000 dolarjev, ostali so šerpe, ki bi jih bilo treba izuriti za vodnike. Zdaj so služabniki, nosači, govorijo jim, kaj morajo narediti. Spremeniti je treba nazore in mišljenje, jih izobraziti, da bodo postali vodje. Potrebujemo izkušnje, znanje in zaupanje, da bodo postali šefi. Vodnik šerpa bi po zakonu moral imeti potrdilo in po istem zakonu bi jih klienti morali ubogati. Stvari bi morali spraviti v zakonite okvire, kot so na primer v Franciji ali Italiji. Po zakonu moraš ubogati vodnika. Če reče "Gremo dol", potem gremo dol.

Kakšni so vaši prihodnji načrti?

Dokler bo šlo, želim nadaljevati s trekingi in plezanjem zmerne težavnostne stopnje, ki je primerna moji zmogljivosti. Z leti zmoreš vedno manj, vendar lahko vseeno uživaš. ○

² Prosto solo plezanje nad gladino globoke vode, da plezalec v primeru padca pristane v vodi (op. M. S.).

V snežnem metežu na grebenu Rokav–Škrlatica

Dopolnitev prispevka iz leta 1948

Besedilo: Peter Muck

Jeseni leta 2008, ko sem se pojavil na srečanju alpinistov veteranov na Vršiču, me je na sončku pred Erjavčevo kočo nagovoril zelo suh gospod: "Jaz se te pa spomnim." Debelo sem pogledal, prvič sem ga videl. Meni je bil povsem tuj. Ponavadi je na teh srečanjih tako, da potem ko se srečamo, vzkliknemo: "O, živijo, kako si?" Potem pa tiho dodamo: "Ja, kdo pa si?"

Suhi gospod je bil neomajen: "Seveda se te spomnim. Leta 1947 smo imeli tečaj v Vratih in ti si se pojavil pred Aljaževim domom kot duh, ves premočen in zelen."

To je bilo res, toda ne morem doumeti, kako me je mogel po tolikih letih prepoznati, saj sem veliko pridobil v horizontalni smeri, medtem ko me je po vertikali nekoliko skrčilo. Moje nekdanje gosto lasišče so leta krepko opustošila. Verjetno sem takrat na tečajnike naredil slab vtis, ker so mi inštruktorji na tečaju, sami legendarni alpinisti, krepko brali ostre levite, potem ko sem jim povedal, kje sem se potikal in to sam in v slabem vremenu.

V tistem času je v AO Matica veljalo nenapisano načelo, da je potrebno napisati prispevek za PV. Važno je bilo, da je bilo opisano dejanje v prispevku težavno, in še bolj, če je šlo za prvenstveni dosežek. Tako so bili nekateri, ki jim takih dejanj še ni uspelo izvršiti, v stiski, prisiljeni pisati neke čudne zgodbe, nabite z gorskimi čustvi.

Napisal sem prispevek za Planinski vestnik

Toda jaz sem imel na zalogi že takšno dejanje in fantje so me prepričali, da o tem tudi kaj napišem. Ampak to je bila zame težka naloga, saj nisem bil takrat sposoben spraviti ničesar pametnega na papir, kar v neki meri velja še danes, če gre za resne stvari. Dogodek, ki se mi je zgodil, je bil še kar resen.

Škrlatica, Rakova špica, Rogljica in Dovški Gamsovec nad Krnico Foto: Oton Naglost

Vse se je srečno končalo, ker sem bil fizično dobro pripravljen. Opisati bi moral prečenje grebena Visoki Rokav-Škrlatica, kjer sem moral v snežnem viharju bivakirati. S tem prispevkom sem se dolgo mučil. V mladostni neizkušeni sem na tej turi naredil nekaj osnovnih napak, ki bi me lahko veliko stale, in v takratnem prispevku sem jih hotel prikriti.

Takrat tudi nisem doumel, da sem bil resno ogrožen. Zato sem o tem dogodku veliko zamolčal. Hotel sem se pohvaliti in biti junaški, kar so pač počeli tudi drugi pisci. Glede na veliko časovno distanco in ob

povsem drugačnem pogledu, ki ga imam danes na davne dogodke, sem sklenil, da bom prispevek obnovil in ga skušal prikazati z današnjega vidika. Danes se čudim, kako sem se takrat neodgovorno obnašal. Dodajam pa tudi nekaj novih dejstev.

Moj takratni prispevek krasi črno-bela panoramska fotografija celotnega grebena čez dve strani, ki mi jo je priskrbel dr. France Avčin. Besedila pa ni veliko. Vsebine te kratke zgodbe ne bi razumel, če je ne bi sam napisal. Izpuščeno je pač tisto, za kar sem mislil, da mi ni v čast. Vsebina je le površen opis omenjenega dogodka, v katerega sem

natlačil nekaj obrabljenih literarnih okraskov, da bi bilo več vsebine, npr.: "Gorski velikani so se mračno odražali od zvezdnatega neba. Vetrič je pihal od nažaganih grebenov Škrlatice in prinašal s seboj mrko svarilo gora. Nehote me je spreletela mračna slutnja" itd. Potem se prispevek nadaljuje z opisom grozljivih situacij, ki so jih povzročili tema, orkanski veter in sneženje. Vrstni red resničnih dogodkov v tem, starem prispevku je bil malce drugačen, nekaj pa tudi manjka. Kaj je tisto, kar sem zamolčal oziroma česar nisem zapisal, sedaj dopolnjujem, da se sedaj, po 65 letih, poravna dolg.

Iz Krnice na Visoki Rokav

Bil sem rosno mlad in od peta do temena nabit z gorskim entuziazmom, ki ni poznal ovir. Julijske Alpe so bile takrat zame v podrobnostih še neznanka. Zelo me je na primer zanimalo, kaj se dogaja oziroma kakšen je skalnati svet za Martuljkovo skupino. Iz takratnih kart se ni dalo o tem kaj dosti razbrati. Že v jutranji temi sem jo iz Krnice ubral v Veliko Dnino. Nisem imel posebne- ga namena in cilja, kam bi šel, razen tega, da bi si ogledal razne prehode, kar sem kot samohodec sicer zelo rad počel. Splezal bi tudi na kakšen vrh, na Škrlatico pa takrat nisem niti pomislil.

Za tiste čase sem bil še kar dobro opremljen. Imel sem čisto zaresne starodobne plezalnike, novo konopljeno vrv, baterijsko svetilko in skromno kovačijo. Le gojzerice in nahrbtnik so bili v izredno slabem stanju. Napredoval sem po meliščih, dokler se nisem znašel pod steno Rokava. Stena se mi je zdela lahka, jaz pa hop v steno, ne da bi si jo bolje ogledal. Bila je res lahka in hitro sem napredoval. Toda v zgornji tretjini so se pričele težave. Ker je od tega že zelo dolgo, smeri ne morem več

opredeliti, a na tem mestu se je začela moja drama. Nenadoma stena ni bila več lepo razčlenjena in bila je skoraj navpična. S težkim nahrbtnikom, v katerem so bile težke, napol razpadle gojzerice, si nisem upal naprej. Zato sem ga snel in ga privezal na vrv, da bi lažje napredoval.

Ko sem preplezal ta, težji raztežaj, sem se v bližini vrha udobno namestil in povlekel vrv s privezanim nahrbtnikom. Nekaj časa je šlo, nato se je nekaj zataknilo. Potegnem močneje, ne gre. Potegnem še močneje in zaslišim rsk ter takoj nato klong klong klong. Adijo, hrana, adijo, konzerve! Kaj hočemo, in potegnem še enkrat. Nahrbtnik se sprosti, toda zasliši se zvok, kot bi kdo brcal v kamenje, potem pa doli na melišču še žlof in žlof. Aha, to so pa moji težko okovani gojzarji, ki pa so se še komaj držali skupaj, ker so jim številni žebli kroparji razžrli podplate. Nato sem svoj "preoblikovani" nahrbtnik potegnil k sebi. K sreči sta baterijska svetilka in kovačija ostala v stranskih žepih nahrbtnika.

Izgubo teh nesrečnih gojzeric sem omenil tudi v PV 2010/12. Zapisano je samo to, da so našli zadnje počivališče v Veliki Dnini.

Po ostrem grebenu proti Škrlatici

Moral bi si poiskati mesto za sestop. Nisem se hotel vračati po isti smeri s pomočjo vrvi, saj bi me to lahko stalo klinov in celo kakšnega karabinca, ki je bil za nas takrat velika dragocenost. Ozrl sem se okoli, kje bi našel ugodno mesto za sestop. Pogledal sem tudi proti Škrlatici. In glej, nastopila je ljubezen na prvi pogled. Skalnati roglji, ki se jih je oprijelo ime žandarji, so me vabili medse, kot so Odiseja sirene. Odiseja so morali privezati na jambor, da ni podlegel njihovim čarom. Jaz sem sicer imel vrv, toda nobenega, ki bi me privezal.

Brez premisleka sem se takoj odzval povabilu prekrasnega grebena in neizmerno užival. Šlo mi je izredno tekoče, kot se reče, izpod rok in nog. Kot bi mi nevidna roka sproti kazala opore za nogo in primerne oprimke, ko sem vijačil okoli rogljev. Tu in tam sem za spuste v škrbine uporabil tudi novo vrv, čeprav to ni bilo vedno potrebno. Čas mi je mineval hitro in sploh nisem pazil na to, koliko je ura, in na

Dolkova špica, Škrlatica in Rokavi nad dolino Vrata Foto: Peter Strgar

Žandarji med Visokim Rokavom in Škrlatico

Foto: Tomaž Marolt

to, da bo potrebno pač sestopiti. Čisto sem pozabil, da si moram poiskati mesto za sestop. Neopazno sem se že močno približal Škrlatici. In nenadoma jo zagledam čisto blizu. Kaj storiti? Zakaj sem se odločil, da grem naprej in naprej, še danes ne bi mogel pojasniti.

Bivak v nevihti

Lepo vreme se je nenadoma zahrbtno obrnilo. Od severa je pridivjala hladna fronta, kar sem v svojem starem prispevku dramatično opisal, o plezariji in pretrganem nahrbtniku pa niti besedice. Tudi tega nisem napisal, da sem med silovitim treskanjem odnesel svojo kovačijo pod oddaljen previs, da ne bi kakšna strela zašla pod previs, kjer sem tresoč bivakiral. Kako sem preživel noč in kako sem nadaljeval po grebenu do vrha Škrlatice v snegu, v premočenih in pomrznjenih plezalnikih, pa sem bolj pomanjkljivo opisal v prvotnem prispevku.

Proti vrhu Škrlatice sem nadaljeval že ob prvem svitanju, čeprav je še

malo snežilo. Pod vrhom sem naletel še na kar težko mesto. Bil sem že povsem apatičen in sem se ga lotil, čeprav bi v drugih razmerah našel kakšno lažjo rešitev, ki je pa takrat zaradi goste megle nisem mogel ugledati. V zaledeneli počti tik pod vrhom, kamor sem rinil gole roke, je ostalo nekaj moje kože s členkov na rokah, kar se mi še danes malo pozna.

Sestop v Vrata in sprejem v Aljaževem domu

V plezalnikih sem potem v megli in snegu odtaval s Škrlatice. Še danes ne morem razumeti, kako sem našel smer, ker markacij v snegu nisem videl, na vrhu pa sem bil takrat prvič. Nižje na meliščih je bilo že malo snega in sestop v razmočenih plezalnikih, ki so imeli komaj še kaj podplato, bi moral biti zelo boleč, toda mene ni nič bolelo. Noge so bile podhlajene in tako odrevenele, da nisem nič čutil. Tudi o tem seveda v takratnem prispevku nisem nič napisal.

Končno sem prispel v Vrata, kjer je bil slučajno alpinistični tečaj. Fantje zaradi slabega vremena niso odšli plezat in so me lahko videli, kako sem se privlekel do Aljaževega doma. Namesto čajčka sem bil deležen

ostrih besed Uroša Župančiča, od katerih si nisem zapomnil nobene. Prisoten je bil tudi Joža Čop, ki je vlekel svojo čedro in ni izustil niti besedice, kar sicer ni bila njegova navada. Če pa bi jo, bi verjetno v svojem stilu rekel: "Fant, zakaj si pa nisi zavezal kravate, da bi te v noge manj zeblo." Bil sem kar malo užaljen, ker nisem bil deležen niti trohice občudovanja. Saj sem tako junaško izpeljal svoj podvig! To danes seveda razumem. Čeprav že 48 ur nisem nič jedel razen snega, sem takoj odšel v Mojstrano na vlak. Pešačil pa sem v plezalnikih, ki so bili že čisto brez podplato, in hodil sem le še po podložnem usnju.

Čez nekaj tednov so mi začeli črniti nohti na nogah in drug za drugim so mi odpadli. Koža na podplatih in okoli prstov na nogah se mi je lupila v velikih cunjah. Potem mi je narava podarila nove nohte in kožo, ki bi mi jo zavidale tudi lepotice. Tako sem prvič doživel, kako je, če te v hribih ovohava Matilda. Mogoče se mi je zgodilo tudi kanček tistega, kar se fantom dogaja v Himalaji. To pa tudi ni slabo, mi vsaj ni toliko žal, ker nisem bil tam, kot bi mi bilo, če bi bil za kaj takega sposoben. ○

Vsestranska raziskovalca Julijskih Alp

Dr. Julius Kugy in dr. Henrik Tuma

Besedilo: Vanja Sossou

Na pobudo goriške sekcije Italijanskega alpinističnega kluba CAI in sekcije CAI XXX. ottobre iz Trsta so pred časom v palači Ascoli v neposredni bližini cerkve sv. Ivana in židovske četrti v Gorici predstavili knjigo z naslovom *Le Giulie allo specchio; Il Carteggio Kugy - Tuma 1923/1934* (Julijski v zrcalu; Dopisovanje Kugy - Tuma). Knjiga velja za prvi prevod Tumove korespondence v italijanski jezik.

Tumovo arhivsko zapuščino hrani Raziskovalna postaja ZRC SAZU v Novi Gorici. Knjižne predstavitve so se poleg drugih številnih slovenskih in italijanskih obiskovalcev udeležili tudi avtorji knjige: urednik Luciano Santin, prevajalka iz nemščine v italijanščino Maria Luisa Lagger - Biro in goriški zgodovinar dr. Branko Marušič. Knjiga se na približno 160 straneh posveča predvsem prepisu in prevodu dopisovanja med Henrikom Tumo in Juliusom Kugyjem glede toponomastike Julijskih Alp.

V knjigi je obravnavana tudi korespondenca med dr. Tumo in tržaškim plezalcem Emiliom Comicijem. Knjigo bogati obsežno dokumentarno gradivo: od številnih fotografij Zahodnih Julijskih Alp, na katere si je Tuma natančno zapisoval slovenska imena vrhov, do Tumovih in Kugyjevih utrinkov iz zasebnega življenja.

Dopisovanje med Kugyjem in Tumo

Dr. Kugy in dr. Tuma, vsestranska raziskovalca Julijskih Alp, sta si v desetletju med letoma 1923 in 1935 dopisovala iz povsem praktičnih vzgibov, saj sta pripravljala imenoslovno študijo Julijcev, za katero sta potrebovala izmenjavo mnenj in pogledov. Kugy je načrtoval objavo zajetne serije topografskih kart o Julijskih Alpah pri novem štajerskem založniku Leykam, Tuma pa je toponime zbiral v okviru študije o imenoslovju Julijskih Alp, ki je v knjigi izšla leta 1929. Dopisovanje se večinoma nanaša na toponime v Zahodnih

Julijcih. Kugy v pismih piše: ".../ Glede gore Wischberg (2666 m) moje uho ni nikoli zaznalo slovenskega izraza, vedno samo Wischberg, le Furlani redkokdaj uporabljajo izraz Jof Fuart /.../" Opozarja na to, naj se v topografskih kartah pazi, da se koči Corsi dodaja še nemška različica Findenegghütte.

Tuma, ki se je pri zbiranju toponimov držal načela, da upošteva imena, ki jih uporabljajo krajan, pastirji in lovci, na Kugyjeva spoznanja glede gore Viš odgovarja: ".../ Viš (2666 m) je okrajšano ime za Višnjo Goro. Vodnik Oitzinger mi je vedno rekel, da gremo na Viš, ko pa sem ga vprašal o izvoru tega imena, mi je dejal, da je bilo originalno ime Višnja Gora /.../" Med listanjem po korespondenci lahko zaznamo močan nacionalistični kontekst. "Hudič naj si vzame to politiko! Kako uglaseno sodelujejo v mojih knjigah o Julijcih Slovenci, Italijani in Nemci ...!" odgovarja Kugy na očitke, ki jih je prejel v glasilu DÖAV, češ da "herr Doktor" pri urejanju topografskih kart zapostavlja nemška imena Laibach, Görz, Triest in Cilli ter da raje uporablja slovenska in italijanska imena.

Dopisovanje med Tumo in Comicijem

Gorski vodnik Emilio Comici¹ in odvetnik dr. Henrik Tuma sta si

¹ Emilio Comici (1901–1940), po rodu iz Trsta, velja za enega izmed velikih italijanskih predstavnikov modernega alpinizma. Splezal je veliko prvenstvenih smeri tako v Dolomitih kakor v Julijskih Alpah. Njegove razprave o tehniki in psihologiji plezanja so zbrane v knjigi *Alpinismo Eroico*.

dopisovala v letih 1931 in 1932, ko se je Comici iz Trsta preselil v Dolomite, natančneje v kraj Misurina (provincia Belluno), kjer je služboval kot gorski vodnik. Tumi pisno poroča, da je leta 1930 v severni steni Loške stene² splezal novo smer. Sprašuje ga: ".../ bi mi lahko poslali nekaj podatkov in na fotografiji označili potek vseh smeri, ki so bile doslej preplezane v Loški steni?" Pomagala sta si tudi z izmenjavo fotografij gorskih sten, na katere so označevali preplezane smeri. Tuma mu odgovarja, da je smer, ki jo je Comici preplezal, nedvomno prvenstvena, saj ima direktno linijo in poteka v centralnem delu stene. V zapisu dodaja, da je v svoji plezalni karieri v Loški steni opravil le dva vzpona. Prvega iz Gornjega Loga direktno do Vrha Rup in nato po grebenu do vrha Briceljka. Drugi vzpon je opravil leta 1913, ko se je povzpel na Morež in Votli vrh na grebenu Loške stene.

Tuma in Kugy

Tuma in Kugy sta bila oba rojena leta 1835. Oba sta bila meščana in pravnik. Tuma je živel in javno deloval v Gorici vse do italijanske zasedbe Goriške, ko se je moral zaradi preganjanja z družino preseliti v Ljubljano. Čeprav se je Kugy rodil v Gorici, je večji del svojega življenja

² V korespondenci se slovenski toponim Loška stena pojavlja tudi z nemškim imenom "Bretterwand" in italijanskim imenom "parete di Bretto".

Volje za prihodnje delo nam ne bo zmanjkalo!

Uspešna Skupščina Planinske zveze Slovenije

Besedilo: Zdenka Mihelič

Vsoboto, 14. aprila 2012, je v Ormožu potekala redna letna Skupščina PZS, ki je bila pripravljena v sodelovanju z Občino Ormož in Planinskim društvom Maks Meško Ormož.

Pred samo skupščino je PZS v Pokrajinskem muzeju na gradu Ormož pripravila tudi dve delavnici z aktualnima temama, in sicer o problematiki turističnega vodenja in turističnih aranžmajev v planinstvu ter o merilih za dvonamensko rabo planinskih poti (za planince pešce in planince turne kolesarje).

Na delavnici o turističnem vodenju in turističnih aranžmajih v planinstvu, ki jo je vodil predsednik PZS Bojan Rotovnik, so razpravljali o razlikovanju med planinskim in turističnim vodenjem, oziroma na kaj morajo biti planinska društva pri organizaciji planinskih izletov in drugih dejavnosti pozorna, da ne bodo podvržena določbam in sankcijam Zakona

o spodbujanju razvoja turizma in Zakona o gorskih vodnikih. Bistveni razlikovalni element med turističnimi in gorskimi vodniki ter planinskimi društvi in prostovoljnimi vodniki PZS je ta, da planinska društva in vodniki PZS vodenje opravljajo kot nepridobitno dejavnost. Prostovoljni vodniki PZS so sicer upravičeni do zakonsko predpisanih povračil stroškov (potni stroški, dnevnice za prehrano, vstopnine), ne smejo pa prejeti plačila za svoje delo (organizacija izleta, vodenje).

V okviru delavnice o merilih za dvonamensko rabo planinskih poti, ki jo je vodil Tone Tomše, podpredsednika PZS, so razpravljali o petnajstih predlogih kriterijev meril, ki so jih na podlagi skupnega sestanka načelnikov Komisije za varstvo gorske narave, Komisije za planinske poti, Komisije za turno kolesarstvo in dodatnih usklajevanj pripravili načelniki komisij. Na podlagi izčiščenih meril bi lahko odpirali določene planinske poti za

dvonamensko rabo, za planince pešce in planince turne kolesarje. Delavnica je sodila v okvir javne razprave, kjer komisija zbira pripombe, predloge in dopolnila.

Skupščina PZS, ki se je udeležilo okoli 250 planincev, od tega 147 z glasovalno pravico, je potekala v res pozitivnem vzdušju. V mladostno obarvanem kulturnem programu so mlade planinke in planinci Gimnazije Ormož pričarali svet gora, v katerega planinci iz Prlekije radi zahajajo že več kot 50 let.

Na skupščini so delegati soglasno potrdili vsebinska in finančna poročila za preteklo leto, okvirni vsebinski in finančni program dela PZS za leto 2013 ter odločitev o tem, na kakšen način naj PZS izvaja pravice in obveznosti iz solastništva planinskih nepremičnin.

Skupinska slika vseh prisotnih
Foto: Zdenka Mihelič

**Predsednik PZS Bojan Rotovnik za
govorniškim odrom** Foto: Zdenka Mihelič

Najpomembnejša točka dnevnega reda pa je bila sprejemanje novega Statuta Planinske zveze Slovenije. Po skoraj dveh letih razprav je bil novi statut namreč pripravljen za končno sprejetje. Pred skupščino so ga soglasno potrdili tudi člani Upravnega odbora PZS, skoraj soglasno pa so ga potrdili tudi delegati na skupščini. Novi statut bo planincem, planinskim društvom, meddruštvenim odborom planinskih društev in planinski zvezi kot taki prinesel precej dobrih rešitev pri delovanju, napredku in razvoju. Vsi sklepi, podani na skupščini, so bili potrjeni z izjemno večino, kar dokazuje visoko mero pozitivnega zaupanja v vodstvo PZS, njihovo delo, načrte in programe, ki jih skupaj s planinskimi društvi želi vodstvo uresničiti v nadaljnjih letih.

V pregledu dela za leto 2011 je podpredsednica PZS Slavica Tovšak izpostavila povečanje članstva za kar 2,4 odstotka, povezanost planinskih društev in PZS kot krovne organizacije, dosežke športnih plezalcev in alpinistov, uspešno delo mladinske in vodniške komisije ter opazen napredek Planinskega vestnika, ki je ena redkih slovenskih revij, ki iz leta v leto napreduje v kvaliteti – tako vsebinsko kot oblikovno.

Med načrti v letu 2012 je predsednik Rotovnik izpostavil krepitev prostovoljnega delovanja na vseh nivojih, zaradi zmanjšanja javnih sredstev povečanje trženja izdelkov in

storitev PZS, povečevanje prihodkov iz lastne dejavnosti, okrepitev pomena pridobivanja sredstev iz javnih razpisov, krepitev projektne dela ter vzpostavitev planinstva kot blagovne znamke. "Še več bo potrebno narediti na področju planinskega gospodarstva, saj si vsi želimo planinske kočice, prijazne okolju in družinam, prav tako mora biti ponudba koč privlačna čim širšemu krogu obiskovalcev gora," je dejal predsednik.

Podpredsednik PZS Borut Peršolja je izpostavil načrte planinske organizacije – od same zveze, komisij, odborov do planinskih društev – za leto 2013, ki bo med drugim tudi v znamenju praznovanja 120-letnice organiziranega planinstva pri nas.

Vsi udeleženci so si lahko v dvorani in avli kulturnega doma ogledali še bogati razstavi Življenje pod Triglavom in Meddruštveni odbor planinskih društev Podravja se predstavi.

O skupščini sta predstavnika planinskih društev povedala:

Franco Kocbek, predsednik PD Miklavž na Dravskem polju: "Smernice plana, ki so bile podane, so tisto, kar planinci v društvih želimo. Opažam, da so skupščine iz leta v leto bolj kvalitetne. K temu pripomore tudi to, da veliko stvari vodstvo in strokovne službe vnaprej dobro pripravijo."

Jožica Heber, predsednica PD Dražovgrad: "Danes je na skupščini prevladovala tako pozitivna energija, da smo brez zapletov sprejeli vse predlagane sklepe. Tudi za naše planinsko društvo sem dobila ideje, prav tako pa tudi potrditev, da delamo dobro in da se vsi skupaj trudimo delati čim bolje." ◉

Marmot
FOR LIFE

UPF
50

CO
CO
na

MARMOT
upcycle

INCLINE LONG SLEEVE

S svojo trpežno, a udobno tkanino iz okolju prijaznih vlaken upcycle® je majica Incline idealna za vse aktivnosti v naravi, naj bo to kolesarjenje, hoja ali plezanje. Med izjemne funkcionalne lastnosti majice lahko vpišemo še mrežasto pletene stranice, prsni žep z zadrgo, integriran zaščitni faktor UPF 50, regulator vonja in posebne šive brez prekrivanja, ki povečajo udobje.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura Sport, Gregorciceva cesta 19, Ilirska Bistrica
ACTIONMAMA, Parmova 51, Ljubljana
Suvel Sport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica
Cult, Dolenjska c. 350, Lavrca
Svet športa, Titova 16, Jesenice
Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

www.annapurna.si

www.marmot.eu

Razgiban vzpon na

Dreischusterspitze/Punta dei Tre Scarperi

Besedilo: Vladimir Habjan

Mrak je še, ko stopiva iz planinske kočice. Zgodaj je, časa za vzpon bi bilo še dovolj, a kaj, ko nihče od naju nima prave volje. Zdi se mi, da hočeva eden drugemu sugerirati, naj se raje odpeljeva proti domu, kot pa da bi šla na vrh, le reči tega noče nihče. Počasi stopava po cesti in se oklevajoče ozirava proti mračni gori. Nad nama so obrisi vrhov, ki kipijo v nebo tisoč petsto metrov in so tako zaželen cilj. Torej greva proti domu.

prestični vrh

Iz zamišljenosti in ne prav dobrega razpoloženja naju dosežejo glasovi. Saj ni možno, da bi tako zgodaj tu kdo hodil? Pa očitno je. Glasovi so vse glasnejši. Po cesti nama prihajata nasproti možakarja in na glas debatirata v nemščini. Pozdravimo se. Potem ju spremljava s pogledom. Ustavita se pri koči in še

vedno na glas razpravljata. Počasi se oddaljujeva proti prostranim meliščem, ki se spuščajo z gore. Začneva pogovor o tem, na kateri vrh bi šla na poti proti domu. Odločiva se za karnijski vrh Creton di Clap Grande. Končno odločitev, to cincanje je res moreče. Odpraviva se v smeri parkirišča, kjer imava avto. Dani se.

Zdaj naju spet dosežeta glasova Avstrijev, ki sta za nekaj časa potihnili. Nad kočjo sta! Pa saj tam ni nobene poti! Kam torej gresta? Kolikor nama je znano, to pomeni le dvojce: ali gresta plezat ali pa na vrh! "Najin" vrh! Njun glasni govor je slišati vedno višje v smeri proti stenam. Spogledava se, kaj zdaj? Sva res tako utrujena ali je v naju še kaj moči?

Dan pred tem sva po celodnevni naporni vožnji prišla iz doline Val Masina, kjer sva se vzpela na čudoviti skalni vrh Pizzo Badile. Še prej sva bila na ledeniškem Piz Palüju in na Monte Viozu, vse v enem zamahu. Trije tritisočaki v štirih dneh z veliko vožnje, zaradi nesreč na cesti tudi precej divje, da sva ujela zadnjo gondolo oziroma sedežnico. Precej utrujajoče, zato tudi nisva najbolj pri volji za naporni vzpon, ki sva si ga zastavila. V koči Dreischusterhütte, kjer sva prespala, nama je oskrbnik povedal, da se na Dreischusterspitze morda vzpne deset ljudi na leto. Postrežba je bila solidna, kupila sva tudi odlični zemljevid območja nad dolino Pustertal/Val Pusteria, zmotil pa naju je malce podcenjujoč odnos do Slovencev. Sem ne bova več prišla, raje bova spala v avtu ali na prostem.

Veličastna graščina nad globokimi dolinami

Dreischusterspitze, italijansko Punta dei Tre Scarperi (3145 m), je najvišji vrh na severu Sekstenskih Dolomitov, kjer kraljujejo Tri Cine. Gre za povsem osamljen otok te z markiranimi potmi sicer precej obljudene skupine. Na Dreischusterspitze namreč ne vodi nobena pot, prav tako na nobenega od drugih vrhov tega območja, le pod

njihovimi vznožji je nekaj malega prečnih poti. Skupino obkrožajo tri doline: na severu Sexten/Val Sesto, na vzhodu Fischleintal/Val Fiscalina in na zahodu Innerfeldtal/Val Campo di dentro, na jugu pa je prek prevala Toblingen Ridel/Forcella di Toblin povezava markiranih poti s skupino Treh Cin. Poleg glavnega vrha je še nekaj manj znanih stranskih, na katere se je prav tako možno vzpeti le s plezanjem. Na severu sta Gselknoten Nord (2773 m) in Sud (2808 m), na jugu pa Weislahnspitze/Punta Lavina Bianca (2987 m) in Schusterplatte/Lastron dei Scarperi (2957 m). Na zahodni strani gore stoji kočja Dreischusterhütte, od koder poteka vzpon na vrh.

Skupina Dreischusterspitze je zaradi težavne dostopnosti, predvsem pa zaradi svojega videza nekaj posebnega. Od daleč se namreč zdi kot veličastna graščina z mnogimi stolpi, ki jih prekinjajo globoke škrbine. V stolpe se zarivajo strmi žlebovi in široke peščene grape, ki jih prekinjajo prečne terase in police. Skupina ima mogočen videz prav zato, ker stoji tako visoko nad dolinami. Vse do današnjih dni je ohranila brezpoten in povsem odmaknjen pridih. Prvi vzpon na njen najvišji vrh je opravil znani raziskovalec Dolomitov Paul Grohmann, ki se je tja s pomočjo domačih vodnikov Franza Innerkoflerja in Petra Salcherja vzel leta 1869.

Šesterica proti neobljudenemu vrhu

In na ta vrh sta se, kot kaže, odpravila Avstrijca. Ko to spoznava, se samo spogledava in ne potrebujeva nobene spodbude več. Greva še midva! Tako vržem nahrbtnik z ramen in v vrečo spravim odvečne stvari. S ceste se vzpneva na melišče, vrečo pa skrijem pod bližnjimi smrekami. Ker je do kočje, od koder bi se z lahkoto vzpela po stezici, predaleč, se odpraviva kar poprek čez melišča. Trdo je, tako da se da vzpenjati. Jaz silovito potegnem, Irena pa malce zaostane, zato jo usmerim desno do poti, kjer je hoja vseeno lažja. Avstrijca sta že pod stenami in po meliščih nadaljujeta kar navzgor. To ne bo prav, si mislim. Ko pridem sam pod steno, se že usmerita prečno navzdol. Zdaj naju zagledata

Teško pristopna Dreischusterspitze nad dolino Innerfeld Tal; desno Kleiner Schuster, 3145 m.

Foto: Vladimir Habjan

Dreischusterspitze/Punta dei Tre Scarperi, 3145 m

Zahtevnost: Alpinistična smer, III/II, 550 m. Plezalni del vzpona je dolg in orientacijsko zahteven. V zgornjem delu dve mesti III, v srednjem konstantno I in II. Na severni strani gore je v zgodnem poletju možno snežišče (cepini!). Brez alpinističnih izkušenj je nujno spremljevalstvo gorskega vodnika.

Oprema: Alpinistična: enojna vrv, dve vponki z matico, nekaj sistemov, vrvic in trakov, plezalni pas, čelada.

Višina izhodišča: 1509 m (parkirišče), 1626 m (koča)

Višinska razlika: 1636 m (s parkirišča), 1519 m (od kočice)

Izhodišče: Parkirišče v dolini Innerfeldtal/Val Campo di dentro ali Dreischusterhütte. Do izhodišča iz doline Sexten/Val Sesto med krajema Innichen/San Candido in Sexten/Sesto. Dolina je v letni sezoni zaprta za promet med 8.00 in 18.15, po njej pa vozi avtobus. Če se z avtom v tem času vračamo, se zapornica avtomatsko odpre (WGS84: 46,683513, 12,301677).

Koča: Dreischusterhütte/Rifugio Tre Scarperi, odprta od junija do septembra, tel. 00390474966610, www.dreischusterhutte.com.

Časi: Parkirišče—koča 30 min

Vzpon na škrbino 3 ure

Prečanje do vstopa 20 min

Plezalni del vzpona 2.30—3 ure

Sestop 4 ure

Skupaj vsaj 10 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000 in den Alpen, Die Normalwege. Bruckmann, 2004.

Zemljevid: Tabacco št. 10, 1 : 25.000.

Opis: Na severni strani kočice poiščemo stezico, ki skozi redek gozd vodi pod stene. Ko se odpre večja meliščna grapa, nadaljujemo prečno do skalnega roba. Za njim sestopimo do studenca in se na drugi strani vzpnemo po ozki stezički prek strmega ruševnatega pobočja. Ko se konča, stopimo na prostrana melišča, imenovana Steinalpenkar, po katerih se naporno vzpnemo do škrbine Steinalmscharte/Forcella dei Sassi, 2678 m. Razkrijejo se karnijski vrhovi in nekaj dolomitskih vrhov nad Sextenom (Elferkofel/Cima Undici). Na severu so najzahodnejši obronki Visokih Tur, še bolj levo pa Zillertalske Alpe.

S škrbine prečimo krušljiva pobočja do jugovzhodne strani gore. Vstop v smer (možic) je levo od gladke grape, kjer včasih teče potoček. Čez gladke plošče prečimo v žleb, po njem skozi kamin na polico in čez škrbinico splezamo v terasast in razčlenjen svet (II). Pot naprej vodi rahlo v levo. Sledimo možicem, ki so naš edini smerokaz. Čez stopnje plezamo po žlebovih, vmes pa prečimo po policah. Čez dvesto metrov stopimo v lažji, a bolj krušljiv svet. Levo od skalne glave (II) pridemo v vršni del gore, kjer se odkrije strma grapa. Splezamo do police, kjer je sidrišče (II). Nad njim je kratek, gladek in ozek kamin (III, 5 m). Po krušljivi grapi se vzpnemo levo od škrbinice, kjer že slutimo vrh. Do tja je nekaj plezanja po žlebovih in gladkih ploščah (III, 10 m).

Sestop: Z vrha se skozi vršni žleb spustimo po vrvi, prav tako skozi vstopni žleb (urejenih sidrišč je več).

tudi onadva. Počakam Ireno in skupaj nadaljujemo prečno čez melišča, kjer je vidna skromna sled poti. Skoraj ujameva Avstrijca, ki se še vedno na glas pogovarjata. Ko pridemo za rob, se na drugi strani odkrije velika zagruščena dolina. Pod stenami se spustimo do potočka, nad njim pa se začnemo strmo vzpenjati prek z ruševjem poraščenega pobočja. Končno spet stopimo na prostrana melišča.

Zdaj nas čaka naporno in dolgočasno vzpenjanje. Za nami se odkrivajo rdeči vrhovi, v daljavi na severu so ledeniške gore. Avstrijca nama uideta naprej. Tik pod škrbino za sabo zaslišiva nove glasove. Še dva se vzpenjata! Kot kaže, sta Italijana. Na škrbini Steinalpen Scharte/Forcella dei Sassi (2680 m) se odkrijeva vzhodna in južna stran. Kakšen razgled! Sicer je proti soncu, a je čudovito. V meglicah spoznavava nekatere karnijske prvake, na desni pa izstopa pokončni Elferkofel/Cima Undici (3092 m). Zdaj nas je vseh šest skupaj. Italijana sta zelo prijazna, z njima spregovoriva par stavkov, Avstrijca pa se držita bolj zase. Sta že opremljena. S pasu jima visi cel kup robe, med katero vidim celo metulje. Eden od njiju, ki ne neha govoriti, ima obute plezalke. Gotovo gresta kam plezat, saj smo pod stenami. Do sem sva hodila dve uri, pa

Plezalni del vzpona na Dreischusterspitze zahteva veliko previdnosti zaradi naloženega kamenja. Foto: Vladimir Habjan

je bilo tisoč metrov vzpona. Torej le nisva tako zelo zanič.

Avstrijca se odpravita po prečni, komaj vidni stezički. Pa ne, da možak hodi po tej podrtiji v plezalkah? Saj bo povsem uničil podplate! To morata biti kaka pripravnik, si mislim. Midva imava manj bistveno manj opreme, pa bova že kako, še vedno sva. Čez čas se odpraviva še midva. Izpostavljena stezica vodi po krušljivem terenu in se obrača vedno bolj v desno pod jugovzhodno plat gore. Zdaj se odkrije še strašni Zwelferkofel/Croda dei Toni (3094 m). Vročje je. Naenkrat se z desne usuje kamniti plaz. Odskočiva pod previse in čakava, da poneha. Očitno se tule začneta plezalni del vzpona, v katerega je zavila četvorka. Opremliva se. Končno neha ropotati. Še vedno smrdi po žveplu. Tule res niso bili preveč pazljivi, bova videla, kako bo šlo nama. Zaplezam proti steni. Sitna prečka, kakršnih ne maram, zato najavim navezo. Irena gre naprej. Še vedno pogledujeva navzgor, da ne bi od kod kaj priletelo. Pa so oni očitno že naprej. Plezanje je prijetno in ne pretežno, je pa krušljivo, zato sva previdna.

Po velikem melišču Steinalpenkar/Cadin dei Sassi poteka prvi del vzpona; v ozadju Haunold/Rocca dei Baranci, 2966 m. Foto: Vladimir Habjan

Ko le možici kažejo pravo smer

Za kaminom in ozko škrbino stopiva v dokaj razčlenjen svet. Visoko zgoraj so strmi stolpi, na desni je globoka grapa, na levi previsna stena. Svet sicer ni videti težak, a vem, da je to le videz. Do sem so naju vodili možici, drugih oznak ni, bomo videli, kako bo naprej. V takem svetu vedno uživava, pravo brezpotje z nekaj plezalnimi detajli in zahtevno orientacijo. To je pravo raziskovanje! Od zgoraj prihajajo glasovi, vendar jih ne vidiva. Zdaj grem jaz naprej. Še vedno sva povezana z vrvjo na način, ki mu po domače rečemo štajerc,¹ imava samo dve vodniški osemmilimetrski vrvi, ostali pa so imeli daljše prave plezalne vrvi. Plezava po sistemih polic in žlebov. Prijetno je, le čas izgubljava z iskanjem možicev. Vidim, da jih je vse polno, kar pomeni, da je možnih prehodov več. Vzpenjava se dokaj hitro. V vodniku, kjer sva prebrala o vzponu, namreč piše, da se ne smeš preveč obirati, ker

je plezarije precej. Sonce našiga. Ustava se le, da nekaj popijeva in pojeva energetska ploščico.

Svet se začne počasi zapirati, kot kaže, prihajava v zadnji del vzpona. Za robom se odkrije strma grapa. Avstrijca sta ravno na polici, nad njima je strm kamin. Ko priplezam do njiju, se zadnji plazi skozenj. Tole bo, kot kaže, prva trojka. Vzameva še drugo vodniško vrv, da imava dvojno. Irena začne plezati v razkoraku, pa je precej gladko, zato ji z roko poddržim desno nogo, dokler zgoraj ne najde oprimka in se potegne čez. Sitno mesto za prvega, meni pa je seveda precej lažje. Spet se odkrijejo oni štirje. Ne hitiva, ker je svet tu nemarno krušljiv in bi lahko kaj dobila na betico. Počasi poplezavava naprej. Četvorka se skrrije za rob, čez čas pa se zasliši huronsko vpitje. Očitno so na vrhu. Ko prideva do zadnje police, že vržejo vrv, dve petdesetmetrski, morda še daljši, ki so ju zvezali skupaj. Počakava, da se vsi spustijo, kar traja kar nekaj časa. Avstrijca se veselita kot otrok nove igrače. Končno potegnejo vrv za sabo. Nasmehnemo se eden drugemu in si zaželimo srečno pot. Zdaj sva na vrsti midva. Do roba je približno trideset metrov, videti je strmo, a dokaj razčlenjeno. Grem naprej. Ni več kot tri, klinov pa ni nič. Najdem improvizirano vmesno varovanje in že sem pod zadnjim robom. Križ se še vidi!

Torej nama je le uspelo, čeprav sva morala dolgo zbirati voljo za vzpon. Lepa gora, taka po najinem okusu, zahtevna, skoraj bi lahko rekel za izbrance. Razgleda ni pravega, ker je precej mrčasto. Upam, da bo vreme zdržalo. V tem srednjem delu, kjer je zahtevna orientacija, se res ne bi rad izgubljal. Spust po vrvi z vrha je narejen, zveževa obe vrvi in se spustiva. Spodaj moliva, da se vozela, kjer sta vrvi povezani, ne bi kam zataknil. To je slaba stran varčevanja pri opremi ... Še dva spusta po vrvi in že sva v srednjem delu. Razveževa se. Ampak nekam čudno temačno je postalo! Začne me skrbeti, zato hitiva, kolikor se da. Iskanje pravih prehodov navzdol je težje kot navzgor, pravi vstopni žleb pa je le en sam. Ampak v takem svetu sva doma. Brez posebnih težav plezava navzdol in tudi žleb najdeva. Še en spust po vrvi in že sva na vstopu. Hura!

Še vedno ni sonca, a zdaj, ko je *ta hudo* že mimo, spoznam, da je to le popoldanska oblačnost. Na škrbini si privoščiva malico, potem jo počasi ubereva dol. Ko stopiva na cesto, sta prva, ki prideta mimo, Avstrijca. Ura je tri, hitri smo bili. Na parkirišču srečava še Italijana, s katerima si pomahamo, in tura je končana, zdaj je cilj samo še dom. Hvala zgovornima Avstrijcema, ki sta nama dala poleta! 📍

¹ Plezanje v navezi večinoma brez varovanja ali z vmesnim vpenjanjem v fiksne točke. Ni sicer najbolj varno, je pa hitro. Nujno je popolno medsebojno zaupanje.

Na prvaka Kamniško-Savinjskih Alp

Grintovec

Besedilo: Gorazd Gorišek

O najvišjem vrhu Kamniško-Savinjskih Alp je že toliko napisanega, da sem kar v zadregi, kaj napisati, da vas ne bom preveč dolgočasil in hkrati ponavljal za številnimi avtorji, ki so ga že dodobra (p)opisali.

Grintovec je z višino dobrih dveh kilometrov in pol na lestvici slovenskih dvatisočakov okoli dvajsetega mesta, odvisno od tega, koliko vršičem z majhno relativno višinsko razliko še priznamo status samostojnega vrha in kako daleč v zamejstvu goram še rečemo, da so (tudi) naše. Premore še dva podanika, severovzhodno od glavnega vrha stoji Mali Jezerski Grintovec, južno pa vzhodno od Strehe Mali Kokrski Grintovec.

Srečanja z Grintovcem

O poletnih vzponih ne bi preveč razpredal. Morda omenim le to, da sva z Biserko (dvakrat!) vstala sredi noči (no, enkrat niti spat nisva šla) z željo, da bi na vrhu pričakala sončni vzhod. Z odlično vremensko napovedjo v žepu sva letela navzgor in bila malo čez četrto uro zjutraj pripravljena. Vreme pač ne. Prvič visoka oblačnost, drugič pa – megla. Ko sva se vračala proti Cojzovi koči in

sva vzpenjajočim se planincem, ki so v njej prespali in jim je bilo mogoče s presenečenih obrazov prebrati, da jim ni čisto nič jasno, nekaj čez šesto uro zjutraj razlagala, od kod in kam, predvsem pa zakaj, je neka zaljubljena nežna dušica zažgolela: "Ooo, kako romantično ..." Hja, ni bila ravno romantika. Mraz in megla, pa še veter za povrh ...

Tudi razgledni jugovzhodni greben Grintovca Dolge stene naju je v poletnem času pozdravil z meglo. Na tej turi prav tako nisva bila deležna daljnih razgledov, vendar je bilo toliko prikupnih in pristrčnih srečanj, da sva slabo vidljivost kaj kmalu pozabila. Glavne zvezde so bile seveda številne gorske rože, pa drobne

ptice, ki jih je zaradi njihove majhnosti in urnosti zelo težko naprositi, da za trenutek postojijo pred objektivom ...

Vmes sva obrnila ploščo, začela na vrh zahajati pozimi in dočakala – sonce, prav tako pa nisva več uprizarjala neposrečenih romantičnih scen. Vstajati sva začela ob normalnih urah (no, verjamem, da Planinski vestnik prebiramo večinoma tisti, ki nam je četrta ali peta ura zjutraj ob zimskem koncu tedna normalna vstajalna ura) in doživela dva prekrasna zimska dneva. Prvič na Strehi in drugič v Grapi čez Jame. Prvi je bil tako lep, da so meni, ki sem zelo redko patetično navdahnjen, besede odpovedale, pri drugem pa je bilo malo bolj zabavno. Ne sicer v sami grapi, ki je bila takšna, kot se šika, temveč na pristopu do Kokrskega sedla.

Biserka je že v Koncu rekla: "Upam, da bo danes pot kaj drugačna. Tolikokrat sva jo že prehodila ..." Bila je tista zima, ko se je gozd pod sedlom zaradi plazov spremenil v pravo razdejanje. Ker je bilo to seveda pred začetkom planinske sezone, sva se brez primerne opreme (beri: motorne žage) pošteno namučila, da sva se rešila v grapo na desni. Nazaj grede sva sestopala po levi (gledano navzgor), pa spet malo pod podrtim drevjem in čezenj ter spodaj v bistrem potoku pri spominskem parku še zadnjič tisto zimo očistila zimsko garderobo ...

Balvani v Kamniški Bistrici – ledeniški ostanki preteklosti

Ko je ledenik poglabljajl dno doline, je s seboj nosil tudi ogromne, z gora odtrgane skale. Ledena doba je vzela slovo, balvani pa so ostali. Najbolj znana je, verjetno zaradi bližine ceste, Žagana peč, ki jo prepoka deli na dva dela. Zanimiva pa sta še Sivnica, s šestdesetimi metri najvišji balvan v Kamniških Alpah (menda tudi v Sloveniji), in Lepi kamen z lovsko kočjo.

Nekaj zgodovine

Zaradi lažje dostopnosti je bil Grintovec, ki so ga včasih pogosteje pisali z a-jem, prvič osvojen že tako zgodaj, da pravzaprav nihče natančno ne ve, kdaj. Je pa precej zanesljivo, da so vrh prvi dosegli domači pastirji. Koliko zaradi obširnega razgleda in drugih planinskih užitkov ter koliko po "službeni dolžnosti", je že druga zgodba ...

Prvi, ki je prišel od drugod in osvojil vrh, je bil botanik Janez Anton Scopoli leta 1759, nekaj let za njim pa še naravoslovec Franc Ksaver Wulfen. Vse skupaj se je dogajalo skoraj dvajset let pred prvim vzponom na Triglav leta 1778. Pristop s severne, jezerske

strani je bil seveda trši oreh. Neumorni Frischauf je toliko časa sitnaril, da sta prehod v letu 1875 odkrila dva korajžna Jezerjana, Antona po imenu: Šenk in Muri. Že naslednje leto so pot nadelali. Danes nosi ime po velikem raziskovalcu Kamniško-Savinjskih Alp, sicer profesorju matematike iz Gradca, po katerem se imenuje tudi planinski dom na Okrešlju. Na Mlinarskem sedlu se ta pot združi s potjo, ki pripelje s Kokrškega sedla čez Velike Pode, potem pa družno nadaljujeta tik pod Malim Jezerskim Grintovcem in do glavnega vrha premoreta še nekaj varoval.

V beli preobleki

Grintovec je v kopnih letnih časih zelo oblegana gora (predvsem po najlažji poti z južne strani), vendar tudi pozimi ne sameva. Za gornike brez plezalskih izkušenj je v snegu bolj ali manj le ena možnost: od Doma v Kamniški Bistrici mimo Žagane peči do Cojzove kočje na

Bôsov Tine (1852–1933)

Grintovci premorejo kar nekaj domačih junakov iz preteklosti, ki brez težav tekmujejo s slavnimi trentarskimi lovci in vodniki. Eden najbolj znanih je prav gotovo Valentin Slatnar, po domače stari Bôs oziroma Bôsov Tine. Že v rani mladosti je kot pastir preplezal marsikatero strmino. Kasneje je od divjega lovca napredoval v lovskega čuvaja kneza Windischgrätza in kralja Aleksandra I. Preplezal je zahodno steno Brane (iz Kotliškega grabna naravnost na vrh!) ter še mnogo drugih prehodov in sten. Pred Domom v Kamniški Bistrici stoji njemu posvečen spomenik.

Kokrskem sedlu in naprej v Spodnje Jame ter čez Streho na vrh. Toda pozor! Ne samo da je tura zaradi velike višinske razlike precej dolga in naporna (povzpeli se moramo za skoraj dva tisoč višinskih metrov), zlasti bi opozoril na to, da je Streha, čeprav ne prestrma, v trdem snegu hudo nevarna. Če nam zdrsne, se bomo brez znanja ustavljanja in primerne opreme težko ustavili pred prepadom.

Paleta Grintovcev nad Kamniško Bistrico

Foto: Franci Horvat

Žrtev je bilo že veliko. Tudi dolina pod Cojzovo kočjo je strma, predvsem pa plazovita, zato moramo biti previdni pri izbiri časa za vzpon. Zimska tura na Grintovec torej ni kar tako, čeprav tehnično ni zelo zahtevna. Kokrsko sedlo lahko dosežemo še od Suhadolnika čez Taško, vendar je ta pot v snegu zahtevnejša in precej manj obljudena kot s kamniške strani. V Cojzovi kočji je tudi zimska soba.

Če smo pozimi na Grintovcu že bili in bi se radi nanj povzpeli po težji smeri, nam je na voljo Grapa čez Jame. Čeprav spada med plezalne vzpone, ni

Bôsov Tine pred Domom v Kamniški Bistrici

Foto: Gorazd Gorišek

pretežak zalogaj in se je lahko lotijo tudi izurjeni gorniki – seveda v spremstvu gorskega vodnika. Do Spodnjih Jam je vzpon enak normalnemu pristopu, tam pa zavijemo desno in se čez krajši skok povzpemo v višje ležečo kotanjo Zgornje Jame. Nadaljujemo do zatrepa, nato pa se nam levo navzgor odpre naša grapa. Po njej dosežemo ožji del, kjer je strmina največja. Višje se grapa razširi. V bližini vrha dosežemo greben. Težavnost izstopa je zelo odvisna od snežnih razmer. Lahko se povzpemo naravnost navzgor (strmeje) ali pa prečimo v desno in se priključimo pristopu čez Dolge stene, ki je v snegu tudi zelo priljubljen (in zahteven!).

Drugi pristopi na prvaka Grintovcev/ Ta Kamelska Planina¹

Zelo zanimiv je vzpon po jugovzhodnem grebenu čez Dolge stene, ki je bil nekoč celo označen, danes pa le še tu in tam naletimo na obledelo markacijo. Sto turo bo zagotovo zadovoljen vsak ljubitelj visokogorja, ki se je naveličal enoličnega vzpenjanja po Strehi z juga in vzpona ob jeklenicah z ostalih strani. Beseda "enoličnost" je v gorah menda prepovedana, zato jo vzemimo s precejšnjo rezervo, saj ima v mojem primeru zgolj primerjalni pomen (nikakor ne absolutnega!) glede na pestrejše pristope. Dolge stene so v primerjavi

¹ Ime Ta Kamelska Planina ali nemško Steiner Alpen je leta 1778 zapisal naravoslovec Balthasar Hacquet.

Soteska Prédaselj

Še pred Domom v Kamniški Bistrici istoimenska reka skriva pravcati vintgar, ki ga marsikateri obiskovalec prezre, saj z glavne ceste ni viden. Mali in Veliki Prédaselj, s celotnim zgornjim tokom Kamniške Bistrice vred, najbolje spoznamo, če se odpravimo po Koželjevi poti, ki se začne dva kilometra naprej od Stahovice in vodi proti izviru po zahodnem bregu reke. Kdor nad hojo ni preveč navdušen, naj ustavi avto ob glavni cesti kakšen kilometer pred domom, kmalu za mostom čez Kamniško Belo (v bližini je transformator ob parkirišču). Do mostu čez sotesko je le nekaj minut hoje, naokoli pa se lahko po stezi spustimo tudi do njenega konca, kjer bistra reka prišumi na svetlo. Previdno v mokrem!

Kamniška Bistrica ob "izhodu" iz Prédasolja

Foto: Gorazd Gorišek

s Streho zagotovo zanimivejše, seveda pa tudi mnogo zahtevnejše, čeravno sodijo v spodnjem delu "le" v kategorijo neoznačenih poti, zgoraj pa zelo zahtevnega brezpotja, ki mu, resnici na ljubo, precej pomagajo možici in kakšna obledeli markacija.

Po zahodnem boku gore nad Dolško škrbino nas vodi Špremov pot. No,

seveda je treba najprej priti v Zgornje Dolce, kar pa ni čisto lahko. Nemara je še najlažje slediti markacijam od Cojzove kočice na Grintovec, na razcepu pod Streho kreniti počez v Spodnje Dolce in nato navzgor proti Dolški škrbini. Pot, ki se začne na nekdanji Suhadolnikovi planini nad Taško, čez Grdi, imenovan tudi Hudi graben (v

Cojzova kočica na Kokrskem sedlu s Kalške gore

Foto: Gorazd Gorišek

INFORMACIJE

Dostop: Prebivalci osrednje Slovenije se do južnega izhodišča pri izviru Kamniške Bistrice pripeljemo skozi Kamnik in Stahovico, kjer s ceste proti prelazu Črničev zavijemo levo. Prepoved vožnje od Doma v Kamniški Bistrici do parkirišča pri spodnji postaji tovarne žičnice v Koncu je označena s prometnim znakom.

Če želimo na Kokrsko sedlo z zahodne strani, se zapeljemo do Kranja, nadaljujemo v dolino Kokre, iz katere zavijemo desno na strmo, deloma asfaltirano cesto do parkirišča pod domačijo Suhadolnik. Prepovedana je nadaljnja vožnja do domačije. Za vzpone s severne strani nadaljujemo z vožnjo po dolini Kokre do Jezerskega, kjer zavijemo v Makekovo oziroma Ravensko Kočno.

Planinske kočice in zavetišča: Dom v Kamniški Bistrici, 601 m, telefon 01 832 55 44; Cojzova kočica na Kokrskem sedlu, 1793 m, telefon 051 635 549; Češka kočica na Spodnjih Ravneh, 1542 m, telefon 040 673 449; Bivak Pavla Kemperla na Velikih Podih, 2104 m.

Literatura:

Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe. PZS, 2004.

Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011.

Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe. Sidarta, 2003.

Andrej Stritar: Gore Slovenije. Kibuba, 2011.

Andrej Stritar: 111 izletov po slovenskih gorah. Sidarta, 2003.

Urška in Andrej Stritar: Z otroki v gore. Sidarta, 1998.

Jože Dobnik: Slovenska planinska pot. PZS, 1998.

Jože Dobnik: Vodnik po planinskih kočah v Sloveniji. PZS, 2007.

Andrej Praznik: Planinski izleti za štiri letne čase 2. Družina, 2011.

Vlasto Kopač: Iverji z Grintovcev. PZS, 2006.

Željko Kozinc: Lep dan kliče. Modrijan, 1999.

Uroš Sever, Franci Novak: Čudovita obzorja Slovenije. Mladinska knjiga, 2011.

Bojan Pollak: Naravne znamenitosti Kamniško-Savinjskih Alp na kamniškem območju. Občina Kamnik, 1995.

Zemljevidi: Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000; Karavanke – osrednji del, PZS, 1 : 50.000; Jezersko z okolico, TD Jezersko, 1 : 25.000; Kamniško-Savinjske Alpe, Kartografija, 1 : 40.000; Alpski svet – vzhodni del, Kartografija, 1 : 75.000.

obeh primerih ime ne obeta kaj prida), je, čeravno markirana, zelo zahtevna, zato se je smejo lotiti le izurjeni planinci, težji pa je neoznačeni pastirski prehod, ki nas iz Suhega doła pripelje naravnost (no, spodnji skok je vendarle treba obiti) v svet med obema Kočnama in Grintovcem. Na začetek Špremove poti lahko seveda pridemo tudi po Kremžarjevi poti od Češke kočice. Skratka, Grintovec je bogat. Zamisli za vzpone radovednemu gorniku zlepa ne bo zmanjkalo. Pa srečno!

Grintovec, 2558 m, čez Streho

SLO Kamniško-Savinjske Alpe

Opise poti na Grintovec začnemo z najlažjo potjo, ki pa nikakor ni sprehod, saj moramo premagati tako veliko višinsko razliko kot skoraj nikjer v naših gorah. Če začnemo pri Domu v Kamniški Bistrici, nas do vrha čaka skoraj dva tisoč metrov strmine, ki se le na nekaterih mestih malo unese. Že res, da gorski tekači na vsakoletni prireditvi na vrh

kar poletijo, a časi najboljših, ki komaj presežejo eno uro, nas ne smejo zavesti. Povprečen planinec bo za turo porabil ves dan ali pa bo prenočil v Cojzovi koči in turo razdelil na dva dneva. Ob lepem vremenu in širnih razgledih mu to tudi toplo priporočam.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna gorniška oprema. Zavedajmo se, da ob poti ni pitne vode!

Nadmorska višina: 2558 m

Višina izhodišča: 600 m

Višinska razlika: 1960 m

Izhodišče: Parkirišče v Kamniški Bistrici. Do sem se pripeljemo skozi Kamnik in Stahovico, kjer s ceste proti prelazu Črničev zavijemo levo. WGS84: 46,327236, 14,589533.

Koči: Dom v Kamniški Bistrici, 601 m, telefon 01 832 55 44; Cojzova koča na Kokrskem sedlu, 1793 m, telefon 051 635 549.

Časi: Dom v Kamniški Bistrici–V Koncu 1 ura

V Koncu–Kokrsko sedlo 2 uri
Kokrsko sedlo–Grintovec 2 uri
Sestop 3.30 ure

Skupaj 9 ur

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih, v dobrih snežnih razmerah tudi pozimi (dereze, cepin!)

Vodnika: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 2004; Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe, Sidarta, 2003.

Zemljevida: Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Od Doma v Kamniški Bistrici se po cesti povzpemo do bližnjega desnega odcepa poti na Kokrsko sedlo, 1793 m. Hodimo po širokem kolovozu, ki nas višje spet pripelje na cesto, tej

Grintovec z Mokrice. Foto: Gorazd Gorišek

Grintovec, 2558 m, po Špremovi poti

SLO Kamniško-Savinjske Alpe

Ker se Špremova pot začne šele pod Dolško škrbino, zarezo med Jezersko Kočno in Grintovcem, bo že vzpon do nje dolgotrajen in za marsikoga nekaj novega, saj se bomo tja gor podali po manj znani, slikoviti, a tudi precej zahtevni in verjetno ravno zato manj obljudeni poti skozi Grdi (tudi Hudi) graben. Pot so na začetku osemdesetih

let prejšnjega stoletja obnovili, na novo markirali in zavarovali kranjski planinci. Po njej je nekoč Frischauf, ob pomoči vrlih domačinov iz Suhadolnikovega rodu, raziskoval in našel dostope na obe Kočni.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna gorniška oprema, zelo priporočljiva

sta čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2558 m

Višina izhodišča: 880 m

Višinska razlika: 1680 m

Izhodišče: Parkirišče pod domačijo Suhadolnik. Iz Kranja se zapeljemo v dolino Kokre, nato po približno osmih kilometrih desno na strmo, deloma asfaltirano cesto proti Suhadolniku. WGS84: 46,335666, 14,511099.

Koča, zavetišče: Cojzova koča na Kokrskem sedlu, 1793 m, telefon 051 635 549; Bivak v Kočni (v bližini), 1952 m.

Časi: Kmetija Suhadolnik–razpotje nad Taško 1.30 ure
Razpotje nad Taško–Grdi graben–Dolci–Grintovec 3 ure
Grintovec–Kokrsko sedlo 1.30 ure

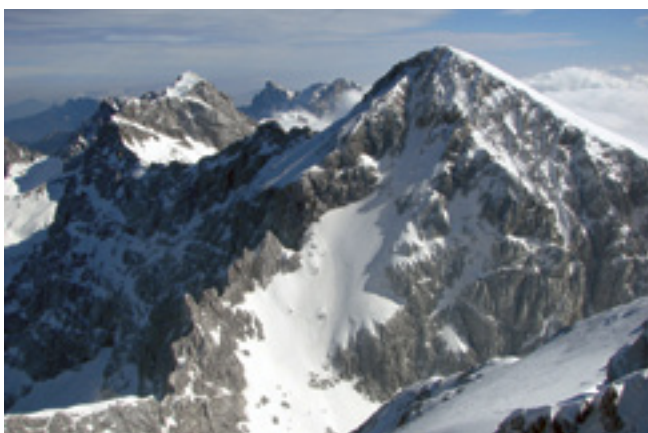
Cojzova koča–kmetija Suhadolnik 1.30 ure
Skupaj 8 ur

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih.

Vodnika: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 2004; Jože Dobnik: Slovenska planinska pot, PZS, 1998 (delno).

Zemljevidi: Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000; Jezersko z okolico, TD Jezersko, 1 : 25.000; Kamniško-Savinjske Alpe, Kartografija, 1 : 40.000.

Opis: Mimo Suhadolnikove domačije se po gozdni cesti napotimo proti vzhodu. Cesto na prvem desnem ovinku zapustimo in se skozi gozd dvignemo do izravnave Suhi dol. Nad njo smo kmalu na razpotju, kjer se nam ponujata dve poti: prva, desna (gledano navzgor) nas vodi skoraj do vznožja stene Kalškega Grébena, 2224 m, in nato iz grape izstopi na zapuščeno Suhadolnikovo planino, druga pa pelje čez Taško, kjer nam je v pomoč nekaj umetnih pomagala (lestve,

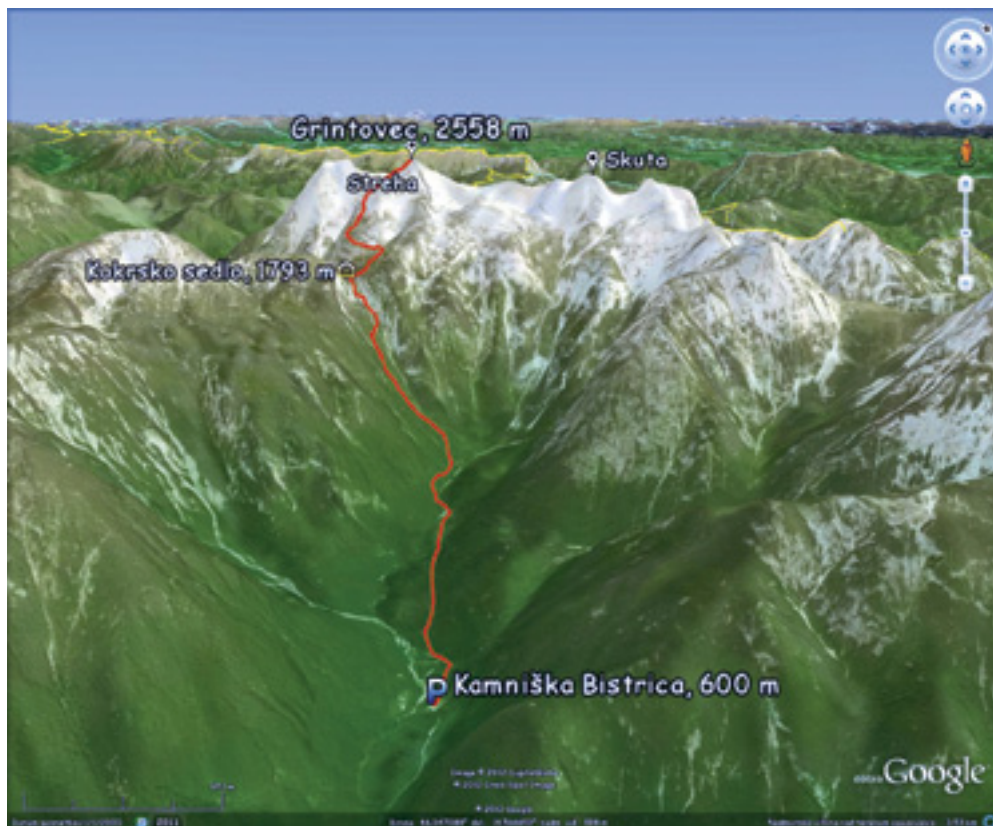
Grintovec z Jezerske Kočne. Tod poteka Špremova pot. Foto: Gorazd Gorišek

pa mimo Žagane peči sledimo do spodnje postaje žičnice na Kokrsko sedlo. Za njo krenemo levo in se po vedno strmejšem gozdu vzpenjamo proti Cojzovi koči. Nad kratkim zahtevnejšim delom nas preseneti klopca. Višje se kmalu osvobodimo gozda, prečimo grapo proti desni in v ključih dosežemo kočo, ki je skrita za robom. Nad sedlom se povzpnejo čez kratko strmino, nad njo pa smo kmalu na razpotju (desno Veliki Podi), mi pa se držimo levo in prečimo do krnice Spodnje Jame. Iz nje nas markirana pot popelje po travnati gredini proti Strehi. Dobrih dva tisoč metrov visoko se na levo odcepi pot v Dolce, nas pa čaka enakomeren vzpon proti najvišji točki. Višje kot smo, manj je zelenja, a vedno več razgledov, ki se zaokrožijo v celoto pri razgledni plošči na vrhu.

Sestop: Vrnemo se poti vzpona.

Gorazd Gorišek

Grintovec, 2558 m, po Špremovi poti

klini, jeklenice). Na izravnavi vrh strmine opazimo zidovje prve kočice v Kamniško-Savinjskih Alpah (stara Frischaufova kočica). Kmalu zatem smo na razpotju. Naravnost pelje pot do Cojzove kočice na Kokrskem sedlu, mi pa krenemo levo in se skozi gozd povzpnejo do prečnice, ki nas proti levi pripelje do prehoda čez Grdi graben. Svet je divji in zelo izpostavljen! Previdno sestopimo v dno grabna, na nasprotni strani pa spet strmo navzgor. Tudi nadaljevanje ni nič lažje, sprostimo se lahko šele v Spodnjih Dolcih, kamor pripelje tudi pot z desne, s Kokrskega sedla. Malo višje se levo odcepi pot na Kokrsko Kočno (v bližini bivak), mi pa nadaljujemo naravnost skozi Srednje in Zgornje Dolce proti Dolški škrbini. Tam kjer se nam z leve pridruži povezava s Kremžarjevo potjo, zavijemo desno na Špremovo pot proti vrhu Grintovca. Čez gruščnat svet prečimo pod

steno. S pomočjo klinov in jeklenic se vzpenjamo proti vrhu. Malo pod najvišjo točko se nam z leve priključi pot z Mlinarskega sedla, 2334 m. Ostane nam še nekaj vzpona ob varovalih in

že stojimo pri razgledni plošči na vrhu.

Sestop: Sestopimo južno čez Streho, nižje zavijemo levo po gredini do krnice Spodnje Jame in prečno naprej levo

do Kokrskega sedla. Tu sestopimo na zahodno stran med ruševjem do stare Frischaufove kočice in naprej po znani poti do izhodišča.

Gorazd Gorišek

Grintovec, 2558 m, po Frischaufovi poti

SLO Kamniško-Savinjske Alpe

Izhodišča za severne pristope na Grintovec so na Jezerskem, točneje na začetku Ravenske in Makekove Kočne. Izbrali bomo slednjo. Ob poti je Češka koča, kjer vsekakor velja prenočiti, saj je tura dolga in naporna. Na vrh bomo splezali po poti, ki je poimenovana po velikem raziskovalcu tega področja Johannesu Frischaufu. Neumorni matematik iz Gradca je leta 1875 s pomočjo dveh Jezerjanov, Antona

Murija in Antona Šenka, odkril prehod z Zgornjih Ravni na Mlinarsko sedlo. Že naslednje leto so pot nadelali in odprli za obisk. Danes je vzorno zavarovana, vendar kljub temu zahteva dobršno mero previdnosti – predvsem zaradi krušljivosti.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna gorniška oprema, priporočamo samovarovalni komplet in čelado,

v zgodnjem poletju tudi dereze in cepin.

Nadmorska višina: 2558 m

Višina izhodišča: 880 m

Višinska razlika: 1680 m

Izhodišče: Zgornje Jezersko.

Iz Kranja se zapeljemo skozi Preddvor in po dolini Kokre na Zgornje Jezersko. WGS84: 46,393406, 14,499882.

Koča: Češka koča na Spodnjih Ravneh, 1542 m, telefon 040 673 449.

Časi: Zgornje Jezersko–Češka koča 2.30 ure

Češka koča–Grintovec 3.30 ure

Grintovec–Češka koča 2.30 ure

Češka koča–Zgornje Jezersko

2 uri

Skupaj 11 ur

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih. Daleč v poletje lahko naletimo na snežišča.

Vodniki: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 2004; Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2011; Jože Dobnik:

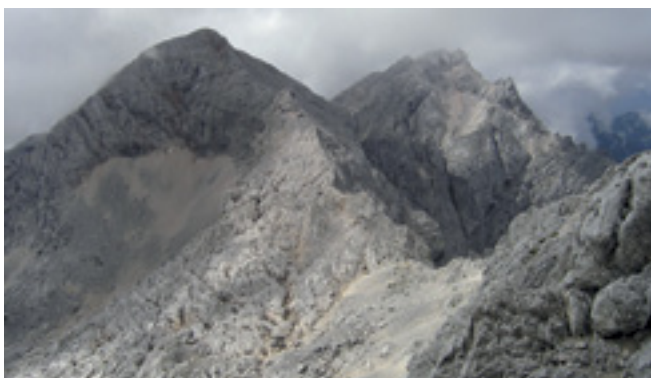
Slovenska planinska pot, PZS, 1998 (delno).

Zemljevidi: Grintovci, PZS,

1 : 25.000; Jezersko z okolico, TD Jezersko, 1 : 25.000;

Kamniško-Savinjske Alpe, Kartografija, 1 : 40.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Iz središča Zgornjega Jezerskega krenemo na stransko cesto v Makekovo Kočno. Naravnost pelje pot proti slapu Čedca in na Veliki vrh, 1696 m, mi pa zavijemo levo do domačije Makek, nad njo pa po označenih bližnjicah čez senožeti nekajkrat prečkamo gozdno cesto. Pod Visokim vrhom v jugovzhodni smeri dosežemo preval nad Štularjevo planino. Nadaljujemo prek strmih vzhodnih pobočij Špegovca, 1619 m, kjer se nam z leve priključi pot iz Ravenske Kočne. Čez Hudičeve klance in proti Mrzli planini so nam v pomoč lesene stopnice in žične vrvi, nato pa kmalu stopimo na Spodnje Ravni s Češko kočo, 1542 m.

Grintovec izpod Dolgega hrbita Foto: Irena Mušič Habjan

Grintovec, 2558 m, čez Dolge stene

SLO Kamniško-Savinjske Alpe

Zelo zanimiv pristop, ki ga izurjenim gornikom toplo priporočam, je jugovzhodni greben Grintovca, imenovan Dolge stene. Označili so ga markacisti Slovenskega planinskega društva že pred prvo svetovno vojno – kot alternativo (bolje rečeno konkurenco) nemški poti čez Streho. Na skalah bomo še dandanes opazili markacije, čeprav poti po drugi svetovni vojni niso več vzdrževali. Pri orientaciji nam bodo v pomoč tudi možici.

Zahtevnost: Zahtevna neoznačena pot, v zgornjem delu zahtevno brezpotje. V megli je orientacija težavnejša.

Oprema: Običajna gorniška oprema, priporočljiva je čelada, za manj izkušene varovanje in/ali spremstvo gorskega vodnika.

Nadmorska višina: 2558 m

Višina izhodišča: 880 m

Višinska razlika: 1680 m

Izhodišče: Parkirišče pod domačijo Suhadolnik. Iz Kranja se zapeljemo

vdolino Kokre, nato po približno osmih kilometrih za Preddvorom zavijemo desno na strmo, deloma asfaltirano cesto proti Suhadolniku. WGS84: 46,335666, 14,511099.

Koča in zavetišče: Cojzova koča na Kokrskem sedlu, 1793 m, telefon 051 635 549; Bivak Pavla Kemperla na Velikih Podih, 2104 m.

Časi: Kmetija Suhadolnik–Kokrsko sedlo 2.30 ure

Kokrsko sedlo–Grintovec 2 uri

Grintovec–Mlinarsko sedlo–Cojzova koča 1.30 ure

Cojzova koča–kmetija Suhadolnik

1.30 ure

Skupaj 9 ur

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih.

Vodniki: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 2004.

Zemljevidi: Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Jezersko z okolico, TD Jezersko, 1 : 25.000; Kamniško-Savinjske Alpe, Kartografija, 1 : 40.000.

Opis: Do Kokrskega sedla, 1793 m, imamo na voljo dve možnosti: iz doline Kokre ali Kamniške Bistrice. Prva je

manj obljudena, dopolne skrita pred soncem, v srednjem delu pa ponuja dve različici. Prva, desna pot (gledano navzgor) nas vodi skoraj do vznožja stene Kalškega Grébena, 2224 m, in iz grape izstopi na zapuščeno Suhadolnikovo planino, druga pa pelje čez Taško, kjer nam je v pomoč nekaj umetnih pomagal (lestve, klini, jeklenice). Na izravnani vrh strmine opazimo zidovje prve koče v Kamniško-Savinjskih Alpah (stara Frischaufova koča). Do Cojzove koče pelje pot med ruševjem. Nad Kokrskim sedlom je razpotje. Levo pelje običajna pot na Grintovec, mi pa zavijemo desno (proti Skuti) do skalnega preduha Mala vratca, 1970 m. Pred ožino z markirane poti zavijemo levo. Vzpenjamo se po travnatem pobočju, kjer sledimo stezi in kakšni obledeli markaciji. V lepem vremenu je smer vzpona dobro vidna. Na desni strani svet strmo prepada na Velike Pode, pred sabo vidimo cilj s krnico Zgornje Jame. Višje se trave umikajo skali, svet postane zahtevnejši. Težavnost zgornjega dela vzpona je odvisna od tega, kako dosledno se držimo grebena. Če se grebenu

Na spodnjem, travnatem delu grebena Dolgih sten Foto: Gorazd Gorišek

Nad njo se mimo heliodroma in desnega odcepa, ki vodi na Vratca, 1802 m, v ključih povzpemo čez melišče v krnico Zgornje Ravni. V njej je novo razpotje. Desno vodi Kremžarjeva pot na Jezersko Kočno (možnost alternativnega sestopa), mi krenemo levo do vzhodja severne stene Grintovca (sneg daleč v poletju!). Pot se čez steno vije večinoma po naravnih prehodih. Krajši, dobro zavarovani skalni pragovi si podajajo roko z zagruščenimi izpostavljenimi policami in žlebovi, ki nas proti levi navzgor privedejo na Mlinarsko sedlo, 2334 m, kjer se nam odkrije pogled proti jugu. Na sedlu je pomembno razpotje. Na vzhod vodita dve poti (proti Skuti, čez Dolgi hrbet in pod njim), navzdol pa pot na Velike Pode proti Bivaku Pavla Kemperla (najbližje zavetišče, če se vreme drastično pokvari). Desna pot, po kateri se odpravimo

mi, gre po severovzhodnem grebenu Grintovca. Večinoma se ob pomoči varoval držimo južne strani, čez Mali Jezerski Grintovec pa splezamo prav po grebenski rezi (izpostavljeno). Tik pod vrhom se pridružimo

Špremovi poti, ki pripelje z zahodne strani, in se čez melišče ter krajšo skalno stopnjo povzpemo na vrh. **Sestop:** Sestopimo po poti vzpona. Spustimo se lahko tudi čez Streho ali po Špremovi

poti in se pod Dolško škrbino priključimo Kremžarjevi poti z Jezerske Kočne, vendar je ta nekoliko zahtevnejša od Frischaufove poti.

Gorazd Gorišek

Grintovec, 2558 m, čez Dolge stene

umikamo v levo, ni večjih težav, pri doslednem vzponu po grebenske rezi pa lahko preplezamo kakšen skalnat del II. stopnje. V tem primeru na Streho pridemo malo pod vrhom. **Sestop:** Sestopimo južno čez Streho, nižje zavijemo levo po gredini do krnice Spodnje Jame, prečno naprej v levo do Kokrskega sedla in nazaj v dolino po poti vzpona. Malo daljša možnost sestopa je pot proti Mlinarskemu sedlu, 2334 m. Z vrha po razčlenjenem skalovju (jeklenice) in melišču sestopimo do ozke škrbine, nato sledimo severovzhodnemu grebenu, večinoma po južni strani, čez Mali Jezerski Grintovec, 2447 m, (varovala) proti Mlinarskemu sedlu z razpotjem. Na sever pelje pot proti Češki koči, 1542 m, na vzhod proti Skuti, 2532 m, mi pa zavijemo desno na Velike Pode do bivaka Pavla Kemperla, 2104 m. Pod njim pelje pot pod grebenom Dolge stene. V Jurjevcu prečimo grapo in se dvignemo do skalnega preduha Mala vratca. Do Cojzove kočice in naprej do Suhadolnika se vrnemo po poti vzpona.

Gorazd Gorišek

Monte Jama, 1165 m

Zahodne
I Julijske Alpe

Monte Jama se na papirju zdi skromna, poraščena dvoglava kopa, ki si vsa ponižna pod impresivnejšimi vrhovi komaj zasluži podrobnejši pogled. A papir vara. Ta prijetno sramežljivi vršič lahko zapolni sprehod po okolici Patoka, iz katerega je dosegljiv v uri in pol, še lepši pa je krog iz vasi Raccolana v dolini Bele. Lagodno speljane poti, po katerih so nekdanji prebivalci odhajali po opravkih, vodijo

med borovimi gozdčiči, skritimi grapami in curljajočimi potočki do glavne nagrade, razgleda s širokega vrha na dolino Bele in Karnijske Alpe. Med sestopom si ogledamo še enega od zaselkov Patoka, v vročini pa so posebej mikavni osvežujoči tolmuni potoka Rio Patoc.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema.

Višina: 1165 m

Višina izhodišča: 374 m

Višinska razlika: 800 m

Izhodišče: Vas Raccolana/Reklanica. Do sem pridemo skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio ter naprej po stari cesti po dolini Bele skozi Pontebbo oziroma s primorske strani mimo Vidma/Udine v Kluže/Chiusaforte, kjer zavijemo levo proti Nevejskemu sedlu/SellaNevea in takoj na drugi strani mostu

čez Belo pridemo v Raccolano. Parkiramo pri zadnjih vaških hišah pod stebrom avtoceste, kjer je začetek markirane poti. WGS84: 46,406834, 13,315876.

Časi: Izhodišče–Monte Jama 2 uri

Monte Jama–Patok 30–45 min
Patok–izhodišče 1.30–2 uri
Skupaj 4–5 ur

Sezona: Kopni letni časi. Zaradi relativno nizke nadmorske višine je tura izvedljiva že zgodaj v sezoni, poleti pa je na njej lahko prevroče.

Koča: Na vrhu je zaklenjen bivak.

Vodnik: Dario Marini, Mario Galli: Alpi Giulie Occidentali: Escursioni e salite. CAI, 1983.

Zemljevida: Tabacco 018, Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, 1 : 25.000; Parco naturale delle Prealpi Giulie, 1 : 25.000.

Opis: S parkirišča v vasi Raccolana gremo za oznakami poti št. 644, ki se udobno vzpenja po poraščenih južnih pobočjih Jame. Ko prečkamo izrazito

Pogled z Jame proti zahodu na dolino Bele Foto: Mojca Stritar

Cuel de la Baretta, 1522 m

Zahodne
I Julijske Alpe

Teško bi rekli, da je Cuel de la Baretta (tudi Ciuc Baretta ali Col Berete), nizka, poraščena planotasta pojava nad Dunjo, sam po sebi impresiven vrh.

Pomanjkanje fotogenične figure pa uspešno nadoknadi s tremi elementi: z labirintom ostankov prve svetovne vojne, ki so eden najpomembnejših

ohranjenih vojaških sistemov v Julijcih, s silnimi pogledi na severna ostenja Montaža nad Dunjo in z ne pretirano zahtevnim, a razburljivim pristopom iz Patoka čez zavite grape, skozi katere vodi mulatjera Reklanške visoke poti. Ne pozabite na fotoaparati!

Zahtevnost: Večinoma nezahtevna označena pot z nekaj izpostavljenimi mesti. Zavarovana sta prehod nad Forco Galandin in del v grapi Fontanis, kjer je pot že precej podrti. Previdni moramo biti pri raziskovanju vojaških ostankov na vrhu.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema. Za raziskovanje zgodovinskih objektov je priporočljiva baterija.

Višina: 1522 m

Višina izhodišča: 751 m

Višinska razlika: 750 m

Izhodišče: Patok/Patocco/Patoc. Do sem pridemo skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio ter naprej po stari cesti po dolini Bele skozi Pontebbo oziroma s primorske

strani mimo Vidma/Udine.

V Klužah/Chiusaforte v dolini Bele zavijemo levo proti Nevejskemu sedlu/SellaNevea, za drugim mostom pa spet levo po ozki, strmi asfaltirani cesti do parkirišča pod cerkvico. Iz Kluž 7 km. WGS84: 46,405959, 13,352299.

Časi: Patok–prečna pot 45 min–1 ura

Prečna pot–odcep poti 619 1–1.30 ure

Odcep–vrh 45 min–1 ura
Povratak 2.30–3 ure

Skupaj 5–6 ur

Sezona: Poletje in jesen.

V zgodnji sezoni je v grapah na senčnih straneh še lahko sneg.

Koča: Na poti ni zavetišč, lahko pa se zatečete v katerega od rorov na vrhu. Previs s podrtim zavetiščem je za prehodom čez grapo Rio Fontanis.

Vodnika: Gino Buscaini: Alpi Giulie, Italiane e Slovene. CAI, 1974; Dario Marini, Mario Galli: Alpi Giulie Occidentali: Escursioni e salite. CAI, 1983.

Večkrat podrti prehod prek grape Fontanis Foto: Mojca Stritar

grapo, postane nekoliko slabše ohranjena in se strmeje dviguje skozi zelenje in prek grape potoka Rio Agadoris do gozdnega sedelca, 1089 m, med obema vrhovoma Monte Jame. Tu zapustimo uradne oznake in zavijemo za rdečimi pikami levo na zahodni vrh, na katerem je zaklenjeno zavetišče kluba Fedeli Jama Libero. Tabla nas usmeri še nekaj minut proti zahodu do razglednejšega mesta in vzletišča za padalce.

Sestop: Vrnemo se do sedelca med vrhovoma in se spustimo po gozdni poti št. 644 proti Patoku. Na zadnji serpentin dosežemo asfaltno cesto v Patok, po kateri se dvignemo do vasi. Prečkamo parkirišče in nadaljujemo naravnost mimo hiš za oznakami poti št. 620. Mulatjera se zložno spušča skozi gozd, nato pa po desnem bregu vedno slikovitejšega potoka Rio Patoc. Ko smo že nizko nad dolino, gremo čez

potok, pot pa se usmeri izrazito levo. Rahlo se dvignemo

do kapelice, nato pa spustimo do vasi Raccolana, v kateri

se držimo levo nazaj do izhodišča.

Mojca Stritar

Cuel de la Baretta, 1522 m

Zemljevida: Tabbaco 018, Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, 1 : 25.000; Parco naturale delle Prealpi Giulie, 1 : 25.000.
Opis: S parkirišča v Patoku gremo gor do najbližjih hiš in med njimi sledimo markacijam poti št. 620 do kolovoza, ki se vzpenja proti desni. Še pred njegovim koncem pri vodnem zajetju nas markacije za gozdnim robom usmerijo levo gor in nas po udobnih serpentinah stare mulatjere pripeljejo do stika s prečno potjo s Pecola (Via Alta Raccolana). Tu zavijemo levo. Kmalu se nam ponudi skok v stran do 180 m dolge kaverne iz prve svetovne vojne (Galleria Chinop), sledi pa najlepši del ture. Skoraj vodoravno hodimo okrog Monte Joveta, 1814 m, ob nekaj jeklenicah nad krušljivo škrbino Forca Galandin, 1222 m, ki nas loči od Monte Sflamburga, 1347 m, in naprej na sever. Prehod prek grape potoka Rio Fontanis je siten, saj je pot ponekod odnesena. Na nasprotni strani

grape pridemo na poraščeno ramo Cuel de l' Aneitter, se skozi gozd rahlo spustimo do potoka Rio Livinal in odcepa poti št. 619. Nadaljujemo po poti št. 620 in se dvignemo na neizravno gozdno sedlo, 1353 m, s katerega prvič vidimo v Dunjo. Tu zavijemo levo

po mulatjeri in kmalu dosežemo prostorni vrh.
Sestop: Vrnemo se po poti vzpona. Če nam dopušča prevozna logistika, se lahko spustimo po strmi, a slikoviti poti št. 619 v Cadramazzo. Ko pridemo na opuščeno železniško progno

ob avtocesti, gremo desno in po brvi čez Belo na regionalno cesto. Sestop z vrha po poti št. 619 na drugo stran, v Dunjo, zaradi zaraščenosti in podrtih mest ni priporočljiv.

Mojca Stritar

Planina Pecol iz Patoka, 1517 m

Zahodne
I Julijske Alpe

Via Alta Raccolana, Reklanška visoka pot, po udobni vojaški mulatjeri obkroži gore od Cuela de la Bareta nad Dunjo do Pecola nad Nevejskim sedlom. Del od Patoka do Pecola, speljan prek razdrapanih južnih pobočij, je posebej priporočljiv ob začetku ali koncu visokogorske sezone

in v manj stabilnem vremenu, saj vrhove samo ovohava od spodaj, z veliko žlico pa zajema poglede v divje grape in na pozabljene slapove. V prebujajočem se poletju mu dodaten čar dajejo rastline na travnikih Pecola. Edina slaba stran nezahtevnega, a slikovitega gorskega potovanja

je logistika: ker se tura konča precej daleč od izhodišča, si je priporočljivo pomagati z dvema avtomobiloma.

Zahtevnost: Večinoma nezahtevna označena pot z nekaj izpostavljenimi prehodi čez grape.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema.

Višina: 1517 m

Višina izhodišča: 751 m

Višinska razlika: 750 m

Izhodišče: Patok/Patocco/Patoc.

Do sem pridemo skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio ter naprej po stari cesti po dolini Bele skozi Pontebbo oziroma s primorske strani mimo Vidma/Udine.

V Klužah/Chiusaforte v dolini Bele zavijemo levo proti Nevejskemu sedlu/SellaNevea, za drugim mostom pa spet levo po ozki, strmi asfaltirani cesti do parkirišča pod cerkvico. Iz Kluž 7 km. WGS84: 46,405959, 13,352299.

Časi: Patok–prečna pot 45 min–1 ura

Prečna pot–Pala dei Larici

1.30–2 uri

Pala dei Larici–Pecol 2 uri
Skupaj 5 ur

Sezona: Poletje in jesen.

V zgodnji sezoni je v grapah še lahko sneg, poleti pa je na poti lahko prevročje.

Koča: Rifugio Giacomo di Brazzà na Pecolu, 1660 m, telefon 0039 432 72 75 02, 0039 432 50 42 90.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Zemljevida: Tabbaco 018, Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, 1 : 25.000; Parco naturale delle Prealpi Giulie, 1 : 25.000.

Opis: S parkirišča v Patoku gremo gor do najbližjih hiš in med njimi sledimo markacijam poti št. 620 do kolovoza, ki se vzpenja proti desni. Še pred njegovim koncem pri vodnem zajetju nas markacije za gozdnim robom usmerijo levo gor in po udobnih serpentinah stare mulatjere pripeljejo do stika s prečno potjo s Pecola

Slikovita Reklanška visoka pot Foto: Mojca Stritar

Monte Jovet, 1814 m

Zahodne
I Julijske Alpe

Joveti, divji vrhovi skromne nadmorske višine nad Patokom, so za zdravorazumno večino predmet bežnega občudovanja strupene kombinacije strmih trav, skal, grmičja in ruševja. Nekoliko bolj mazohistično usmerjenim gornikom pa se ponuja razmeroma enostavna vstopnica v njihov svet. Monte Jovet,

najzahodnejši med njimi, je po zaslugi napackanih markacij dosegljiv brez večjih orientacijskih težav in z le nekaj tehničnimi zapleti, ki ne presežejo I. (trentarske) stopnje. Strmina ne popusti do vrha, razgledi na ostale Jovete pa ne skoparijo z gradivom za nadaljnje divje načrte. Sanje vsakega ljubitelja samotnih brezpotij!

Zahtevnost: Zahtevno brezpotje. Čeprav ni resnejšega plezanja, je nujen zanesljiv korak v poraščenem svetu. Večino vzpona nam pomagajo rdeče pike, do samega vrha pa moramo prehode poiskati sami.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema, čelada, za manj izkušene varovanje z vrvjo. Zaradi strmine poti so zelo priporočljive palice.

Višina: 1814 m

Višina izhodišča: 751 m

Višinska razlika: 1050 m

Izhodišče: Patok/Patocco/Patoc.

Do sem pridemo skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio ter naprej po stari cesti po dolini Bele skozi Pontebbo oziroma s primorske strani mimo Vidma/Udine.

V Klužah/Chiusaforte v dolini Bele zavijemo levo proti Nevejskemu sedlu/SellaNevea, za drugim mostom pa spet levo po ozki, strmi asfaltirani cesti do parkirišča pod cerkvico. Iz Kluž 7 km. WGS84: 46,405959, 13,352299.

Časi: Patok–prečna pot 45 min–1 ura

Prečna pot–rama, 1624 m

1.30–2 uri

Rama–vrh 45 min–1 ura

Sestop 2.30 ure

Skupaj 6–7 ur

Sezona: Kopni letni časi.

Koča: Na območju Monte Joveta ni urejenih koč ali zavetišč.

Vodnik: Dario Marini, Mario Galli: Alpi Giulie Occidentali: Escursioni e salite. CAI, 1983.

Zemljevida: Tabbaco 018, Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, 1 : 25.000; Parco naturale delle Prealpi Giulie, 1 : 25.000.

Opis: S parkirišča v Patoku gremo gor do najbližjih hiš in med njimi sledimo markacijam poti št. 620 do kolovoza, ki se vzpenja proti desni. Še pred njegovim koncem pri vodnem zajetju nas markacije za gozdnim robom usmerijo levo gor in nas po udobnih serpentinah stare mulatjere pripeljejo do stika s prečno potjo s Pecola (Via Alta Raccolana). Na križišču

Vršni del Monte Joveta Foto: Mojca Stritar

(Via Alta Raccolana). Tu zavijemo desno za markacijami poti št. 621 in se spustimo v globoko strmo grapo potoka Rio Sbrici. Prečkamo podor in dva potoka ter čez slikovito zavarovano mesto nad prepadi pridemo v lažji svet, po katerem nadaljujemo bolj ali manj vodoravno do naslednje grape potoka Rio Malimberg. Okoli še ene poraščene rame se pridemo do izpostavljenega prehoda čez grapo Pliz, za katero nas čaka manj divji del. Pri ostankih staj Pala dei Larici, 1264 m, se mulatjera obrne levo gor in se nato strmeje vzpne pod južna ostenja Strme peči/Monte Cimone, 2379 m. Mimo dveh označenih odcepov proti njenemu vrhu gre pot zložnejše pod Pizzom Viene, 2037 m, in položnejšimi pobočji Zabuša/Monte Zabus,

2244 m, na prostrane travnike planine Pecol.

Sestop: Najbolje je, da imamo s Pecola urejen prevoz, sicer pa

se lahko vrnemo na izhodišče po isti poti.

Mojca Stritar

Monte Jovet, 1814 m

nad klopco pri zaraščenih ostankih planine poiščemo rdečkaste pike (oznaka "J" na skali), ki nas po slabo uhojeni potki vodijo neusmiljeno navzgor po gozdnatem južnem slemenu prek nekaj slikovitih ram. Višje se stezica usmeri proti levi do uravnave, 1624 m, med borovci. Tu se nam ponujata dve možnosti: nekoliko zahtevnejša sledi starim rumenim pikam strmo navzgor po grebenu (lažje plezanje po sprhnelem terenu), lažja pa gre za oranžnimi pikami levo skozi travnat žleb. Skromni stezici in požaganim vejam nato sledimo čez grmovje in trave levo pod grebenom. V krnici pod vršnimi pobočji Joveta se oznake izgubijo. Po poraščnem žlebu in prek travnatih pobočij se dvignemo na vrh.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Mojca Stritar

Divji zahod Julijskih Alp

Gore nad Patokom

Besedilo: Mojca Stritar

Nemogoče se je ne zaljubiti v gručice kamnitih hiš, nugnezdenih na sončnem balkonu nad mrakobjem Reklanice. S ščepcem živosti jih v zapuščenih odmevih praznine med starodavnimi oboki in masivnimi vodnjaki grejejo zadržane mačke, kopice sena, živahno sadno drevje in trta, ki se tu, pod strašljivimi južnimi ostenji Strme peči in neukrotljivimi pobočji najzahodnejšega kotička Julijskih Alp, zdi kot tujek iz nekega drugega sveta. To je Patok.

Vasica duhov

Dolina Reklanica/Val Raccolana je onstran običajnih hribovskih obzorij večine Slovencev, pa čeprav se je treba le spustiti na zahodno stran smučarjem dobro znanega Nevejskega sedla/Sella Nevea. Kristalna voda potoka Reklanica, pobalinski vrhovi, ki se kaj malo zmenijo za vesoljno

slavo, in očarljivi zaselki spremljajo dolino vse do Kluž/Chiusaforte v glavni dolini reke Bele/Fella. In kot da sama Reklanica ni dovolj odmaknjena od hribovskih avtocest, severno nad njo na prijaznem sedelcu med Monte Jamo in Monte Jovetom tiči še bolj od sveta pozabljeno hribovsko izhodišče – vasica

z italijanskim imenom Patocco, furlanskim Patoc, za naše potrebe pa se bomo držali kar slovensko zvencega Patoka, 751 m.

Danes Patok z ostarelimi pljuči diha le poleti, ko ga polnijo potomci nekdanjih lastnikov. Stare stavbe, katerih velike dimenzije šepetajo o bolj cvetočih časih, so z ljubeznijo in občutkom obnovljene v počitniška domovanja. Prav zlahka si predstavljam, da bi na osivela leta, ko me izrabljeni kolki ne bodo več hoteli prenašati okrog, vpijala sonce na klopici pred katero od hiš in si sključeno mrmrala v brado ob spominih na vse norčije, ki sem jih tod uganjala v boljših dneh. In vendar je ta vasica duhov

Slikovita škrbina Forca de la Puartate, zadaj Ciuc di Vallisetta Foto: Mojca Stritar

ena najstarejših v Reklanici. Menda so prvi prebivalci osončeno ploščad zavzeli že v 16. stoletju. Ob začetku 20. stoletja je imela skoraj 150 ljudi, ki so živeli od živinoreje, sirarstva in pridelovanja sadja, ter kar nekaj osnovne infrastrukture: šolo, gostilno, trgovinico in cerkev, ki edina še vztraja. Naselje sestavljajo trije mini-aturni zaselki, ki še niso klonili pod pritiski avtomobiliziranega tisočletja, do parkirišča pod cerkvico je speljana strma asfaltna cestica v najboljši italijanski maniri. Na njej se potijo roke marsikateremu občutljivejšemu šoferju, posebej, če se mora na skupških serpentinah ubadati z nekoliko daljšim avtomobilom.

Resnici na ljubo Patok nima posebnih atrakcij. Poiščete lahko ostanke peči za žganje apna ali križ ob skali na poti v Reklanico, na katero so njega dni naslanjali krste pokojnikov, ki so jih prenašali iz vasi na dokončni počitek v dolino. Ampak vas je tudi taka, kot je, strašno fotogenična. Če me moji arhivi ne varajo, sem ob vsakem obisku navdušena nad vedno istimi motivi in vsakokrat čisto

Chiout Michel (spodaj levo) in Patok, nad njima pa si od leve sledijo Sflamburg, Jovet, Ciastelat in na desni Forca de la Puartate. Foto: Mojca Stritar

slučajno naredim enake fotografije – posnetek tiste čudovite rajde hiš, pa tistega slikovitega prehoda med njimi in ...

Nemogoče se je ne zaljubiti v Patok.

Divji zahod Julijskih Alp

Seveda pa Patok ne bi bil tako očarljiv brez svojega gorskega ozadja. Če ste vsaj približno gorniško razgledani, poznate Strmo peč/Monte Cimone, 2379 m, v grebenu zahodno od Montaža. Toda Strma peč je vasi le grozeče slikovita kulisa, vzpona nanjo se raje lotite od kod drugod. Iz Patoka pa lahko obiščete Jovete, kot smo jih poimenovali za lastne potrebe, razmeroma nizke in tako zapostavljene vrhove, da so v večini vodnikov del drobnega tiska. Če se – zgolj teoretično, v praksi je to čisto

"Glavna" ulica Patoka Foto: Vladimir Habjan

Slikovita mulatjera nad Forco Galandin

Foto: Mojca Stritar

druga pesem – sprehodite s Strme peči proti zahodu, greste najprej čez ostri Mucul, 2055 m, in široki, travnati Ciuc di Vallisetta oziroma Grand Lusceit, 2090 m, ki se čez monumentalno zarezano škrbino Forca de la Puartate, 1878 m, prevesita na Jovet Blanc, 1940 m. Tu se greben razcepi. Severno se nad od boga pozabljenim kotlom Livinal dviga Jof di Miezdi, 1902 m, ki se umiri na planotastem Cuelu de la Baretta, 1522 m, jugozahodno pa se greben nadaljuje prek Ciastelata, 1758 m, enega najstrašnejših vrhov daleč naokoli, na malček dostopnejši Monte Jovet, 1814 m. Nižja, a prav tako resno razpoložena izrastka osrednje skupine Jovetov sta že omenjena Monte Jama, 1165 m, in zabavno krščeni Monte Sflamburg, 1347 m.

Skromne nadmorske višine naj vas ne zavedejo, Joveti so pravi kavboji – divji, nevarni in brez smisla za humor. Če ne drugega, naj bi tod razgrajale

prikazni, pred katerimi so domačini svarili Vladimirja Dougana, ki je bil leta 1911 skupaj s Kugyjem med prvimi na vrhu Ciuca di Vallisetta. Vseeno se lokalci teh gora niso čisto izogibali. Na strminah pod vrhovi so pasli ovce in z derezami na nogah celo kosili samomorilske travnike. Med košnjo, ki je bila menda predvsem naloga žensk, so se za ves teden zabubili v višave in prenočevali v prvinskih zavetiščih, ki si jih je vsaka družina naredila v najprikladnejši luknji pod stenami.

Poti v Jovetih?

Goram, ki so bile nekdanj prizorišče "nekakšnega" kmetijstva, se danes približa komaj kakšna ponižna stezica, udobne poti pa jih občudujemo zgolj z razdalje. Veliki Tine Mihelič jih je čisto na koncu svoje biblije odpravil z nekaj stavki: "Ta divji kot spada med najmanj znane in obljudene predele Julijskih Alp." Prav to je bil sprožilec, ki Stritarjevo ekipo, mahnjeno na mazohistična raziskovanja največjih zaraščenosti, žene k rednim obiskom Patoka. Med

INFORMACIJE

Dostop: V Patok/Patocco/Patoc najhitreje pridemo skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio ter naprej po stari cesti po dolini Bele skozi Pontebbo oziroma s primorske strani mimo Vidma/Udine. V Klužah/Chiusaforte zavijemo v Reklanico/Raccolana proti Nevejskemu sedlu/Sella Nevea. Za drugim, t. i. hudičevim mostom zavijemo levo in po ozki strmi cesti skozi zaselek Chiout Michel dosežemo parkirišče pod Patokom (WGS84: 46,405959, 13,352299). Iz Ljubljane 170 km, 2 uri. Nekoliko počasnejša, a razglednejša varianta je, da pred Trbižem zavijemo levo in se v Reklanico pripeljemo čez Nevejsko sedlo. **Namestitev:** Najbližje možnosti za prenočevanje so v zasebnih sobah ali gostiščih na Nevejskem sedlu in v Klužah.

Planinske kočje in zavetišča: Na območju Patoka ni urejenih koč ali zavetišč.

Literatura: Gino Buscaini: Alpi Giulie, Italiane e Slovene. CAI, 1974.

Dario Marini, Mario Galli: Alpi Giulie Occidentali: Escursioni e salite. CAI, 1983.

Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Zemljevida: Tabacco 018, Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, 1 : 25.000; Parco naturale delle Prealpi Giulie, Ingenua, 1 : 25.000.

Spletna stran: www.patoc.net

Soteskanje v Reklanici

V Reklanici curlja z vseh strani, kar pozimi intenzivno izkoriščajo ledni plezalci, poleti pa soteskarji. Za kanjoning se med drugim ponujajo Rio Malimberg nad zaselkom Chiout Cali, Rio Patoc, ki gre s Patoka v Belo, in precej zračni Rio Impresis/Rio de lis Cladis, ki ne skopari z vertikalnimi spusti in z razgledi na Patok. Ker je Italija precej bolj naklonjena samostojnemu soteskanju kot Slovenija, so kanjoni večinoma opremljeni z odličnimi sidrišči, seveda pa potrebujete ustrezno znanje, izkušnje in opremo. Najaktualnejše informacije o razmerah v furlanskih soteskah najdete na forumu italijanske soteskarske zveze <http://www.aic-canyoning.it/>.

večletnim iskanjem Semid dei Agnei, v tančico skrivnosti in pomanjkljivih informacij ovitega legendarnega prehoda z vrtočlavih severnih pobočij nad Dunjo na le malenkost manj vrtočlave reklaške travnike prek škrbine Puartate, smo se priborili čez kar nekaj metrov (pre)strmih trav in (pre)ozkih gamsjih poličk. Več o tem, kako smo našli mitične Semide in ostali brez kančka hrepenenja, ki nas je gnalo v neprijetnosti zelenih patoških prepadov, lahko preberete v PV 10/2010, na srečo pa je tod pred nami še precej drugih, celo zahtevnejših projektov.

Če pa svojega življenja ne želite prepuščati muhasti travnati ruši in raje vztrajate na markiranih poteh, se iz Patoka lahko sprehodite na Monte

Jamo po razglede na dolino Bele in Karnijske Alpe. Toda še mamljivejša je stara vojaška mulatjera, po kateri je speljana t. i. Via Alta Raccollana oziroma Reklanska visoka pot. Začne se daleč na vzhodu na planini Pecol, od koder obrede pobočja Strme peči in njenih priveskov nad Patok, nato pa obkroži Monte Jovet in se konča na planoti Cuel de la Baretta, ki po Kugyjevih besedah nudi enega najbolj fascinantnih pogledov Julijcev – na severna ostenja Montaža nad Dunjo. A tudi če se ne boste priborili do tja, boste na vseh patoških pohajkovanjih deležni divjih grap, samotnih slapov, nastavljaško izkrivljenih borovcev in drugih obveznih elementov romantične divjega zahoda Julijskih Alp.

Ostanki velike vojne

Očitno pa gore nad Patokom niso dovolj podivjane, da bi se uprle eni največjih pobesnelosti 20. stoletja.

Vas je bila v letih 1915–1918 na prvi bojni črti, tako da je v njeni okolici precej odpadkov iz prve svetovne vojne, ki jih lokalna turistična društva opremljajo z informativnimi tablami. Ob mulatjeri nad vasjo lahko še danes vidite železne obroče, s katerimi si je pomagala italijanska vojska, ko je vlačila štiri 125-milimetrske topove na Cuel de la Baretta. V njegovih kasarnah, kavernah, jarkih in utrdbah, kjer je gnezdila velika italijanska garnizija, se lahko zabavate tudi več ur, samo baterijo imejte s sabo za varnejša raziskovanja. Resnejše železje so domačini iz Cadramazza že po vojni spravili v dolino z vrvmi iz cerkvenega zvonika, še vedno pa lahko fantazirate o inženirski spretnosti, ki je tovorno žičnico za municijo leta 1917 speljala iz doline Bele čez Cuel de la Baretta v Chiout v dolini Dunje in še naprej na sever na sedlo Cuel Tarond. Zadeva se je sicer hitro pokvarila, da pa ne bi bila osamljena, je imela še žičniško sestrico, ki je šla iz Cadramazza čez Patok in naprej gor po Reklanici.

In če upoštevate vse napisano – manekensko vasico, mediteransko šarmantno naravo in mikavno zlovešče gore – uvidite, zakaj se je nemogoče ne zaljubiti v Patok. Jaz to storim vsakič, ko ga vidim. In na srečo ga vidim velikokrat. ◉

Severna podoba Montaža s Cuela de la Baretta

Foto: Mojca Stritar

Po stopinjah starih romarjev

Ledeni mož sv. Pankracij na Kozjaku

Besedilo: Aleš Tacer

Slovenci že pregovorno poznamo tri ledene može – Pankracija, Servacija in Bonifacija (v okolici Bolzana se jim je menda nedavno pridružil še četrti – Oetzi). Godujejo in nad našim podnebjem kraljujejo od 12. do 14. maja že kar nekaj stoletij. Pridruži se jim še "poscana Zofka" (15. maj), ki morebitno zmrzal ali hladno vreme prejšnjih dni poškropi z bolj ali manj obilnim dežjem.

Od nekdaj je veljalo, da so do takrat pridne gospodinje in dekleta skrivale svoje rožice pred pozebo znotraj hiš, po tem datumu pa so jih ponosno razporedile na okna in balkone, vsem mimoidočim na vpogled. Dan današnji so se časi sicer spremenili, morali so vstric z modo, kajpada, kdo bo pa živel v starih časih. Tako je tudi sončna pripeka navadno že dovolj močna, da se ledeni možje potuhnejo in se še Zofka ustraši razgaliti svoj beli spodnji del, kjer hrbet zgubi svoje častitljivo ime, in se polulati. Cvetje na balkonih in okenskih policah tako lahko občudujemo tudi že pred tem datumom.

Minil je maj, minil junij in polovica julija, skorajda so tu pasji dnevi, ko sem se spet spomnil na prvega ledenega moža. Kako se tudi ne bi, bližala se je lepa, sončna nedelja, njegova lična

cerkvice pa stoji točno na meji med našo in sosednjo državo. Kot vsako leto bodo ljudje z obeh strani poromali k sv. Pankraciju, kjer v desnem stranskem oltarju goduje skupaj z mano tudi moj nebesni patron, Aleševa nedelja, torej.

Vrtna opravila pred odhodom

"Hojla, draga," sem bil siten že navsezgodaj, "a misliš kar poležavati? Saj sva vendar rekla, da greva danes na pohod gor na mejo."

"Ja, ja, bova že šla, kam se ti pa mudi? Če bom jaz utegnila prej zaliti vse rože okoli hiše, boš tudi ti spravil pohodne hlače čez svojo ..."

"No ja, no ja," sem jo pomirljivo prekinil, preden je do konca izrazila svojo pregrešno misel. Nisem hotel, da bi kakorkoli trpel katerikoli del mojega telesa. Niti imaginarno, kaj šele stvarno. Resnici na ljubo pa je treba povedati, da včasih res ne vem prav, ali sem doma ali na izletu v kakem botaničnem vrtu. Trave in travice, rože in rožice, cvetje, kamor se obrneš. Okoli in okoli hiše, na vseh policah, na obeh balkonih,

Cerkev sv. Pankracija

Cerkev se prvič omenja 1490. Stoji vzhodno od sv. Urbana, na zaključku vršnega grebena Radelce, pred spustom proti Breznemu Vrhu na višini 900 m. V bližini cerkve, na severni strani, že na avstrijskem ozemlju, sta mogočni lipi, starejša je glede na obseg debla najverjetneje še iz obdobja turških vpadov. Leta 1866 je strela uničila del zvonika, zidovja in orgle. Cerkev so najprej zasilno popravili in delno pozidali. Na god sv. Pankracija leta 1898 so položil temeljni kamen za novo cerkev. Dokončana in blagoslovljena je bila 1910. Po prvi svetovni vojni, ko so opravili razmejitve med Avstrijo in Kraljevino SHS, je meja potekala kar skozi cerkev. Pri razmejitvi so namreč upoštevali katastrsko mejo med kmetoma Korankom na slovenski in Bučnikom na avstrijski strani, ki sta darovala zemljišče. Mejo so korigirali šele v času Jugoslavije, tako da je danes po meddržavnem dogovoru cerkev v celoti na našem ozemlju. Zanimivost cerkve je zvonik, na katerem je za potrebe turizma urejen razgledni stolp.

Foto: Uroš Podovščinik

na dvorišču in tik ob hiši vrt, da je ja vse skupaj še bolj pisano.

"Če bi imela krila, bi bila lahko rajska ptica," sem nekoč dejal svoji dragi, "in prepevala bi lepo, kot le one znajo. Tako pa še krila nimaš, dandanes nosite ženske samo hlače."

Še danes ne vem, ali me je s pogledom hotela pobožati ali ubiti. Najbrž ji besedna igra s krili ni bila preveč povšeči. Bog ve, kaj bi se zgodilo, če ji ne bi modro zamolčal, da vem, kako grdo se pravzaprav derejo tiste rajске ptice.

Še dobro, da se moja boljša polovička boji žab. Enkrat mi je potisnila v roke lopato, češ, izkoplji luknjo za ribnik, nanj bom položila lokvanje. "Kakšni krasni cvetovi bodo to in kako bodo cveteli! Še zalivati mi jih ne bo treba," se je veselila.

"Na lokvanjih se rade sončijo *kvake*, tiste čudne zelene in tudi tiste rjave, napihnjene krote," sem dejal karseda malomarno, da ja ne bi kaj zaslutila. V trenutnem navdihu se mi je namreč pred očmi pokazal žabec Flip iz Čebelice Maje. O, rešitelj moj, večno hvalo ti bom pel! Lopata se je kar po zraku preselila nazaj v vrtno uto in pred ribniki imam zdaj mir za vekomaj.

Podobnost med romarji in šerpami

Oprtal sem torej nahrbtnik, v katerem so bile poleg mojih rezervnih majic in nekaj pijače tudi rezervne majice za mojo drago. Iz izkušenj vem, da se nikoli ne preznoji in posledično ne preoblači, ampak če ti otovorjeni osel nosi osebno garderobo, mora biti pa to le hudo dober občutek. Misli so mi odplavale tja nekam pod Himalajo in na obraz se mi je menda prikradel prav poduhovljen izraz. Drugače ne bi

priletelo s strani: "Ti, kaj pa razmišljaš? A boš ves čas tako tiho? Se raje obrnem kar nazaj."

"Kaj, ritensko misliš do Pankracija? Ta je pa malo prehuda," sem se delal še bolj neumnega kot sem. "Aja, ti si rakovica po horoskopu. Dva koraka nazaj, pa enega naprej."

"Ti bom dala rakovico, ko ti bom s kleščami kaj odščipnila. Točno vem, česa imaš preveč! Vprašala sem te, kaj premišljuješ. Nikar se ne izmikaj."

Ženskam pa res nič ne uide. Tako vsaj pravi moja mila. In če ona tako reče, je bogokletno pomisliti drugače. "Eh, premišljeval sem, koliko neki zaslužijo šerpe v Himalaji na uro. Zdaj, ko sem brez službe, bi se lahko udingal takim petičnim damam, kakršna si ti. Ni vrag, da se ne bi dostojno preživljal."

"Ti bi se preživljal, ja. Kolikor te poznam, bi jim ponujal še vse sorte drugih uslug, a preživeti kljub temu ne bi mogel. Kar poglej se. Trebušček je napet, začela glav'ca je sivet," se je poskušala v duhamornem pesništvu. Pa kaj bi ji zameril, sam sem še večji *kvantač*, sem si v duhu priznal. Še celo zelo všeč mi je bilo, da se ni rimalo na "glav'ca čisto siva", ampak samo na "začela je sivet".

Srečanje z zabavnim dušebrižnikom

Med takšnim zbadanjem, ki je za naju značilno že dobra tri desetletja, sva prisopihala do kraja, kjer sva bila dogovorjena z mojim bratom in njegovo ženo. Tako smo kmalu bili štirje. In kjer sta dva ali jih je več, tam je baje tudi Bog, pravi Sv. pismo. Le da Bog tokrat ni imel časa za nas, očitno je bil urgentno kje drugje, pa nam je poslal svojega zemeljskega namestnika, remšniškega župnika Tonija. Fant

v poznih mladih ali zgodnjih srednjih letih (odvisno, ali gledaš s pesimističnimi ali z optimističnimi očmi) se je naenkrat znašel med nami.

Fant od fare, tukaj je ta fraza res vredna dvojnega pomena. Prijazen, prisrčen, razgledan, svetovnih nazorov. Marsikatero smo razdrli v tisti uri skupne hoje, smeh in dobra volja sta vibrirala in se mešala v zraku. Z bratom Rudijem sva ga "sprovocirala" z nekaj vici, kajti vedela sva, kako rad ob koncu maše pove vernikom kak dober štos. Nisva se uštela, tudi tokrat je dva kar toplja prenesel vsem pohodnikom, zbranim v cerkvi. Z enim bom razveselil še vas, dragi bralci Planinskega vestnika.

Urni Joža

Pride Zviti Joža k spovedi (pridevnik "zviti" ima dva pomena). Župnik je ravno spovedoval grešnika, obrnjen je bil na drugo stran. Joža se je med čakanjem dolgočasil in zehal.

Kar zagleda v župnikovem telovniku, visečem na kljuki, lepo, posrebreno ročno uro. Stegne vitke, dolge prste skozi rešetke in si jo z rokohitrsko krettnjo prisvoji.

"No, kaj te teži, sin moj?" se župnik končno obrne k njemu.

"Oče, grešil sem ...," in Joža našteje svoje grehe. Čisto na koncu skesano doda: "Ukradel sem tudi uro."

"O, to pa ni lepo, sin moj, to dejanje bo pa treba še posebej obžalovati, najprej pa ga popraviti. Uro moraš vrniti lastniku, prej pač ne dobiš odveze."

"No, tu jo imate," reče zviti Joža in pomoli župniku uro skozi rešetke.

"Ne, ne, vrniti jo moraš tistemu, ki si mu jo ukradel," se brani župnik.

"Tistemu sem jo pa že ponujal, pa je noče nazaj," pravi zviti Joža.

"No, v tem primeru pa res ne moremo kaj. Podeljujem ti odvezo. V imenu Očeta in Sina ..."

Od tedaj se Zviti Joža imenuje Urni Joža (pridevnik "urni" ima spet dva pomena ...).

Romarji z obeh strani nekdanje meje

Avstrijci so prišli kot romarji, družno, v koloni po dva in dva. Pohodniki vseh starosti, v gozdarjih, s palicami ali brez, prvi v procesiji je nosil križ, ozaljšan z vencem iz svežega bršljana. Slovenci smo nasploh zadržt narod, kar se tiče vere. Hodil sem po mnogih tujih deželah, a nikjer nisem zaznal toliko verske nestrpnosti. V južnih krajih, na zahodu, na vzhodu ... Še v Romuniji, sloviti deželi grofa Drakule (pa ne zgolj

v Transilvaniji), visi na stenah vseh kulturnih ustanov križ. V baltskih deželah (Litva, Latvija, Estonija), na Irskem, v Angliji in še mnogo kje te čaka v vsaki hotelski sobi na nočni omarici Sveto pismo (Holy Bible).

Po maši, ki je potekala dvojezično, v duhu zedinjenih narodov, smo se sprehodili med kramarsko bižuterijo. Neverjetno, da tudi na višino okrog 1000 metrov pritovorijo po slabih kolovozih vse sorte blagovne konfekcije. Ko jo razstavijo v lahнем vetriču, frfotajo živobarvni modrci kot molilne zastavice v nepalskem pogorju ...

"Triba se bo malo podpreti, prazen žakelj baje ne stoji pokonci," sem se pošalil in skupaj s spremljevalci smo se namenili k stojnici, od koder je omamno dišalo po pečenih klobasica. "Štiri porcije," sem bil glasen, saj se vendar spodobi, da se izkažem na svoj godovni dan.

"Žal, zmanjkalo nam je kruha," je nemočno skomignil z rameni eden izmed prleške družine, ki ob podobnih prilikah vedno poskrbi za naše lačne želodčke. Razočarano smo se spogledali. Kruha ni? Naj jemo same klobase? Ne, tega pa ne!

Sonce je bilo še na višku svoje moči, ko smo popili vsak svojo pijačo,

Kapla na Kozjaku Foto: Franci Horvat

pospravili embalažo v nahrbtnike in jo jadrno ucvrli nazaj v dolino. "Čez dobri dve uri bova že doma, pa se bova lahko do sitega najedla," sem poskušal potolažiti bolj sebe kot mojo drago.

"Ja, ampak najprej bo treba še skuhati. Razen, če se boš tistega, kar

sem zjutraj vzela iz skrinje, lotil kar na način predjamskega človeka," mi je odvrnila.

Zdelo se mi je, da je tam daleč na obzorju zabliskalo in zagrmelo. Pa je najbrž zabliskalo v mojih možganih, zagrmelo pa pol metra nižje. Tole me bo pa izučilo, da bom dal drugič kos kruha v nahrbtnik ... do klobase nad 1000 metri še nekako prideš, do kruha pa – ni šans! ●

LED LENSER

WWW.LEDLENSER.COM
WWW.RT-TRI.SI

Naglavna svetilka H7
170lm / 3xAAA / 54h

● POZLAČENI KONTAKTI
boljši izkoristek

● ALUMINIJASTO OHIŠJE
trdnost in vzdržljivost

● Hitri fokus (AFS)
enoročno upravljanje

● Dinamično stikalo
različne moči

● Dolg čas delovanja
majhna poraba baterij

● V paketu poleg svetilke:
baterije, etui, zapestni trak

Ročna svetilka H7
200lm / 4xAAA / 64h

LED LENSER svetilke

Vrhunske LED svetilke za različne namene.
Uporabne v najtežjih pogojih!

LED tehnologija je revolucija v svetlobi. LED LENSER svetilke so najbolj dovršene LED svetilke na svetu. Vrhunska LED, dolg čas delovanja, vzdržljivost in robustnost, so karakteristike, zaradi katerih se LED LENSER svetilke uporabljajo v najzahtevnejših okoljih.

Poznavalci postavljajo LED LENSER svetilke na prvo mesto med proizvajalci LED svetilk.

Izbrane modele dobite v trgovinah

INTERSPORT

NAJ VAS NOČ NE PRESENETI

Pic Boby – očarljivi vrh Madagaskarja

Besedilo: Petra Klinar Duhannoy

Z Malgaši po nacionalnem parku Andringitra

Rdeči otok, kakor imenujejo Madagaskar, saj je malgaška zemlja rdeča, je nekaj posebnega. Slovenski misijonar, ki že skoraj 30 let živi tam, je dejal, da se ljudje, ki obišejo ta otok, vanj zaljubijo, da se skoraj vsi ponovno vrnejo. Ob prihodu v deželo vanilije in klinčkov temu nisem verjela, ob poslavljanju pa sem pastirjevim besedam pritrdila in se s cmokom v grlu poslovila od trimesečne malgaške izkušnje.

Madagaskar je četrti največji otok na svetu, vanj bi lahko stlačili skoraj 27 Slovenij. Na tej ogromni površini je tudi precej hribovitega sveta. Veliko lepih gora je vidnih že s ceste, a najlepši biseri se sramežljivo skrivajo v odročnejših predelih. Ker so bila najina pota na južni polovici otoka, sva se odločila za obisk nacionalnega parka Andringitra. Park je eno najbolj biološko raznolikih in endemičnih območij na Madagaskarju. V njem

je preko sto vrst ptičev, čez tisoč vrst rastlin, zavetje pa nudi tudi trinajstim vrstam lemurjev. Glas o lepotah teh gora sva slišala že od francoskih prijateljev, zato sva se kljub težjemu dostopu do vhoda v park podala proti goram Andringitra. Po Madagaskarju sva se sicer vozila z javnim prevozom, ki pa do tja ne vozi. Ostala je še možnost, da bi "mastno" plačala eni izmed turističnih agencij, s katero bi se podala v raziskovanje gora.

To nama ni dišalo, zato sva v kraju Ambalavao (do koder je možno priti z javnim prevozom) našla domačina, ki naju je s starim živo zelenim avtom peljal do vhoda v park.

Razburljivo do parka

Prevoziti je bilo treba le 56 kilometrov, a je bila cesta precej izdelana, ustavljali smo domačinom, ki so pešali, poleg tega pa smo vsakih nekaj kilometrov dolivali bencin. Avto je bil

Zebuji na glavni cesti (v odzadju stena Tsaranoro) Foto: Petra Klinar Duhannoy

brez rezervoarja in iznajdljivi Malgaš ga je nadomestil s plastenko in gorivo nalival kar vanjo. A je šlo. Pokrajina je postajala vedno bolj hribovita, zanimiva in dve uri vožnje sta hitro minili. Večina nižjih hribov je golih, travnatih, saj domačini požigajo gozdove. Gozda se bojijo, radi imajo čistine in mislijo, da s tem naredijo pokrajino lepšo. Tu pa tam zemljo obdelajo, večina požgane zemlje pa se počasi zaraste z grmovjem, katerega čez čas z ognjem zopet iztrebijo.

Prišli smo v majhno vasico Namoly s par ducatov ličnih hiš, grajenih iz blata, in večja stavba uprave nacionalnega parka. Vas se razteza na ravnici, obkrožajo jo riževa polja, ki so bila sredi poletja ravno na novo zasajena s sadikami riža. Ko sva izstopila iz avta, se je takoj zbralo precej ljudi, ki so naju z zanimanjem opazovali. Pričakovala sva še kakšne druge

Izhodiščna vas Namoly

Foto: Petra Klinar Duhannoy

obiskovalce gora, a sva bila edina tujca – "vazaja" (Malgaši tako naslavljajo belce, beseda pomeni tujec). Uslužbenka parka nama je prijazno razložila vse možnosti vodenja v parku. Najeti sva morala domačega vodnika in plačati vstopnino, katere precejšen del je namenjen lokalnim ljudem. Na območju parka živita plemeni Bara in Betsileo, ki se dobro razumeata, v današnjem času so tudi poroke med pripadniki različnih plemen že

nekaj običajnega. Ko sva spoznala svojega vodnika, sva se nastanila v ogromni koči, v kateri sva bila edina gosta. Preostanek popoldneva je bil oblačen, hladen; za naslednji dan se ni obetalo nič dobrega.

Proti Pic Boby-ju

Vreme naslednjega jutra je bilo jasnejše, kakor sva pričakovala. Lepa jutranja svetloba je dodala še poseben čar. Šli smo skozi vas, za seboj smo

INFORMACIJE

Madagaskar je otoška država, ki leži v Indijskem oceanu na jugovzhodni strani Afrike. Otok je velik 587.000 km², kar je podobno kakor 27 Slovenij. Tja je najugodnejše leteti preko Pariza – cena poleta je bila poleti 2011 okrog 1000 evrov. Za popotnike, ki si potovanje radi organizirajo sami, je Madagaskar primerna država. Po otoku se je najugodnejše voziti z javnimi kombiji (taxi brousse). Za 100 kilometrov je treba odšteti malo manj kakor 3 evre. Prenosišče je mogoče dobiti v vseh večjih krajih. Cene prenočišč so od 5 evrov dalje. Malgaši trikrat na dan jedo riž, ki je na voljo vsepovsod. V večjih se dobi tudi kitajska hrana in testenine.

Madagaskar je za turiste varna država. Večja pozornost je potrebna v središču glavnega mesta Antananarivo, kjer je možno naleteti na tatiče. Podnebje je tropsko. Od novembra do marca je deževna doba, ceste v hriboh so največkrat neprevozne, temperature so v tem času najvišje. Najboljši čas za obisk je v suhi sezoni od aprila do oktobra. Povprečne temperature so takrat 25 °C v hriboh in 30 °C ob morju. Toda junijske nočne temperature v hriboh lahko padejo na 0 °C. Vsi malgaški nacionalni parki imajo vstopnino (10 evrov na dan) in zahtevajo vodstvo vodnika.

V gorovje Andringitra se lahko podate v organizaciji ene od lokalnih agencij, ki ponujajo usluge v Ambalavau. Za en dan je treba odšteti približno 50 evrov. Lahko pa se ga lotite tako kakor midva in pri vstopu v nacionalni park najamete le lokalnega vodnika. Dnevna cena vodenja je odvisna od zahtevnosti in dolžine ture, na dan okrog 6 evrov. Gore niso tehnično zahtevne, zato posebna planinska oprema ni potrebna.

zapustili še zadnje hiške in se začeli vzpenjati v hrib, kjer so se pasli zebuji (vrsta malgaškega goveda). Vodnik je spotoma povedal veliko zanimivega. Dobro je govoril francosko, čeprav živi v odmaknjeni vasi sredi gora. Povedal nama je o zdravilni rastlini, katere učinki pomagajo pri ljubezenskih težavah. Tudi sam je nekoč dekletu, v katero je bil zagledan, dal zaužiti zdrobljene liste rastline. In dekleta se je kmalu začelo zanimati zanj. Vzpenjali smo se skozi gozd in mimo grede nama je pokazal omenjeno zel.

Kmalu smo dospeli na planoto, do kampa Andriampotsy, kjer v slamnatih kolibah po navadi prenočujejo turisti. Ustavili smo se le toliko, da smo ob potoku zajeli vodo in se ozrli po okolici, ki se je luščila iz megle. Rjava travnata planjava, ki se v topli, deževni sezoni spremeni v travnik z več kakor 30 vrstami orhidej. Na vzhodni strani se je širil deževni pragozd, v ozadju pa so se risale oblike sivih sten. Podnebje je v parku zelo raznoliko: od vlažnega tropskega v nižjih vzhodnih tropskih deževnih gozdovih do ekstremnih temperatur v višjih delih, kjer temperature lahko padejo tudi do -8°C . Nadaljevali smo po stezi, ki se je vzpenjala med granitnimi skalami raznovrstnih oblik. Hoja ni bila zahtevna, poti so bile dobro označene, tu pa tam je bila za počitek pripravljena klopca,

narejena iz ogromnih kamnov. Po strmejšem delu se je spet malo zravnilo in kmalu se nam je pokazal vrh, na katerega smo bili namenjeni. Videti je bil je precej blizu, a se je izkazalo, da bo do njega treba prehoditi še kar nekaj poti, ki se je vila med balvani in rjavimi šopi trave. Ponekod je bila steza dobro vidna, na drugih mestih pa se je popolnoma izgubila. Tik pod vrhom je bilo še par stopnic in stali smo na drugem najvišjem vrhu Madagaskarja – na 2658 metrov visokem vrhu Imaravolantitra (ime vrha pomeni blizu neba); tujcem je gora bolj znana pod imenom Pic Boby. Vodnik je z nama delil tudi zgodbo o izvoru imena vrha. Pred približno stotimi leti je botanikom družbo delal pes po imenu Boby. Nameravali so na vrh in se domenili, da se bo vrh imenoval po tistem, ki bo prvi prišel nanj. In prvi je bil pes ...

Boby, po katerem je vrh dobil ime

Razgled z vrha se je na eni strani odpiral na širna riževa polja, na drugi strani pa so se bohotili vrhovi 180-kilometrsko gorske verige Ampadianombilahy. Nazaj grede smo šli mimo dveh svetih slapov, Riambavy in Riandahy (kraljica in kralj), ki padata 250 metrov v globino.

Vodnik je popestril z zgodbo o slapovih. Nekoč sta živela kralj in kraljica, ki nista mogla imeti otrok.

Slapova Riambavy in Riandahy

Foto: Petra Klinar Duhannoy

Vrač jima je predlagal, naj se umivata v teh dveh slapovih (vsak v svojem) in bogovom darujeta zebuja. Upoštevala sta vrtačev nasvet in dobila otroka. Vodnik je zgodbo povedal popolnoma resno, videti je bilo, da o njeni resničnosti ni niti malo dvomil. Poleg tega pa je dodal, da k slapu še dandanes hodijo ženske, ki želijo zanositi. Začudena sem bila nad njegovim verovanjem in nad njegovo trdno prepričanostjo, da je vse to res. Potruditi sem se morala, da ga s svojim nasmehom, češ "Ali temu res verjamete?" nisem užalila.

Čez sedlo v dolino stene Tsaranoro

Zbudila sva se v megleno, oblačno jutro, zato se nama ni preveč mudilo. Nič ni kazalo na izboljšanje, a je najin vodnik zatrjeval, da bo v smeri, kamor gremo, zagotovo jasno. Čeprav mu nisva čisto verjela, sva se napotila proti zahodni dolini. Zapustili smo prikupno vas Namoly in pešačili po isti poti kakor prejšnji dan, po uri hoje pa krenili z znane steze. Rahlo je deževalo, bilo je precej hladno, tako da sva si na prelazu, visokem okrog 2000 metrov, nadela kapo in rokavice. A takoj, ko smo se začeli spuščati na drugo stran,

so se vodnikove besede o jasnem vremenu začele izpolnjevati. Na poti smo srečevali precej domačinov, ki so bili namenjeni v Namoly, kjer je bila ravno ta dan tržnica. Na ramenih so nosili koščke mesa ali sladkorni trs, bili so bosonogi in prehodili so dolgo pot zato, da bi morebiti na tržnici s prodajo kaj zaslužili. Pot je bila polna ostrih skal in kamenja, oni pa brez izjeme vsi bosi. Ko sem jih srečevala, sem se z rokavicami, vetrovko in gozjarji počutila prav bedno. Kaj vse ljudje potrebujemo, da lahko le malo hodimo naokoli ... Domačinom se je zdelo nenavadno, ko so naju srečevali. "Le zakaj se tukaj sprehajava? In kako sva opremljena?" Misli mi je prekinila neverjetna pokrajina z granitnimi balvani, med katerimi so se bohotalle palme, v daljavi pa so se risale ogromne stene.

Ko smo se spustili s prelaza, smo nadaljeval preko visokotravnate

Skrajno zahodni del parka Andringitra
Foto: Petra Klinar Duhannoy

ravnine, iz katere so rasle posamezne rastline aloe vere (lat. Aloe barbadensis), ob kamnih pa zanimive rumenocvetne rože - "slonove noge" (lat. Pachypodium rosulatum), ki so na Madagaskarju endemične. Vodnik se je poslovil, saj smo prišli do meje nacionalnega parka, do koder smo bili domenjani, da naju vodi. Pokazal nama je, kje vodi pot, in nadaljevala sva sama. Pod nama je ležala vasica Morarano, vse naokrog so bile gore. Najin pogled se je vedno znova ustavil na privlačni gori z okrog 900-metrsko granitno steno Tsaranoro. Spustila sva se do vasi, ki je samevala na koncu doline. Tu sva nameravala prespati v koči nacionalnega parka. Ko so nama pokazali "drago" sobo, ki je bila, z izjemo predalnika in starega kasetofona, popolnoma prazna, sva si premislila in nadaljevala pot.

Po uri hoje sva tik pred temo prišla do naslednje vasi, ki se je raztezala pod ogromno steno. Riževa polja, ki se raztezajo okrog vasi, domačinom predstavljajo možnost preživetja.

Nekateri vaščani dobijo možnost zaslužka tudi z delom pri tujcih, ki so lastniki kampov in dragih resortov. Tu je kar nekaj možnosti prenočevanja, saj je stena Tsaranoro primerna oziroma opremljena za plezanje (nekateri smeri so dolge okrog 800 metrov), vendar v steni nisva opazila nobenega plezalca. Pozneje sva v kampu srečala nekaj gostov, ki so pred šotori vestno pripravljali plezalno opremo, in izvedela, da si je vso potrebno opremo mogoče tudi izposoditi.

Naslednje jutro sva imela možnost videti steno v najlepši jutranji preobleki. Z domačini sva bila domenjani, da nama pripravijo male riževe kruhke, a ni bilo ne domačinov ne kruhkov. Težko je bilo zapustiti tako lep kraj, a treba je bilo ujeti taxi brousse (javni prevoz v obliki kombija) v vasi Vohitsaoka, ki je oddaljena tri ure hoda. V vasi sva se le presedla v taxi brousse in se po dveh urah znova znašla v urbanem vrvežu, kjer sva prašne gozdarje zamenjala za natikače. ●

Granitni raj

Deviški balvani nad Prilepom

Besedilo: Anže Zorman

Najprej so zaokrožile govornice. Takšne le napol kredibilne in mimobežne. O plezališču tam nekje na jugu, baje hudo privlačnem in še povsem svežem, kot od boga *pokakanem* z granitnimi balvani. Nužen obisk. Kakopak, kot še tri četrt zemeljske oble. Pa vendar, Makedonija – kjer se skriva ta *tremendum curiosum* – je vendarle bližje od teh treh četrtin, tako rekoč na dvorišču je. Za povrh je po spletu začel krožiti krajši film o ekspediciji plezalcev, ki so prav tam, v Prilepu, plezali po neverjetno privlačnih balvanih. Rdeče zelen granit, ovčji pastirji, gigantski čevapi in super zanimivi plezalski problemi. Gremo?

Prolog

Tiste dni, leto 2007 se je pisalo, je Rok Šisernik potoval po Makedoniji. Ni gotovo, ali s plezalskimi motivi in cilji. Še manj je gotova letnica, pa tudi to, ali je sploh potoval po Makedoniji. Morda je šel le skozi in nemara tudi to ne. A mu je vseeno v roke prišla razglednica. Že rahlo razbarvana. Ena tistih grdih razglednic, ki navadno več povedo o kakovosti tiskarne kot o samem motivu. Ta je bila izjema, in del podobe je še kako

prevzel Rokovo pozornost. Pa ne strnjeno mesto ob vznožju. Prav tako ne trdnjava na vrhu hriba. In tudi ne slikovit samostan, elegantno vdelan v pobočje. V oči mu je padla skoraj nadrealistična posejanost granitnih balvanov, ki so kot rjavkasto rdeč posip ležali vsepovsod. Ob vznožju, na pobočju in na vrhu. Verjetno ni posebej odlašal in obisk mu je potrdil realnost, ki ni v ničemer odstopala od obljube. Okoli mesta Prilep se razteza balvanska meka, neskončen

potencial deviškega plezalskega materiala, tako po kakovosti kot razsežnosti dosežen le redkokje po uveljavljenem balvanskem zemljevidu Evrope.

Le korak čez Schengenski zid

Pa smo si dejali, da res pojdemo. Zdelo se je fino; plezalni turizem po tretjem svetu je za tanjše denarnice hudo smiselno, saj so za mlade plezalce razni Fountainbleui, Magic Woodi in kar je še takih destinacij pogosto

Vsakodnevno in iz dneva v dan manj simpatično romanje v klanec
Foto: Dunja Živadinov Štebe

vaja v puščavništvu. *Armaflex*, gorilnik, testenine in občasn timer za pet evrov. Nasprotno pa cene v Makedoniji prav nič ne odstopajo od svojih

Tudi, ko se zmasakrirane blazinice na prstih celijo, je treba nekaj početi. Foto: Miha Škof

Ne boj, mesarsko klanje ... Foto: Januš Griljc

še bolj južnih in vzhodnih alternativ. Pa še blizu je: borih 1000 kilometrov, tako rekoč ena Padska nižina pa še malo, z nekaj meddržavnimi mejami za popostritev.

Minula jesen je končno prinesla realizacijo namere. Črn kombi z blindiranimi stekli in fina, četudi ne

radikalno (ali vsaj zmerno) močna ekipa. Kaj bi s tem, vsaj toliko kot plezalni potencial je vabil tudi obet pionirstva, prvopristopništva, eksotičnega odkrivanja balkanske divjine in nje domorodcev, pa tudi njih restavracij. In smo šli, kakopak dobro oboroženi z abotnimi pred-sodki, da baje tam doli namesto vode pijejo rakijo, namesto zelenjave jedo čevape in namesto džoginga raje pretepajo geje. Temu primerno se je celo pot proti Makedoniji v radiu vrtel

vsakovrstni *turbofolk šoder* – toliko da se vpeljemo v balkanski patos, v tako rekoč *Kustoricesque ludnico*; le kaj bi res brez stereotipov.

Pod granitnim rajem

Ko prideš do samega mesta, te spontana navigacijska logika dokaj verjetno odpelje v romsko naselje in nekako zaslutiš, da se v teh koncih urbanizem in arhitektura ne srečata pogosto z dejansko gradnjo. A ta primestni *slum* k sreči vendarle ni ves Prilep in tekom iskanja domovanja se je ta hitro razkril kot prav lepo urejeno mestece. Bajе ima nekje med 60 in 100 tisoč duš, pač odvisno od demografske teorije in njenega odnosa do albanske ter romske populacije.

To res lično mesto ima močno kulturo urbanosti, živo je z mestnim pohajkovanjem in z nemalo restavracijami ter gostilnami: te pretežno strežejo to, kar se v teh koncih pač streže in je večinoma slastno pripravljeno in elegantno postreženo. Pri tem velja omeniti ponudbo kakovostnih vin, ki ob svoji zmerni ceni (in morda včasih res generičnih užitek žmohtnega čevapa in šopske solate) nudijo hudo fine pivske užitke. Oštirji kakopak ne štedijo s porcijami, sami meščani pa so še bolj radodarni z nasmeški,

rokovanji, klepetanji in pretiravanji. Nekako se zdi, da navkljub nominalni revščini tukajšnja kakovost življenja nikakor ni nizka.

Oddaljujoč se iz centra sta izraziti dve reči: prva je tobak. Raste vsepovsod okoli mesta in baje z njim polnijo same znane znamke cigaret, kot so Marlboro, Lucky Strike, Camel in še kaj. Sušijo ga tako, da ga obešajo povsod. Po ograjah okoli hiš. Po hišah. Po posebnih stojalih ob pločnikih, cestah ter potočkih. Na tovornjakih in na drevesih. Skratka, povsod. Nanizan v dolge verige in z barvnimi gradacijami od živo zelene do zlato rumene izpade kot res elegantno okrasje. Druga reč so zanič bureki. Res, gastronomske radosti na obrobju hitro začno usihati in tudi v gostišču nad našim hotelom so nas prav vsakič sproti presenetili z novim, včasih prav domiselno slabim obrokom.

Še o samih kamnih

Sicer se baje v teh koncih plezalske aktivnosti odvijajo že od šestdesetih let dalje. Balvanom resda niso namenjali pozornosti, je pa takoj nad Prilepom in v bližnji okolici nemalo večraztežajnih smeri. Nekatere so navrtane s svedri, druge kličejo po metuljih, klinih in drugem železju. Še

En mesec za nami so fantje napadli tudi bolj ambiciozne linije. Foto: Miha Škof

malce bolj stran, kar pa je še vedno le kakih 40 kilometrov, se najde tudi krušljivo, a navpično ostenje Solunske glave, ki baje še čaka na bolj ambiciozne linije in predstavlja (morda še bolj kot danes že precej poslovenjeni balvani) hudo privlačen potencial za deviške linije in prvoprstopniške avanture. (Gremo?)

Do našega prihoda se je v Prilepu nabralo že nemalo skaloljubnih ekip, in danes je očiščenega, poimenoovanega, ocenjenega in razrešenega materiala že izredno veliko. Še več, na *google maps* je urejen tudi prikladen plezalni vodniček. Vseeno je nasvet izkušenega precej dobrodošel – našo ekipo, ki se je pred tem lotila plezanja in čiščenja kopice neatraktivnih estetskih balvanov, je šele skupina ducata mož in žena iz cele Slovenije, ki je ravno zaključevala svoj obisk, uvedla v najbolj privlačna ter priporočljiva območja. Pa pozneje še v izredno simpatičen ter hranljiv *pajzl* in potem v večer, ki ni prinesel posebej atraktivnega jutra.

Skratka, balvani. Neomejeno jih je. Tamkajšnji granit ima resnično grobo

granulacijo in za nekatere balvane je potrebno dvakrat premisliti, ali so vredni razdejavanja na blaznicah prstov. Pogosto je nekoliko krušljiv in do tistih najbolj ugodnih in privlačnih oprimkov je potrebno nekaj skepse, še posebej visoko nad tlemi, ko raje panično stiskaš bolj ploskovite in kompaktno opcije. *Landingi*, kot se temu reče v poangleženem žargonu, so večinoma izredno fini in večina jih ni strukturirana za kompleksnejše zlome okončin. Višine so različne in obsežnost območja dosledno poskrbi, da tako bolj drzni kot tudi bolj previdni ne morejo pogrešiti perferiranega nivoja adrenalina.

Nekaj turističnega konteksta

Za zgodovinski oris prilepskih koncev bi bil bolj od mene pristojen kdo drug. Recimo Dragan, domačin in poseben, ki je z jekleno voljo in trmo uspel enega od naših plezalnih dni spremeniti v učno popoldne lokalne zgodovine. Na levem od obeh glavnih balvanskih območij je poleg ličnega samostana še ogromno prosto dostopne arheološke dediščine: več tisoč grobišč je vklesanih

v balvane in v skalna tla. Baje so bila klesana pred okoli tri tisoč leti, skupaj s stopnišči ter drugimi nemimi ostalinami. Na vrhu taistega hriba stoji ogromna in njega dni verjetno spektakularna utrdba, na enem od njenih delov pa so tudi kdo ve koliko stare slikarije vojščakov in konj. Na drugem od obeh hribov, na Babi, se zgodovina vleče še dlje in prav na vrhu najvišje skalne gmote je tudi neolitsko svetišče. Mi smo uspeli najti le neolitske rune, je pa za kaj več informacij in napotkov tu primeren šef hotela Dijon. Ta iz teh run uspe razbrati potrditev svoje posebne venetske etnologije oz. mitologije, po kateri smo Slovenci in Makedonci bratski narod, nikakor ne slovanski, marveč neprimerno bolj častitljivega in starodavnega rodu.

Tudi dandanašnji Prilep ima svoje čare. Ob sredah in sobotah se godi fin in živ sejem, čez cel teden pa obratuje še izredno poceni tržnica. Pa brutalno močan tobak imajo, ki ga prodajajo na kile in ki čez pljuča zareže kot *motorka* skozi deblo. Ponoči nudijo kopico diskotečnih lokacij in zelo živahno ter ugodno

taksi infrastrukturo. Romsko kulturo smo resda srečali le preko dejstva, da za vozeče-se-cirkularke ne potrebuješ izpita in se zato Romi z njimi prevažajo po mestu, so pa baje kar zanimiva družčina za malce bolj robne družabne izkušnje. Imajo še ko sam hudič seksi retro vozni park, tone in tone paprike, kadilcem prijazno bolnišnico, samosvojo trenirarsko oblačilno modo in dobrohotno lokalno populacijo.

Razdevičena skala

Če je bil v minulih letih še dobro varovana skrivnost, se Prilepu v bodočnosti verjetno obeta precej množična športna eksploatacija in do neke mere tudi izguba tega intimnega, skritega šarma, ki ga zaenkrat še ponuja. Namesto tega bo pač nudil toliko več čistega plezalnega užitka: v te konce se je nedavno odpravila še ena – res množična – plezalsko-čistilna ekspedicija, nekaj pa jih je že predvidenih in prej ko slej nas bodo tam čakali vodniček, kamp, višje cene in slabši čevapi.

Kamni pa vseeno verjetno ne bodo šli nikamor. ◉

Mina – zmagovalka Loga

Edini Slovenki, ki ji je uspelo priti med finalistke nedeljske tekme svetovnega pokala v balvanskem plezanju v Logu, je uspelo tudi edini preplezati vse štiri finalne balvane do vrha. Mina Markovič je 22. aprila letos prvič zmagala na Logu, je pa to njena druga zmaga na tekmah svetovnega pokala v balvanih. Mina je že lansko sezono zaključila z zmago v skupnem seštevku svetovnega pokala v težavnosti in kombinaciji, na zadnji tekmi svetovnega pokala v balvanih v Münchnu pa si je pripeljala še svojo prvo zmago v tej disciplini. Maja Vidmar je letošnjo drugo tekmo od šestih končala na 10. mestu, Klemen Bečan je bil 11., Jernej Kruder 12., Katja Vidmar pa 19. Slovensko ekipo so zastopali še Urban Primožič, Jure Bečan, Domen Škofic in Mateja Hohkraut, Jure Raztresen pa se je tekmi zaradi poškodbe moral odpovedati.

Mini je sledila Britanka Shauna Coxsey, tretja pa je bila aktualna svetovna prva-kinja v balvanskem plezanju in zmagovalka svetovnega pokala v balvanskem plezanju v letih 2008 in 2011 Avstrijka Anna Stöhr. Pri fantih je zmagal Rus Rustam Gelmanov, drugi je bil Avstrijec Kilian Fischhuber, zmagovalec svetovnega pokala v balvanskem plezanju v letih 2008, 2009 in 2011, tretje mesto pa si je priboril Nemeč Thomas Tauporn.

Organizatorji letošnje tekme na Logu so napovedovali fantastično vzdušje, vendar so se motili: bilo je še bolje, kot so pričakovali. Bas kitarist skupine Sidharta Jani Hace in njegov glasbeni kolega Sergej Ranđelovič sta podkrepila navijanje množičnih obiskovalcev, *stand-up* komik Boštjan Gorenc – Pižama pa je poskrbel za obilo smeha. Na tekmi je nastopilo rekordno število tekmovalcev v vsej zgodovini tekem svetovnega pokala v balvanskem plezanju, in sicer 121 športnih plezalcev (50 deklet in 71 fantov) iz 23 držav (Azerbajdžan, Nemčija, Avstrija, Velika Britanija, ZDA, Avstralija, Romunija, Ukrajina, Italija, Švica, Finska, Japonska, Nizozemska, Francija, Češka, Srbija, Rusija, Španija, Belgija, Kanada, Madžarska, Švedska in Slovenija). Med njimi je prvo mesto dosegla Rusija, drugo Francija, tretje mesto je zasedla Avstrija in četrto Slovenija.

Zdenka Mihelič

Nora Burja

Zmrznjena Boka

Besedilo: Dejan Koren

Precej vode je že preteklo v slapu Boka, odkar sem se to zimo skupaj z Mitjo¹ "sprehodil" preko njega. Bilo je tako, kot bi nekoč sanjal in potem tako verjel v te sanje, da bi se enostavno morale uresničiti. Sedaj ko to pišem, sedim v brunarici v kanadskem Skalnem gorovju in gledam skozi okno, kako ga na debelo sipa z neba. Kdaj se bo končalo? Da bomo lahko šli plezat. Včeraj ga je padlo vsaj trideset centimetrov, vedno znova nas je zasipalo od zgoraj, ko smo plezali, bilo je res noro, prava zimska idila. Obožujem zimo in led ...

Spoznavanje z ledom

Vedno so me privlačile stvari s predikati neobičajno, posebno ipd. in prav take stvari imam najraje pri alpinizmu. Najraje plezam tam, kjer ni še nihče, kjer se je potrebno bolj potruditi, hoditi po svojih mejah, upoštevati svojo intuicijo, da prideš varno preko, da se stvar izide. Bila so leta, tam okrog dvajset sem jih imel, ko sem šel prvič plezat po ledu, z Mihcem² sva šla pod Predel. Bilo je sicer zanimivo, ampak nisem imel občutka, nisem zaupal cepinu, ali drži ali ne. Potem so tekla leta, led mi je postajal vse ljubši, počasi sva si prišla "na ti" in postal je moj najljubši prijatelj v alpinizmu. Ko sem "notri", se čutim suveren bolj kot v kateri koli drugi obliki plezanja. Res je, ni lepšega kot zasaditi cepin visoko nad seboj in potem še drugega poleg pa odhiteti z nogama kvišku in to ponavljati vse do vrha, vmes se pa še toliko dogaja, da se včasih izpod čelade kar kadi. Res ne najdem stvari na tem svetu, ki bi me prisilila, da se bi tako skoncentriral nanjo. Led pa me

tako prevzame, da še misli, ki se nam včasih zdijo samoumevne, in osnovne potrebe, kot so lakota, žeja in utrujenost, enostavno izpuhtijo, kot da jih ni. Kot da ne obstajajo, si samo ti in dober meter ledu nad teboj, ki služi tudi temu, da nasloniš nanj svoje vročično čelo. Tudi v Boki se mi je zgodilo, da enostavno nisem vedel, kako bom prišel čez, iz izkušenj pa sem slutil, da se bo enostavno razpletlo, da se bo že nekaj pojavilo, da se bo ta uganka končala dobro. In res se je, po devetnajstih letih sva bila z Mitjo prva plezalca, ki sva za legendarnim Slavcem Svetičičem in njegovim soplezalcem Silvijem Černilogarjem stala na vrhu zmrznjenega mogočnega slapu, ki vre izpod Kaninskih podov. Ja, bilo je res dobro! Toliko je vsega, kar se mora pri takem slapu, ki ima prostega pada 103 metre, ujemati, da sploh nastane, dovolj zmrzne in nato, da ujameš pravi trenutek, da se nekako pregoljufaš preko njega na vrh.

Želja po njem je dolgo rasla v meni, natančneje od leta 2003, ko sem Boko prvič videl vkovano v led in sem potem tekkel v knjižnico po prvi Kresalov vodniček lednih slapov in

kombiniranih smeri, da se prepričam, če je kdo oz. kdaj to stvar že preplezal. Dvakrat sem v eni sapi prebral vse o legendarnem vzponu enega največjih alpinistov takratnega časa. Ja, Slavc je bil res klasa, njemu enakih alpinistov je bilo prekleto malo! Res je škoda takih izjemnih ljudi. Zakaj jih alpinizem toliko vzame? Kaj vse bi še preplezali ...

Boka je zahteven slap

Boka je spet pokazala svoj ledeni oklep leta 2005, a takrat še nisem še bil dovolj zrel zanjo. Potem so sledile premile zime, vsaj zanjo. Res mora biti izpolnjenih veliko pogojev hkrati, da slap, kakršen je Boka, zmrzne. Predvsem dolgo obdobje mraza z burjo, ki nanese vodne kaplje na steno poleg slapu in tam, če je dovolj mraza, obstanejo in nastajati začne ena mojih najljubših lednih linij. Tudi zato, ker je na Primorskem in ker jo tolikokrat gledam iz kajaka, ko veslam mimo po brzicah krasne Soče. Sta pa potem za plezanje potrebna tudi mrz in dan brez sonca, saj je vzpon le v tem primeru dokaj varen. Tisto nedeljo, ko smo stali pod slapom, nas je sonce

¹ Mitja Šorn, AO Jesenice.

² Miha Stopar, AO Vipava.

Višinska bolezen

Preventiva in zdravljenje

Besedilo: Petra Zupet

Spomladi večina "resnih" gornikov začne razmišljati tudi o vzponih na višje nadmorske višine. Poleg fizičnih priprav, organizacije potovanja, raziskovanja terena in možnosti dostopov je prav, da si pridobimo tudi nekaj znanja o tem, kako znižana vsebnost kisika v zraku zaradi nižjega zračnega tlaka vpliva na naše telo in kaj lahko naredimo, da se izognemo možnim težavam.

Pod imenom višinska bolezen razumemo vsako zdravstveno težavo, ki je nastala zaradi visoke nadmorske višine. Oblik višinske bolezni je več, od nenevarne akutne višinske bolezni do življenje ogrožajočega višinskega pljučnega in možganskega edema.

Višinska bolezen se po navadi pojavi na nadmorski višini nad 3000 metri. Občutljivi ljudje lahko zbolijo tudi nekoliko nižje, to je med 2500 in 3000 metri. V večini primerov se pojavi akutna višinska bolezen, katere znaki so glavobol, slabost, bruhanje, omotica, utrujenost in nespečnost. Ta ne ogroža življenja. So pa težave lahko precej moteče in neredko se zgodi, da moramo zaradi njih vzpon prekiniti. Življenje ogrožajoče stanje v obliki višinskega pljučnega ali možganskega edema se k sreči pojavlja bistveno redkeje, in sicer pri 0,1–4,0 % ljudi. Višinski pljučni edem se kaže z zmanjšano toleranco na napor, težkim dihanjem in kašljem, ki je sprva suh, potem pa postaja vlažen, izpljunek pa penast in krvav. To stanje lahko spremlja tudi povišana telesna temperatura. Pred temi znaki se po navadi pojavijo znaki akutne višinske bolezni. Višinski možganski edem se kaže z motnjami ravnotežja, spremenjenim vedenjem, zmedenostjo, prividi, oženjem zavesti in končno nezavestjo. Vedeti moramo, da se bolnik z višinskim možganskim edemom običajno umakne na samo (v svoj šotor), zato je treba biti pozoren na vsakega člana odprave.

Kako lahko višinsko bolezen preprečimo?

Najboljše orodje za preprečevanje nastanka višinske bolezni je počasen vzpon. Znano je, da je

pri tistem, ki se vzpenja počasi, tveganje za nastanek akutne višinske bolezni manjše. Žal zaradi pomanjkanja kakovostnih raziskav ni točnih smernic, za koliko bi se dnevno smeli povzpeti, svetuje pa se do 500 metrov na dan, potem ko presežemo 3000 metrov nadmorske višine. Poleg tega naj bi tisti, ki se podajajo na ekstremne višine, dodaten dan preživeli nižje, med 1500 in 2500 metri. Hitrost vzpenjanja naj bo konstantna. Izogibati se je treba prekomerni utrujenosti, saj napor že sam po sebi poveča tveganje za nastanek akutne višinske bolezni. Tisti, ki ne kažejo znakov višinske bolezni, se lahko čez dan prehodno vzpenjajo na višje točke.

Smiselno je vedeti tudi, da je pri osebi, ki je v preteklosti že zbolela zaradi višinske bolezni, tveganje, da se težave ob ponovnem vzponu ponovijo, večje. Zato naj se ti ljudje vzpenjajo še počasneje, po 300 višinskih metrov na dan.

Pomagamo si lahko tudi s predhodnim vzpenjanjem na višje višine, vendar žal ni dorečeno, kako dolgo ima predhodna izpostavljenost nižjemu parcialnemu tlaku kisika učinek. Izsledki nekaterih raziskav kažejo, da se zaščitni učinek pred akutno višinsko boleznijo pozna do dva meseca, drugi pa so dokazali, da to nikakor ne velja za višinski pljučni edem.

Akutno višinsko bolezen poslabša tudi dehidracija. Zrak na višini je suh, frekvenca dihanja je višja in dihanje skozi usta bolj pogosto. To poveča izgubo tekočine. Med hojo ali plezanjem na višjih nadmorskih višinah naj bi zato na dan zaužili vsaj tri do štiri litre vode in nealkoholnih

Boka, Nora Burja, II, WI6, X, 130 m,
2,5 ure, prv., plezala Mitja Šorn
in Dejan Koren 7. 2. 2012.

takoj opomnilo, zakaj je dobro, da ne sije, če se podaš v Boko. Dan, na katerega sem stavil vse žetone, je bil torek. Obetalo se je oblačno in precej hladno vreme, natančno takšno, kakršnega sem si želel. A že zjutraj je bilo slutiti, da mraz ne bo tolikšen, kot so napovedovali vremenarji.

Ob sedmih, ko stojiva z Mitjo pod slapom, nama je jasno, da morava biti karseda hitra. Hitrost je dobra varovalka za varnost v takih primerih. In Mitja odhiti čez prvi raztežaj. Moj je nekoliko daljši in poteka po krasnih gobah in gobicah, za katere ni povsem jasno, kako se obdržijo tam gor, še manj pa, kako zdržijo še težo človeka, ko se skobaca nanje. Res pravi biser "od dolgega cuga".

Sledi še nekoliko bolj delikaten zadnji raztežaj, ki reši uganko prve ponovitve slapu Boka in nove smeri, ki sva jo z Mitjo poimenovala Nora Burja, ki je pripomogla, da je ta, res noro dobra linija sploh nastala. Pa še tistega dne je res "imela mlade" tudi na našem koncu; prav obožujem jo!

Po najinem vzponu je Boka zelo kmalu odvrгла svoj ledeni oklep. Za koliko časa? Za devetnajst let? ●

brezkofeinskih tekočin. V dnevih počitka je vnos tekočin lahko manjši. Najboljši pokazatelj, da je vnos tekočin zadosten, je svetla (prozorna) barva urina.

Na višini so precej pogoste infekcije zgornjih dihal, ki naj bi povečale tveganje za nastanek akutne višinske bolezni in višinskega pljučnega edema. Lahko tudi poslabšajo dehidracijo. Ljudje z akutnim vnetjem zgornjih dihal naj se zato vzpenjajo počasneje in dajo še več poudarka zadostnemu vnosu tekočin.

Večkrat se dogaja tudi, da se pri vzponih ali na trekingih daje premalo poudarka pravilnemu prehranjevanju. Na višini je treba zaužiti več ogljikovih hidratov, ker posredno povzročajo aktivnejše dihanje, na ta način pa dvignejo vsebnost kisika v krvi in zmanjšajo možnost pojava višinske bolezni. Pozornost je treba dati tudi zadostnemu vnosu železa (predvsem to velja za vegetarijance in ženske z menstruacijo), ki ga zaradi povečanega nastajanja rdečih krvnih celic potrebujemo več.

Ali bolniki z astmo smejo v visoke hribe?

Pri bolnikih z astmo ni večjega tveganja za nastanek višinske bolezni. Medtem ko imajo na zmernih višinah celo manj znakov svoje osnovne

bolezni, morajo biti na ekstremnih višinah pozorni na to, da izguba ogrevanja vdihanega zraka v dihalnih poteh lahko poslabša simptome astme. Pred telesnimi napori na višini naj zato inhalirajo ustrezno zdravilo, zlasti če vedo, da jim telesna aktivnost povzroča zoženje dihalnih poti. Ljudje s srednjo hudo in hudo obliko astme naj se izogibajo hitremu vzponu na 3000 metrih ali več.

Nosečnice

Zavedati se je treba, da je medicinska oskrba v hribih okrnjena in pogosto nedostopna ali slabo dostopna, poleg tega pa so možnosti preprečevanja višinske bolezni z zdravili (npr. acetazolamid) pri nosečnicah prepovedani v prvem trimesečju in po 36. tednu nosečnosti. Mednarodno alpinistično združenje je kljub temu izdalo priporočila glede gibanja nosečnic na višinah. Gibanje v visokogorju se absolutno odsvetuje tistim nosečnicam, pri katerih obstaja tveganje za spontani splav, povišan krvni tlak s pojavom beljakovin v urinu, motnje rasti ploda v maternici in poškodbe posteljice. Zdrave nosečnice potrebujejo dva do tri dni aklimatizacije, preden začnejo z aktivnostjo na višini, pred intenzivnimi aktivnostmi pa je treba čakati

Vzponi v pogorju Monte Rose zahtevajo dolgo bivanje na velikih višinah, zato je dobra aklimatizacija nujna za uspešnost ture.

Foto: Lado Brišar

dva tedna. Po dvajsetem tednu nosečnosti na višino ne smejo slabokrvne nosečnice, nosečnice s povišanim krvnim tlakom, kadilke in tiste s srčno-pljučnimi obolenji.

Katera zdravila s seboj?

Zdravila naj se v preventivne namene uporabljajo le izjemoma, saj je očitno, da obstaja dovolj ukrepov, s katerimi se nastanek višinske bolezni večinoma lahko prepreči. Enako velja tudi za uporabo zdravil pri pojavu višinske bolezni. V kolikor je to le mogoče, je takojšen sestop najboljšo zdravilo in je daleč v ospredju. Za njim prideta na vrsto kisik in hiperbarična vreča. In šele potem so tu zdravila. V malo lekarno zdravil za na višino sodijo analgetik (npr. paracetamol) – proti bolečinam, antiemetik – proti bruhanju, inhalacijski dilatatorji (razširjevalci) dihalnih poti, nifedipin, acetazolamid in deksametazon. Vsa ta zdravila naj se uporabljajo le izjemoma. Vzponi v visokogorje naj nam bodo v užitek in zadovoljstvo. To pa bomo dosegli le, če se jih bomo lotili pravilno. ○

Metod Humar

1939–2012

Besedilo: Tone Škarja

Vedno je prezgodaj. Neskončnost časa je prekratka. Zakaj ne kako leto več? Ali kak mesec? Teden? Ali vsaj dan? Morda ura, da bi še videl vziti sonce? Vedno je prezgodaj. Vest, da Metoda ni več, me je potrla, a sem jo dokaj mirno sprejel. V tej generaciji se pač staramo in umiramo. Ko pa sem nekaj ur pozneje na ekranu zagledal svojo fotografijo Metoda z zimske Planjave leta 1961, me je presunilo in oblike so me solze. Mlad, skoraj otroški obraz, zazrt navzgor v svetlobo in prihodnost, saj preteklosti sploh še ni bilo, nasmeh in žar v očeh, vera v tisto, kar vse še pride ... Na drugi strani pa spomin na nekaj dni nazaj, sicer na obisk v bolnici, na obujanje spominov in celo na krohotanje ob zabavnih dogodkih skupne mlade preteklosti. Kako je oživel v tistih dveh ali treh urah na Golniku! Vendar nikogar ne moremo obdržati v življenju, nikogar, ne prijatelja ne sebe. Le polepšamo si zadnje skupne ure, njemu in sebi. Sebi morda še bolj, saj nam je podarjeno še nekaj časa za podoživljanje teh zadnjih srečanj. Knjigo spominov Po svoji sledi sem posvetil Pavletu Šimencu in Metodu Humarju. Brez njiju bi bil kamniški alpinizem drugačen, skromnejši. Metod je prišel k odseku leto pozneje, leta 1957, pred 55 leti, a že prvi vzpon je bil prvenstvena smer – direktni vstop v raz Kalške gore. Osem let pozneje (1965) je stal na zahodnem vrhu Kangbačna, Koti 7535 m. Kar štirinajst let je bilo to najvišji vrh, ki smo ga prvi dosegli Slovenci. Vmes pa – vse za kamniški alpinizem, kot sva rekla takrat. Hodila

sva v šmarnogorski Turnc gledat, kako Ljubljancani trenirajo. Ni bilo časa na odmet: ni bilo prostih sobot, dopusta le dva tedna, skrbno je bilo treba izbirati ture, najbližje ravni črti od kamniških planin do Himalaje. Z vajeniško plačo je kupoval kline za skupno opremo odseka, v delavnici mu je kovač delal svedre za skalo. Rad je citiral Marka Dularja o plezanju v navezi kot o skupnem življenju. To je bilo zelo res, še posebno, ko mu je iz planjavske Glave *odcingljal* v Logarsko dolino v žepu tihotapljeni sveder "za vsak slučaj".

Pa v Les Droites, v tridnevnem snežnem neurju, pa v Skuti, v dvourni kanonadi nevihtnih strel. Brezkompromisna vera, popolno zaupanje, skupni cilji prvega desetletja, to je bil temelj, bolje vrv, še za ostalega pol stoletja in pravzaprav še traja. Ljubezen lahko le raste ali umira, prijateljstvo pa preprosto je. Nič ga ni treba izjavljati, nič zatrjevati, premošča čas, razlike, tudi nesporazume. Zato – ko umre prijatelj, ni samo rana, v resnici je tebe nekaj manj.

Metod še malo ni bil samo sposoben soplezalec. Metod je bil ideolog, idejna podpora, sodelavec pri načrtih. Vsaj dve noči sta šli za načrt logistike odprave na Kangbačen leta 1965. Če bi se ga držali, bi bil uspeh popoln že takrat. Tudi za Everest je bil najin model še povsem uporaben, čeprav razširjen.

Enako partnerstvo med nama je bilo v obdobju najinega delovanja v GRS. Prvi sogovornik, prvi ocenjevalec ukrepov, prvi pobudnik kondicijskih tur. Reševanje v Zobu Kalške gore in iz srede zimskega

Rzenika spadata med njegove herojske podvige. Vse je vzel zelo zares, a uspešen je bil zaradi človeške prepričljivosti in ne zaradi avtoritete. Prav zato sta mu vzgoja ali vpliv na mlade najbolj ležala. Etika alpinizma, ne le tehnika, to je bil njegov poudarek. Temu njegovemu delu sem bil lahko le priča, ne bogljen poslušalec.

Ko sva na Golniku obujala spomine, sva se zabavala tudi ob žalnem govoru. Kako človek vse doživi, ne more pa biti prisoten na svojem pogrebu kot gledalec in poslušalec. Kdo bo prišel, kdo in kaj bo kdo povedal. To se nama je zdelo krivično. Glavni si, pa vendar edini, ki nimaš nič od tega. Mogoče, če bi mogel, bi rekel: "Ne žaluj. Raje se spominjaj, kako sva prišla na vrh stene. Kako sva ponoči skakala čez krajno poč na rešilni ledenik. Kako sva začarana strmela v igro barv zahajajočega dne, pa se zato ponoči bolj valila kot hodila v dolino. Kako sva, čeprav premrla, uživala v vrtincih kadečega se pršiča na vrhu Verta. Pa tudi pravih bakanalij se raje spomni, ki smo jih zganjali v Bistrici, kadar je deževalo, pa ni bilo treba plezati. Raje to kot objokovati. Saj smo se družili za veselje, za življenje!"

Prav verjetno, da bi nam tako povedal. Zato se ga tudi takega spominjajmo. Veselega, šaljivega fanta, tudi dramskega igralca, ki je z videzom humorja, dramatičnosti in z govorništvom prikrival, kako velik alpinist je bil v resnici in še bolj velik človek. Bil je srce alpinističnega odseka, poslanec za ljubezen. Zato je slovo hkrati preplet lepote in bolečine. Hvala, Metod, da smo te lahko imeli. ○

Modrina na travnikih

Botanični spomenik Lovrenc

Besedilo: Dušan Klenovšek¹

V dneh okoli prvega maja oživijo sredogorske planinske poti. V Posavju je ena najbolj obiskanih točk Lovrenc, 722 m. Čeprav je opazno nižji od sosednje Lisce, 947 m, in Velikega Kozja, 992 m, cvetoči travnik okoli vrha s cerkvijo sv. Lovrenca mnogokrat odloči v prid obiska te lokacije. Še pred desetletji so planinci iz Zagreba, Ljubljane in Celja zjutraj v velikem številu zapuščali vlak na postaji Breg ter jo z nahrbtniki in dobro voljo mahnilo navkreber. Danes se večina pripelje tik pod vznožje. In tu, tik pod vrhom je lesen plot s tablo. Naravni spomenik.

Spomenik? Kje? Kdo je avtor? Ne, ne bomo našli kakšnega dela priznanih kiparskih mojstrov, spomenik je ustvarila Narava. Skupaj s Človekom, ki je na tej borni prsti skušal preživeti. In peščeno travišče, ki je nastalo kot posledica košnje in paše, je postalo dom visokogorskim rastlinam. Te so v teh krajih preživele od precej ostrejših podnebnih pogojev zadnje poledenitve na dolomitnih prepadnih stenah zahodnih pobočij. V začetku aprila sivo rjave tone presušenih bilk barvno razgibajo temno modri cvetovi *ta mal'ga encijana*, kot

domačini pravijo spomladanskemu in tržaškemu svišču. V drugi polovici, včasih tik pred prazniki, za kulminacijo kraljevske modre poskrbi Clusijev svišč. Sledita mu zlato rumena endemična opojna zlatica in kranjska lilija. Vmes večina spregleda še celo vrsto orhidej. Če dodamo še zdravilno visokoenergijsko točko ob cerkvi, razlogi za neobisk hitro kopnijo.

Če se vrnem desetletja nazaj – po vsakem prvomajskem odhodu obiskovalcev sem žalosten opazoval uvele in pohojene cvetove encijana ob poteh. Marsikateri domačin ali obiskovalec je zaradi napačne slike na nalepki steklenice Encijana (namesto košutnika je naslikan Clusijev svišč) tudi izkopaval korenike, veliko rastlin je izginilo zaradi slovenske navade presajanja na domači vrt. Se še spomnite, kako smo tedaj vsak prvi maj med vremenom na televiziji občudovali modrino lovrenškega encijana? In te je bilo vse manj. Tudi zaradi škodljivega gnojenja lastnika travnika, da o parkiranju avtov in piknikih niti ne zglubljam besed.

A vendar se moramo zahvaliti prizadetim članom PD Lisca in Radeče, da je danes drugače. Skupaj z Zavodom RS za varstvo kulturne in naravne dediščine so pripomogli, da je Občina

Clusijev svišč (*Gentiana clusii*) na travnikih Lovrenca Foto: Dušan Klenovšek

Sevnica leta 1994 nahajališče encijana zavarovala kot botanični spomenik.

"... je območje, ki vsebuje eno ali več naravnih vrednot, ki imajo izjemno obliko, velikost, vsebino ali lego ali so redke primer naravne vrednote," pravi Zakon o ohranjanju narave. A beseda ni dovolj, navade ostajajo. Zato je bilo treba v naslednjih letih postaviti fizične ovire za dostop (lesen plot), samo lokacija pa v času cvetenja in največjega obiska tudi fizično varovati. Na žalost ljudje brez tega (še) ne moremo.

In če ste med letošnjimi prazniki obiskali ta "sveti kraj Narave", potem ste lahko opazili trud planincev omenjenih društev, zaposlenih na Zavodu za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnosti (KŠTM) Sevnica in v Kozjanskem parku, da obiskovalcem ob prenovljenih tablah in z zgibanko ter lastno besedo in zgledom pokažejo tukajšnje bisere. In po potrebi tudi opozorijo na škodljiva ravnanja posameznikov. Mogoče pa je kakšnega nebodigatreba pregнала tudi misel na možno srečanje z medvedko, ki so jo aprila z mladičema videli v neposredni bližini. ●

¹ Javni zavod Kozjanski park.

Kavno vremenoslovje na višini

Besedilo: Miha Pavšek

Muhasti april je le popravil nekaj vremenskih grehov svojih številnih predhodnikov, natančneje poravnal svoj "mokri" dolg. Tako je tudi letošnja najvišja skupna višina snežne odeje na Kredarici prilezla prek dveh metrov. Spomnimo se, da ta prve dni aprila ni merila niti meter, potem pa so se vrstili padavinski dogodki kot po tekočem traku. V zadnjega pol stoletja je bila največja letna skupna višina snežne odeje tam gori le enkrat manjša od dveh metrov – leta 2002 je merila le 195 centimetrov. Še devetkrat je bila manjša od treh metrov, v vseh drugih letih pa je bila precej višja vse tja do rekordnih sedmih metrov aprila 2001. S primerjavo s sosednjimi višinskimi postajami s še daljšim časovnim nizom so ugotovili, da je bila v zadnjem poldrugem stoletju zanesljivo vsaj nekajkrat še višja. Bali smo se že, da letos ne bo iz te "snežne" moke nič (kaj dosti) kruha oziroma vode v najtoplejšem delu leta. Prav zato so *ta muhaste* padavine še toliko pomembnejše. Že res, da sneg, ki pade proti koncu vsakoletne snežne sezone, v nadaljevanju hitro pobere, vendarle pa mora vsa na tak način nastala voda nekam odteči. Tako se nam vsaj ni bati, da bodo majske hudourniške struge, potočki in izviri siromašnega videza, morebiti bo dodala svoje še polulana Zofka, da bo dovolj moče vsaj do začetka najbolj vročih poletnih dni.

V planinskih kočah je pogosto čas tudi za pogovor z naključnimi obiskovalci, s katerimi se srečamo za mizo, pred kočo ali pa šele zvečer na skupnih ležiščih. Prevladujejo sicer bolj hribovske teme, čeprav občasno tudi v te višave segajo nič kaj prijetne politične vonjave. Sem in tja pa kakšno omizje tudi pomodruje, še posebej ob kavi. In potem pade tisto znano vprašanje o tem, ali se da s pomočjo kave oziroma kavni mehurčkov, poleg vaše osebne kratko in dolgoročne usode, napovedovati tudi kratkoročno vremensko usodo za turo, ki je pred vami. Teorija, na katero nekateri prisegajo, pravi, da se pri suhem in lepem vremenu kavni mehurčki zbirajo na sredini skodelice, pri vlažnem in

oblačnem, torej slabem vremenu pa se stiskajo ob stenah skodelice. Meteorološko znanost načeloma sicer zanimajo tovrstne ljudske modrosti o vremenu, nekatera opazovanja pa kažejo, da za vse le ni krivo vreme. Je pa res, da je za različne izgovore vreme vedno najbolj pri roki. To velja tudi za kavne mehurčke, ki vsekakor nimajo nobenega pomena pri napovedovanju vremena. Nekateri menijo, da je za njihov položaj odločilna vlažnost zraka, drugi pa so našli krivca v zračnem pritisku. Zagotovo vemo le to, da zavre voda za kavo v planinskih kočah hitreje kot v dolinskih, vendar ima nekoliko nižjo temperaturo.

Visok zračni pritisk imamo v glavnem ob lepem vremenu in takrat je gladina kave v skodelici rahlo konkavna, torej vbočena. Zato se kavni mehurčki zbirajo na sredini. Na drugi strani pa je ob nizkem zračnem pritisku, ko imamo takšno ali drugačno slabo vreme, kavna gladina konveksna,

to je izbočena, in mehurčki spolzijo navzdol ob stene skodelice. Omenjena teorija je sorazmerno sprejemljiva, vprašanje pa je, kako lahko o tem razmišljajo pivci kave, še preden izpraznijo vsebino skodelice do konca? Nekaterim se namreč dodobra zbistri glava šele po tem ritualu, žal pa je takrat za opazovanje kavne gladine in s tem za napovedovanje vremena že prepozno.

Tako, sedaj vsaj veste, da so tudi v gorah vsi tisti, ki pri svojem vsakodnevem obredu pitja kave pozorno strmijo v skodelico, dejansko tudi neke vrste vremenoslovci. Sicer pa s tem še ni konec kavnega vremenoslovja, ostane nam namreč še kavna usedlina in z njo – seveda – šloganje. Tukaj pa se znanost neha, tudi v višjih krajih, kjer tišina šepeta. Morda pa je prav prisluh temu šepetu tisto, čemur pravimo, da smo zadeli z žeblico na glavico in prava pot za prepoznavanje vremenskih obetov za naslednje dni naših gorniških potepanj. ●

Včasih za dobro vreme pomagajo tudi priprošnje na poti. Foto: Miha Pavšek

Analiza nesreč in reševalnega dela v letu 2011

Besedilo: Jani Bele in Pavle Podobnik
Foto: Miljko Lesjak

Pri statističnih podatkih o gorskih nesrečah, v katerih je posredovala Gorska reševalna zveza Slovenije v letu 2011, moramo na žalost ponovno govoriti o rekordih. Čeprav me je prijatelj opozoril, naj ne govorim o njih, saj gorski reševalci nismo športniki, ki bi postavljali rekorde, je to vendarle izraz, ki ga uporabljamo, ko presežemo neko večjo številko, na primer: kmet ima rekorden pridelek krompirja, policaji so v preventivni akciji ulovili rekordno število pijanih voznikov ...

V letu 2011 smo pri skupnem številu opravljenih reševalnih akcij prvič presegli število štiristo (400), tolminski gorski reševalci pa so presegli število devetdeset (90) pri reševalnih akcijah na njihovem območju. Število

¹ Komisija za informiranje in analizo, Gorska reševalna zveza Slovenije.

reševalnih akcij v zadnjih letih skokovito narašča. Leta 2000 smo presegli število 200, čez sedem let število 300 in samo štiri leta je trajalo, da lahko zapišemo zgoraj omenjeno številko.

Počasi, a vztrajno se dviguje odstotek negorniških nesreč, ki že presega število 40. Ponovno so na prvem mestu nesreče jadrlnih padalcev, delovne nesreče in nesreče pri vodnih športih.

Morda bo zvenelo malo nenavadno, vendar je bilo v tem letu še malo nesreč. V zimski sezoni, ki so jo prekinjala le redka obdobja kratkotrajnega slabega vremena, so bile idealne razmere za gibanje v gorah. Že takoj na začetku sezone so bile po lažjih grapah speljane prave "avtoceste", ki so premamile tudi "navadne" planince. Dovolj zgovoren je podatek reševalca, ki je med tečajem na Vršiču v sobotnem dopoldnevu naštel preko

Stopnja poškodovanosti ponesrečencev

Stopnja poškodovanosti	%
Nepoškodovani	45
Oboleli	21
Lažje poškodovani	13
Huje poškodovani	7
Mrtvi	9
Pogrešani	5

Vzroki gorniških nesreč v letu 2011

Vzrok	poškodovanih
Bolezen	35
Izčrpanost	26
Padajoče kamenje	7
Padec	142
Strela	2
Zakasnitev	22
Zašel	74
Alkohol	4
Duševna nepripravljenost	20
Nepoznavanje terena	78
Neprimerna obutev	6
Neprimerna osebna oprema	26
Neprimerna tehnična oprema	11
Odlom	13
Padec tovariša	6
Plaz	4
Poškodovana pot	1
Telesna nepripravljenost	49
Zdrs	96

Primerjava osnovnih podatkov za obdobje 2007-2011

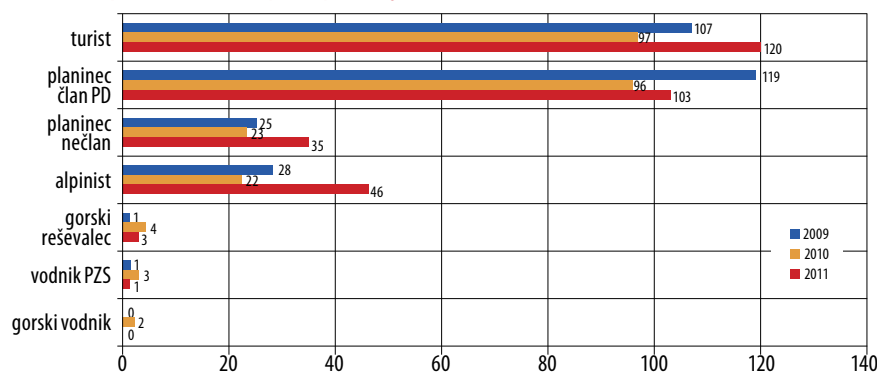
Leto	število reševalnih akcij	število reševanih	število poškodovanih	število obolelih	število mrtvih
2007	348	413	179	18	43
2008	295	318	148	26	31
2009	391	456	183	31	43
2010	346	386	156	27	45
2011	406	458	219	38	28

200 oseb, ki so se po različnih smereh vzpenjale proti Mali Mojstrovki. Čeprav je bila nevarnost plazov skoraj vso zimsko sezono minimalna, so obstajale lokalne nevarnosti zaradi opasti in klož pod njimi. Verjetno je bila ravno Mala Mojstrovka zaradi množičnosti obiska gora "srečnežev". To velja predvsem za štiri (zabeležene) osebe, ki so skupaj s snežno gmoto z grebena ali tik pod njim zgrmele v globino in jo odnesle z lažjimi poškodbami in veliko mero adrenalina.

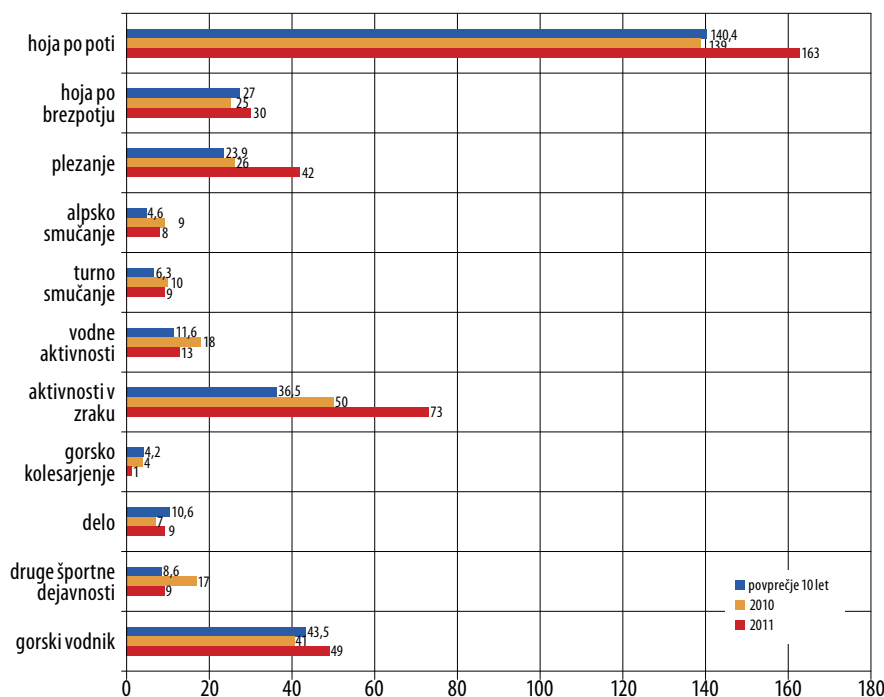
Poletna sezona oz. kasneje kopna sezona je s krajšimi prekinitvami trajala do decembra. V avgustovskem višku sezone je šlo mimo Koče na Kredarici na vrh Triglava tudi po 3000 planincev, koče so ponoči pokale po šivih, podobna slika pa je bila tudi na ostalih vrhovih – da, lahko rečemo, imeli smo še malo nesreč. Morda je k temu vseeno malo pripomoglo tudi stalno opozarjanje glede opreme in načina gibanja v gorah tako z naše strani kot s strani Planinske zveze Slovenije in preventivnih akcij Policije. Včasih že gorski reševalci sami mislimo, da smo malo "težki", ko ponavljamo vedno eno in isto, toda potem ugotovimo, da nekaj vseeno pade na plodna tla. Pred tremi leti je bil na grebenu Triglava redko kateri planinec s čelado, danes so redki tisti brez nje. Vedno več ljudi posveča pozornost pripravi na turo, a vedno se bodo našli tudi taki, ki se bodo v največji avgustovski pripeki vzpenjali čez Komarčo. V nadaljevanju sledijo preglednice, ki povzemajo nekaj značilnosti gorskega reševanja. ○

Struktura ponesrečencev po usposobljenosti

Turist – oseba brez osnovne planinske vzgoje, neveščča hoje po gorah.

Pregled števila reševalnih akcij po dejavnostih

Velik delež zajemajo nesreče pod rubriko *drugo*. To so iskalne akcije pogrešanih oseb, nesreče na cestah in ob njih, nesreče pri dejavnostih v naravi in nujenju humanitarne pomoči.

10 varnostnih pravil športnega plezanja

Besedilo: Tadej Debevec, Aljaž Anderle, Tomo Česen¹

Skice: Jernej Lukša

Namen rubrike Alpinistična tehnika, ki se s tokratnim prispevkom posavlja, sta bila pregled in seznanitev z novostmi ter s primeri dobrih praks pri tehničnih vidikih gorniško-plezalskih aktivnosti. Tovrsten pregled ne bi bil popoln, če vanj ne bi vključili tudi varnostnega vidika športnega plezanja. Ob njegovi vse večji popularnosti in s tem povezani gneči v najbolj priljubljenih plezališčih je treba večjo pozornost nameniti tudi varnosti in ustreznemu ravnanju v plezališčih. Kljub temu da velja športno plezanje za relativno varen šport, lahko površnost in nedoslednost vodita do neugodnih posledic. Nesreče se, tudi pri športnem plezanju, dogajajo tako začetnikom kot tudi zelo izkušenim. Prvim predvsem zaradi neznanja, drugim pa zaradi prevelike rutine (klepetanja, nepozornosti). Porast nesreč kažejo tudi podatki GRZS, ki je v zadnjih letih v plezališčih pogosteje posredovala, tudi ob težjih nesrečah.¹

Pomemben dejavnik varnosti sta poleg pravilnega ravnanja tudi primerna osebna plezalna oprema in ustrezna opremljenost plezališča. V Sloveniji imamo srečo, da je velika večina plezališč zelo kakovostno vzdrževana (kakovostni svedrovci ali lepljeni klini in ustrezna sidrišča). Glede na cenovno dostopnost kakovostne in moderne opreme za športno plezanje pa tudi ta vidik ne bi smel predstavljati posebnega problema. Pomembno je, da je vsa oprema, ki jo uporabljamo, med seboj kompatibilna (npr. varovalo in premer vrvi, vponka in varovalo) ter da pred njeno uporabo preučimo in nato dosledno upoštevamo navodila proizvajalca. Upoštevanje osnovnih varnostnih načel, ki smo jih v pričujočem prispevku strnili v **10 varnostnih pravil športnega plezanja**, bo vsem omogočilo varno in prijetno plezanje tako v naravnih plezališčih (v smereh, dolgih do polovice dolžine vrvi) kot tudi na umetnih stenah.

¹ Gorski vodniki IFMGA.

1. Navezovanje

Z vrvo se vedno navezujemo neposredno v plezalni pas, in sicer izključno v del, ki je temu namenjen (**slika 1a**). Pri večini pasov to navadno pomeni, da z vrvo zaobjamemo tako zgornji (okrog pasu) kot nožni del pasu. Posebno pozornost je treba nameniti temu, da se ne navežemo v manevrsko zanko (**sliki 1b, 1d**) ali na zanko za opremo (**slika 1c**). V postopku navezovanja na vrv plezalec vedno preveri tudi, ali je na drugem koncu vrvi vozec (**slika 2d**).

2. Preverjanje: plezalec - varujoči

Ko je plezalec navezan in varujoči pripravi varovanje, se med sabo preverita. Varujoči preveri ustreznost navezave na vrv (**slika 2a**), plezalec pa ustreznost namestitve vrvi v varovalni pripomoček (**slika 2c**). Oba prav tako preverita, ali imata plezalni pas

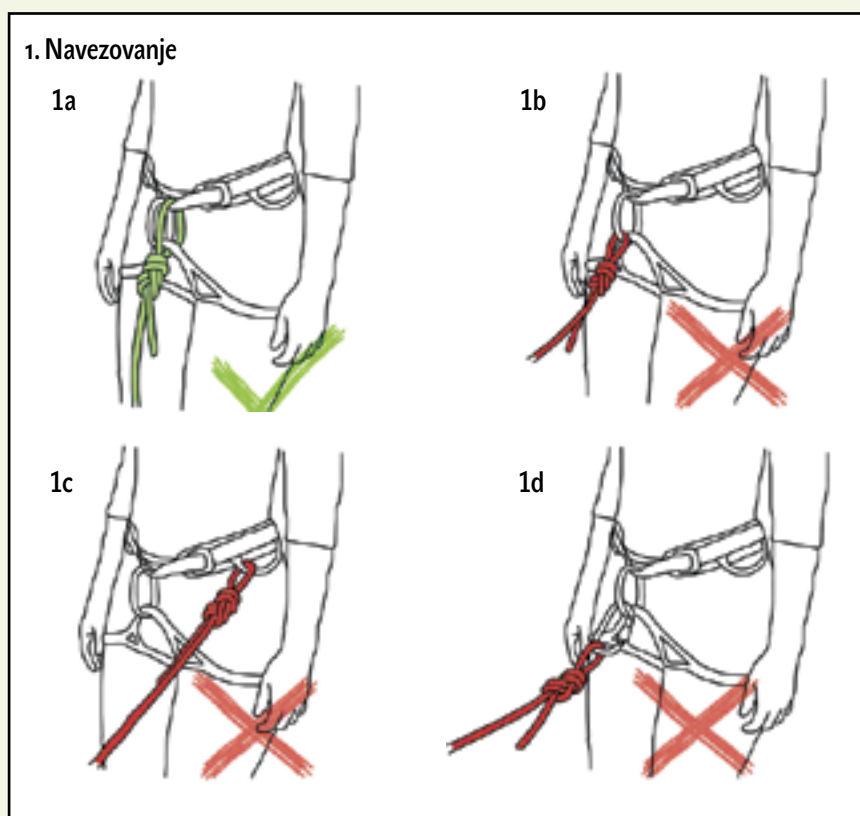
ustrezno zapet (**slika 2b**). Ta postopek je ključnega pomena, da preprečimo možnost individualne napake pri navezovanju in namestitvi varovalne naprave.

3. Vpenjanje kompletov

Plezalec med plezanjem namešča varovalne komplete v vmesne fiksne točke (svedrovce) in vanje vpenja vrv. Pri ustrezno in varno opremljenih smereh vpenjanje kompletov prepreči padec na tla ali nevarne dolge padce. Pri plezanju se zato držimo pravila, da vpnemo vse svedrovce v smeri in jih ne izpuščamo (**slika 3**).

4. Način varovanja

Varujoči prilagaja tehniko varovanja pripomočku, s katerim varuje. Ne glede na to, ali gre za samozatezni varovalni pripomoček (grigri, chinch

2. Preverjanje: plezalec – varujoči

2a

2b

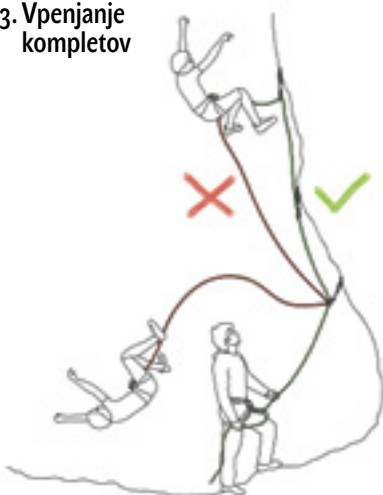
2c

2d

3. Vpenjanje kompletov

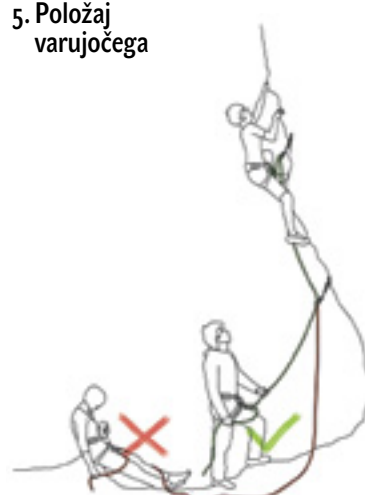

itd., **slika 4b**) ali različne vrste zavor (tubus, reverso, ATC itd., **slika 4a**), je treba natančno upoštevati navodila proizvajalca in se izogibati nepravilnemu ravnanju z napravo. Pri samozateznih pripomočkih je treba posebno pozornost nameniti ločevanju med normalnim (**slika 4c**) in hitrim podajanjem vrvi (**slika 4d**). V nobenem primeru in trenutku pa varujoča roka ne sme izpustiti varovalnega dela vrvi (**slika 4e**).

5. Položaj varujočega

Za kakovostno varovanje je izbira položaja varujočega bistvenega pomena. Varujoči mora imeti čim boljši vidni nadzor nad plezajočim, hkrati pa ne sme biti preveč oddaljen od stene,

5. Položaj varujočega

4. Način varovanja

4a

4b

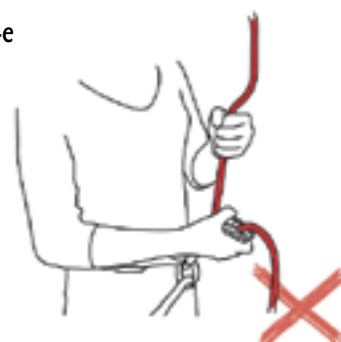
4c

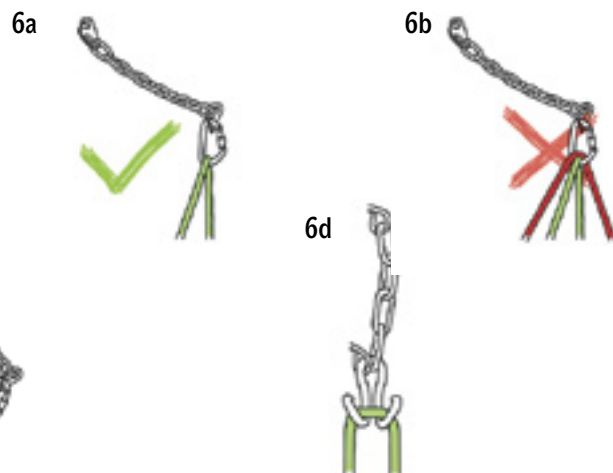
4d

4e

6. Vpenjanje sidrišča

saj bi ga ob nenadnem soplezalčevem padcu sunek lahko vrgel iz ravnotežja ali ob steno (**slika 5**). Praviloma je položaj varujočega stojé, meter do dva od stene, s stalnim pogledom na plezalca. Vsako neprimerno početje (sedenje, kajenje, zavzeto pogovarjanje z drugimi) zelo slabo vpliva na kvaliteto varovanja in je zato nesprejemljivo.

6. Vpenjanje sidrišča

Na vrhu smeri plezalec navadno vrv vpne v center sidrišča, ki ga glede na zelo dobro opremljenost slovenskih plezališč pri nas navadno predstavlja sidriščna vponka. Osnovno pravilo, ki se ga pri tem držimo, je, da je v eni sidriščni vponki vpeta samo ena vrv (**slika 6a**). Kadar bo tudi soplezalec plezal v smeri kot prvi, je morda smiselno, da vrv vpnemo kar v lasten komplet, ki ga vpnemo v sidrišče (**slika 6c**). S takšnim načinom namreč zelo zmanjšamo obrabo sidriščnih vponk. Bistveno je, da je, medtem ko drugi plezalec iz smeri pobira komplete, vrv vpeta v sidriščno vponko z matico in ne v navadno vponko ali komplet. Posebno pozornost velja nameniti tudi drugim vrstam sidrišč, ki zahtevajo prevezovanje (glej pravilo 7) ali posebno nameščanje vrvi (t. i. prašičji repki, **slika 6d**). Vanje vrv namestimo posebej previdno.

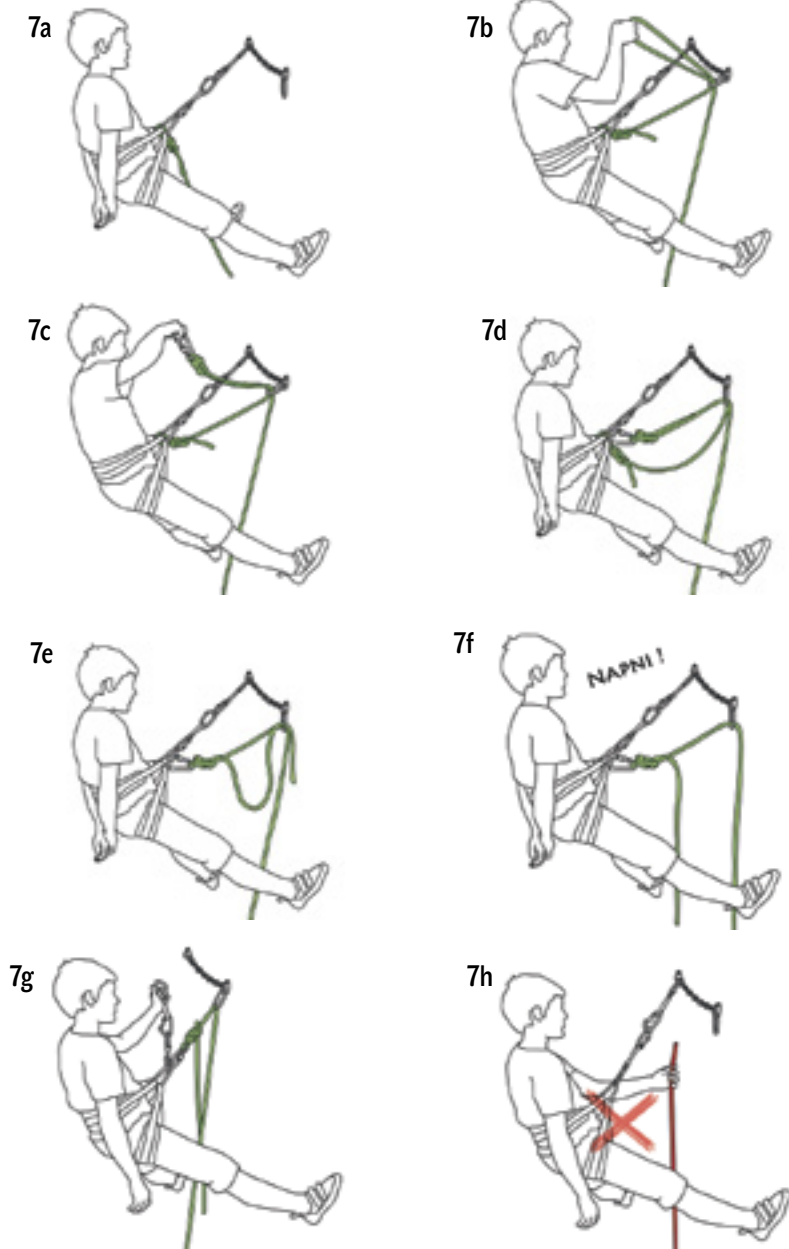
7. Prevezovanje na sidrišču

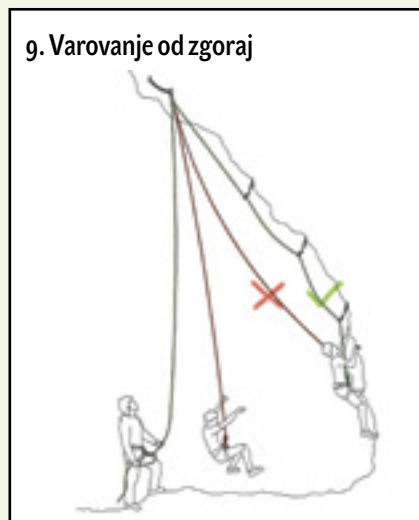
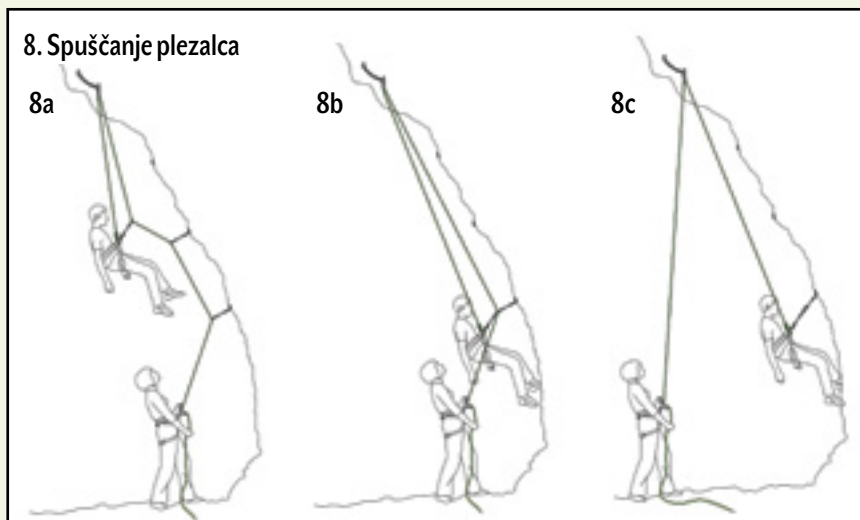
Kadar na sidrišču ne moremo odpreti sidriščne vponke, nam navadno ne preostane drugega, kot da se skozi njo prevezemo. Za opisani osnovni način prevezovanja potrebujemo dva dodatna kompleta in vponko z matico. Ko prispemo do sidrišča, se vanj pritrdimo z dvema kompletoma (**slika 7a**). Nato naberemo dovolj veliko zanko plezalne vrvi in jo napeljemo skozi vponko od spodaj navzgor (**slika 7b**) ter z njo izdelamo vozec osmico (**slika 7c**), ki ga z vponko z matico pritrdimo v manevrsko zanko plezalnega pasu (**slika 7d**). Sledita razvezovanje osnovne navezave na vrv (**slika 7e**) in povzemanje ostanka vrvi skozi sidrišče. Varujočega nato pozovemo, naj napne varovalno vrv (**slika 7f**). Ko je vrv napeta, še enkrat preverimo ustreznost navezave, izpnemo oba kompleta, s katerima smo bili pritrjeni v sidrišče, in pričnemo s spuščanjem (**slika 7g**). Vsako prevezovanje brez *back-upa* ob visenju samo na kompletu je lahko izredno nevarno (**slika 7h**).

8. Spuščanje plezalca

Ko plezalca spuščamo z vrha smeri, naj bo to počasi, brez nepotrebnih sunkov. Prehitro spuščanje škoduje plezalni

7. Prevezovanje na sidrišču

vrvi, sidriščni vponki, poleg tega pa lahko hitro pripelje do "prehitrega" stika plezalca s tlemi. Kadar plezalec med spuščanjem iz smeri pobira varovalne komplete, je predvsem v previsnejših ali diagonalno potekajočih smereh nujno, da se s kompletom pripne na varovalno vrv (**slika 8a**). Na ta način ostaja v dosegu kompletov. Posebno pozornost je pri takšnih smereh treba posvetiti izpenjanju najnižjega kompleta (**slika 8b**) – plezalec se najprej vpije vanj z dodatnim kompletom, nato izpne varovalno vrv, ki jo varujoči nato napne (**slika 8c**), na koncu pa odpne še sebe. Kadar bi bil nihaj po izpetju zadnjega kompleta lahko nevaren, je najbolje, če plezalec sam odpleza nazaj do tal.

9. Varovanje od zgoraj

Pri plezanju z varovanjem od zgoraj (ang. *top rope*) je treba posebno pozornost nameniti ustrezno napeti vrvi. Predvsem na začetku smeri mora biti vrv bolj napeta. Ob morebitnem padcu plezalca na začetku se vrv lahko

raztegne do te mere, da plezalec pristane na tleh. V previsnih smereh je prav tako zelo pomembno, da imajo plezalci vpete vse komplete, da jih pri morebitnem padcu ne bi zanihalo predaleč ali celo v tla (**slika 9**). Posebno previdnost pri varovanju od zgoraj zahtevajo tudi sidrišča s prašičjimi repki, saj tu obstaja možnost izpetja vrvi. Zato je pri takšnih sidriščih v primeru plezanja na *top rope* nujno namestiti dodatno vponko z matico.

10. Nevaren vstop

Vznožje športno plezalnih smeri je včasih strmo in izpostavljeno, zato je treba zagotoviti dodatne ukrepe za varnost. Kadar je pod vstopom izpostavljen teren (stena, zelo strmo pobočje itd.), je nujno, da je varujoči s popkovino (neskončno prešito zanko kombinaciji z vponko z matico) pripet v bližini vstopa smeri (na svedrovec, drevo, skalno uho itd., **slika 10a**). Kadar plezalec ne more vpeti prvega kompleta pred začetkom plezanja,

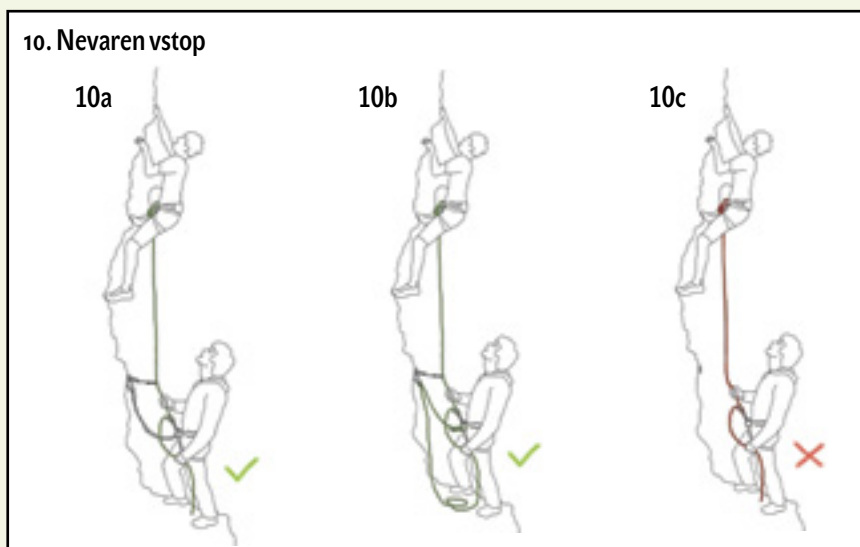
mora biti ta vpet v točki, v kateri je pripet varujoči (**slika 10a**). To je še posebej pomembno takrat, kadar plezalca varujemo s tubusom oz. ploščico, ki nam ob padcu pred prvim vpetim kompletom ne zagotavlja nobenega trenja. Namesto popkovine je varujoči lahko pripet kar z glavno vrvjo – z navezavo v plezalni pas ter bičevim vozlom v vponki z matico (**slika 10b**).

Uporaba čelade

Športni plezalci v plezališčih čelade večinoma ne uporabljajo. Zlasti v tistih ne, kjer so smeri opremljene v skladu s standardi, ki so predpisani v skripti Komisije za športno plezanje "Opremljanje plezališč". Ne glede na to pa je v plezalnih šolah uporaba čelade obvezna za vse začetnike in vse otroke do dopolnjenega 14. leta starosti (Pravilnik o vzgoji in izobraževanju na področju športnega plezanja).

Kljub obsežnosti zgornjega opisa zagotavljanje ustrezne varnosti pri športnem plezanju le ni tako zapletena naloga. Treba se je predvsem zavedati, da so ustrezna navezava, varovanje in medsebojno preverjanje ključni in da moramo temu posvetiti svojo glavno pozornost. Klepetanje, sproščanje in miselni odklop pa prihranimo za dele plezalnega dneva, ko počivamo.

Kot rečeno s tem prispevkom zaključujemo rubriko Alpinistična tehnika. Brez dvoma se bo glede na hitrost prenosa novih znanj in informacij hitro pokazala nova priložnost za obuditev tovrstnih prispevkov. Avtorji upamo, da so bile podane informacije zanimive in ažurne ter predvsem da bodo uporabljane tudi v vsakdanji plezalni praksi. Vsem skupaj želimo še naprej varno hojo in plezanje v čudovitem naravnem okolju. ○

Domača scena

Obdobje zatišja, ki sledi zimskim vzponom, je za poročanje dolgočasno, vendar kdaj pa kdaj navrže ime kakšnega alpinista, ki ne glede na vreme in sezono pridno nabira kilometre v naših stenah. Vzponi sicer niso vrste "uauuuu", a kažejo jasno odločenost postati dober alpinist. Tokrat izstopa Primož Lavrič, ki je že nanizal lepo število smeri z različnimi soplezalci, med katerimi je velikokrat Jaka Gregar (oba AO Kamnik). Zanimivi vzponi, opravljeni v izdihljajih zime. Najprej sta 1. marca preplezala **Spominsko smer Šolar-Zajc** (VII-/V+, 100 m, do vrha 160 m) v Koglu. Smer ni ravno pogosto plezana, zanj pa sta se odločila predvsem zato, ker je bil ta del stene najbolj suh. Da sta poznavalca domačih sten, sta pokazala v četrtek, 22. marca, ko sta preplezala še **Rumeno zajedo** (VII, 100 m). Ker je smer kratka, sta dodala še smer **Liliput** (V+, 100 m),

ki je pravzaprav vstopna varianta smeri Šolar-Zajc. Smer ni pretežka, v njej so trije klini in predstavlja lepo alternativo Virensovi. Vmes je Primož z Alenom Voljkarjem plezal v jugovzhodni steni Planjave. Preplezala sta **Spominsko smer Štefana Kukovca** (VI+/V, 350 m). Ker je še dišalo po zimi, sta imela s seboj vsa zimska opremo, kar sta občutila zlasti v kaminih in zajedah. Podobno sta dva primorska perspektivna alpinista Matjaž Prezelj in Andrej Bašelj (AO Cerklje) preplezala **Zajedo planik** (VI+, 100 m) v Novem vrhu. V vzhodni steni Bavškega Grintavca sta 1. aprila Anže Dobrilovič in Maja Apat najverjetneje opravila še prvo ponovitev **Smeri belih stopnic** (V+/II-IV, 700 m). Povsem žensko navezo sta sestavili Maja Lobnik in Monika Kambič, ki sta v Mrzli gori preplezali **Direktno** (VI-, 160 m) in **Jesensko smer** (VI-, 200 m).

Dolomiti

Enega boljših skalnih zimskih vzponov zadnjih let sta

opravila Andrej Grmovšek (AO Kozjak) in Luka Krajnc (AO Celje Matica), ki sta ponovila legendarno smer **Raz kortinskih veveric** (VIII+, 500 m) v Zahodni Cini. V soboto, 17. marca, sta praktično cel dan uživala v severni steni. Le na dostopu sta zaradi globokega snega malo bolj trpela. Temperature so bile glede na zimo primerne, skala pa kopna. Zaradi velikih oprimkov ju v roke niti ni zeblo, zaradi previsnosti pa kar lepo peklo. V zgodnjem popoldnevu sta bila preko največjih težav, nato sta od velike krožne police nadaljevala vzpon čisto do vrha Zahodne Cine. Vzpon sta v celoti opravila prosto, kar dosežku daje še večjo težo.

Skalno gorovje

Iz Kanade se je vrnila odprava, kateri je pri doseganju glavnih ciljev precej zagodlo vreme. Kljub temu so Dejan Koren (AO Vipava), Jernej Arčon (AO Nova Gorica), Andrej Erceg (AO Črnuče) in Mitja Šorn (AO Tržič) preplezali lepo število zahtevnih lednih in kombiniranih smeri. Čeprav so prvotno nameravali plezati v klasičnih velikih stenah Rocky Mountains, so se zaradi velikih količin novega snega in s tem velike nevarnosti plazov zadrževali bolj v okolici Banffa, kjer jim je uspelo opraviti nekaj kvalitetnih vzponov v tamkajšnjih slapovih in kombiniranih smereh. Kljub preplezanemu pa ostaja velika želja, da bi naslednjič vendarle občutili slasti plezanja v velikih stenah. Na poti so bili od 13. marca do 4. aprila.

Nova smer

Kljub zgodnji pomladi (ali pa pozni zimi) so se začeli pojavljati prvi prvenstveni vzponi. Enega takih sta opravila Tine Cuder in Jure Kopicar. Kot sta sama zapisala, sta v ponedeljek, 26. marca, plezala v Velikem Vršovcu nad Trento, ki ga bolj poznamo pod imenom Zadnjiški ozebnik. Gre pa za predvrh Ozebnika (gledano iz doline Trente), ki

je običajno spregledan. Smer sta poimenovala **Kozlovka** (V+/IV-V, 200 m, 3 h), nahaja pa se v desnem delu stene (opis najdete na naslovu <http://www.gore-ljudje.net/novosti/71147/>). Je prava trentarska smer, zahteva dober smisel za iskanje prehodov in vsebuje tudi travnate odseke. Čisto na kratko bom omenil še novo smer v Gradiški turi: **Špargljevo smer** (V/IV, 200 m). Že ime smeri pove dovolj. Komentar prvih plezalcev: "Ponavljanje smeri zaradi poraščenosti, krušljivosti in špargljevega trničevja odsvetujeva!" pa stvar še boj nazorno pojasni. Smisel vedno novih prvenstvenih smeri v z gozdom poraščenem pobočju je tudi meni resnično slabo poznan.

Alpe

Presenetljivo malo aktivnosti je bilo v zaključku zime v Alpah. Po udeležbi sicer izstopa tabor perspektivnih alpinistov v Chamonixu, a tudi nekaj drugih navez je obiskalo priljubljeno torišče alpinistov. Razmere za ledno in kombinirano plezanje sicer niso bile optimalne, a za prvič je tudi obisk nekaterih krajših, logistično nezahtevnih smeri dovolj. Tabora so se udeležili: Jan Podgornik, Matic Košir, Igor Kremser, Luka Stražar, Nejc Marčič, Anže Šavs, Bojan Hribernik, Nejc Kurinčič, Rok Kurinčič in Matjaž Dušič. Ob prihodu so ravno še ujeli lepo vreme, zato so že v soboto, 17. marca, preplezali nekaj aklimatizacijskih tur. Bojan in Anže smer **Le Fil a Plomb** (III, 4+, 700 m) v Rognon du Plan, Igor in Matic **Col du plan gully** (II/4, 4a, 600 m) ter Nejc, Jan in Matej Col du plan gully (II/4, 4a, 600 m) v Col du Plan, Matjaž in Rok pa popularno **M6 Solar** (III, M5+, 200 m) v Mont Blanc du Taculu. Nejc in Luka sta raztežaj pod vrhom obrnila v smeri **Rébuffat-Terray** (V, 5, M, 550 m) v Col des Pèlerins. Sledilo je obdobje slabšega vremena, zato sta šele v sredo, 21. marca, Bojan in Matic preplezala popularno **Frendo-Ravanel** (II, 5, 500 m) v Aiguille Carree,

V Razu kortinskih veveric

Igor in Matej smer **Faraona** (II, 4+, 5c, 400 m) v sosednjem Pointe Farrar, Anže, Jan in Boris pa so preplezali **Modica-Noury** (III, 5+, 500 m) v Mont Blanc du Tacul. Nejc in Rok sta zastavila nekoliko bolj alpsko s smerjo **Frendo Spur** (V, 5c, 1200 m) v Aiguille du Midi. Naslednji dan sta se Rok in Anže navezala še za vzpon v smeri **Gabarrou-Albinoni** (III, 4+, 500 m) v Mont Blanc du Taculu. Za zaključek so v petek, 23. marca, preplezali še: Bojan in Matic **Frendo Spur** (V, 5c, 1200 m) v Aiguille du Midiju, Jan in Matej **M6 Solar** (III, M5+, 200 m) v Mont Blanc du Taculu, Anže in Rok **Frendo-Ravanel** (II, 5, 500 m) v Aiguille Carree ter Matjaž in Boris **Le Fil a Plomb** (III, 4+, 700 m) v Rognon du Plan. Tabori, ki so sedaj že tradicionalni, so zelo koristni za razširjanje plezalnih obzorij, pridobivanje novih poznanstev in informacij ter načrtovanje novih aktivnosti. V danih razmerah sta tabor odlično izpeljala Boris Lorenčič in Matej Kladnik. V času tabora so člani AO Nova Gorica v Les Courtes preplezali **Švicarsko smer** (IV, 3, 800 m), kjer so naleteli na dobre razmere. V sredo, 21. marca, so jim sledili še Majaž Cotar, Anže Jerše, Simon Jakič, Uroš Malovrh in Miha Knific (vsi PK Škofja Loka), ki so preplezali isto smer v Les Courtes. Še bolj zanimiv je vzpon stare garde alpinistov: Miha Lamprecht, Andrej Kokalj, Primož Štular in Aleksander Bjelčevič so prav tako preplezali isto smer.

Srečanja

Tradicionalni zbor alpinistov je tokrat potekal v soboto, 14. aprila, na Okrešlju v organizaciji AO Celje Matica. Kljub slabemu vremenu se je zboru udeležilo okoli 80 plezalcev. Glavni dogodki so bili projekcija filma Herletova v Ojstrici, ki ga je leta 1974 posnel že pokojni Ciril Debeljak - Cic, po filmu pa je svoje vzpone od Okrešlja do Hardeola predstavil še Matic Jošt. Sledila je tekma v *macesentoolingu*. Na koncu pa je načelnika KA Miha Habjan čestital novim

alpinistom in inštruktorjem alpinizma. Nekateri so čas pred zborom alpinistov izkoristili še za zadnje vzpone v zimskih razmerah. Tako jih je kar nekaj preplezalo **Tschadovo smer** v Turški gori.

V organizaciji AO Vipava je potekal Vikend Tura 2012, ki je prav tako že tradicionalen in ima bogat program. Že v petek, 13. aprila, zvečer je bil na ogled film Sfinga, sobota je bila v znamenju športnega plezanja v plezališču, ki ponuja kar 270 športnoplezalnih smeri, večer pa je popestril Urban Golob, ki je na predavanju predstavil zimsko prečenje Slovenskih Alp in odpravo Ski Everest 2000. Nedelja je tradicionalno pripadla avanturistom v obliki tekme Adventure Race. Kljub muhastemu vremenu so organizatorji dobro poskrbeli za aktiven vikend.

Patagonija

Letošnjo sezono sta v Patagoniji Slovenijo zastopala Matjaž Dušič (APD Kozjak) in Matic Grudnik (AK Rinka), ki sta se tja odpravila malo kasneje kot večina zadnja leta. Februarja je bilo vreme precej slabo. Tako glavnega cilja odprave, v alpskem slogu in prosto preplezati smer Corazon s kombinacijo drugih smeri, sploh nista zares potipala. Takoj po prihodu sta v slabem vremenu iskala priložnosti v gorah, med drugim tudi v Poincenotu, a žal ni šlo. Nato sta v kratkem obdobju lepega vremena vseeno vstopila v Corazon, a je slabo vreme pustilo posledice v smeri. Po desetih raztežajih sta zato morala obrniti. Kljub nestabilnemu vremenu pa se domov nista vrnila praznih rok. V enem dnevu sta uspešno preplezala klasično smer na **Poincenot – smer Whillans-Cochrane** (V+, 70°, M3, 550 m). Smer je zanimiva kombinacija lednega, skalnega in kombiniranega plezanja. Da se sestop ne bi preveč zapletel, sta se v vzhodje spustila po smeri Patagonicos Desesperados.

Novice je pripravil
Peter Mežnar.

PURE ADRENALINE

Testirali smo:
CÉBÉ
SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih stirmah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezen del opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Cebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelid. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljamo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodirine vroč in vlažen zrak iz nje.
- potrjuje ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slinost
- ergonomsko oblikovano notranje blazinjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

**Izjemna
pustolovščina
Silvie Vidal**

Izjemni pustolovski podvig je ponovno opravila katalonska plezalka Silvia Vidal. Podala se je v Čile v dokaj neznanu, a s svojimi 1500 metri zelo visoko steno gore Serrania Avalancha, ki so jo do sedaj preplezali samo enkrat. S podobnimi podvigji je Vidalova že nekajkrat presenetila plezalno srenjo.

Silvia Vidal se je odločila za resnično pustolovščino, saj je tako rekoč vse opravila sama in brez pomoči moderne komunikacijske tehnologije. Od zadnjega naselja (Puerto Cardenas) do stene je namreč osem ur hoje in do tja je morala Silvia prenesti 150 kilogramov opreme, hrane in ostalih potrebščin. Pri tem sta ji pomagala dva plezalca. Od tu naprej je bila Vidalova popolnoma sama. Najprej je potrebovala dva tedna, da je pritrčila 350 m vrvi, po krajšem počitku pa se je podala v steno in v njej prebila 32 dni, ne da bi se vrnila v vzhodje! Kar šestnajst dni je morala v steni čakati zaradi slabega vremena. V obdobjih dežja, ki so lahko trajala tudi nekaj dni skupaj, je namreč čez steno padal pravi slap in onemogočal kakršne koli vrvne manevre. "Večkrat sem se spraševala, če se bom v takem

sploh lahko vrnila z vrha nazaj v dolino," je povedala Vidalova. Končno je po 1300 preplezanih metrih navpičnice izplezala na rob stene, po zadnjih, malo položnejših 200 metrih dosegla vrh in tako prva stala na vrhu gore. S tem pa se njeni naporji še niso končali. Za spuščanje po vrvi je za 1300 metrov stene potrebovala naslednje tri dni, največ težav pa ji je delalo odstranjevanje fiksni vrvi. Ko je končno spet stopila na ravna tla, se je naporno delo samo še nadaljevalo, saj je morala vso svojo opremo (125 kg) prenesti nazaj v civilizacijo. To je opravila v enem tednu, pri tem pa je pot prehodila petkrat in vsakič nosila 25 kilogramov. Pri tem opravilu je morala pri neki reki čakati še štiri dni, da se je njen pretok toliko zmanjšal, da je lahko prišla na drugo stran. Tako je bila Silvia Vidal dva meseca popolnoma izolirana. Brez telefona, radia, vremenske napovedi, interneta. Tudi v zadnjem naselju Puerto Cardenas ni nobenih tovrstnih povezav, še trgovine ne. Smer je Silvia imenovala Espiadimonis (A4, 6b, 1500 m), vendar ocena pri vsej zgodbi kar malo obvisi v zraku in še zdaleč ne pove vsega, kar je morala Silvia opraviti pri svoji čilski pustolovščini.

Sam čez Fiesto del biceps

Američana Alexa Honnolda verjetno ni potrebno predstavljati. Je odličen plezalec, specialist za hitrostne vzpone in solo vzpone brez varovanja. Največ takšnih je opravil v ZDA. Smer Nos v El Capitanu je na primer preplezal sam v 5 urah in 49 minutah (povprečna naveza jo pleza vsaj 3 dni). Del letošnje pomladi je Honnold preživel v Španiji, kjer se je največ mudil v plezališču Oliani, potem pa se je za popestritev odpeljal v področje Riglos, za katerega so značilne velike previsne konglomeratne stene. Najbolj znana med tamkajšnjimi smermi je Fiesta del biceps (7a), 250 metrov visoka in okoli 300 metrov dolga smer, ki jo navadno naveza prepleza

v osmih raztežajih. Honnold se je seveda lotil prav te in jo preplezal sam, na pogled in brez varovanja. Svoj vzpon je komentiral takole: "Nekaj označenih oprimkov nisem uporabil, ker jim nisem zaupal, da me bodo držali." Do sedaj je omejena smer doživela že eno solo ponovitev, toda ne na pogled. Zaradi precej "zlizane" skale pa smer počasi odvrta tudi čisto "navadne" ponavljavce.

Spomladanska sezona v Himalaji

Čeprav gore v Himalaji niso le osemtisočaki, vseeno pogledjmo, kaj zanimivega se bo v letošnji predmonsunski sezoni dogajalo na najvišjih gorah sveta.

Začnimo pri najstarejšem Himalajcu. Španec Carlos Soria je star že 73 let, a je v Himalaji dejaven (in uspešen tudi!) kot malokateri pol mlajši alpinist. Do sedaj je stal že na enajstih osemtisočakah, sedaj pa se odpravlja na Anapurno. Kasneje v letošnjem letu se želi povzpeti še na Daulagiri in Kangčendzengo. Novo smer na Anapurno sta si zastavila Švicar Ueli Steck in Kanadčan Don Bowie, potem pa se nameravata povzpeti brez kisika še na Everest. Po kateri smeri, še ni znano. Na najvišjo goro sveta namerava tudi Italijan Simone Moro, ki se je odločil za prečenje Everest-Lotse brez dodatnega kisika. Američana Conrad Anker in Cory Richards pa imata v načrtu Zahodni greben Everesta (ne vemo natančno, ali gre za Ameriško smer iz šestdesetih let ali Jugoslovansko iz leta 1979) na alpski način. Posebej veselo pa se bere novica, da sta na Kangčendzengo spet odšla Nives Meroi in njen mož, zamejski Slovenec Roman Benet. Roman je pred tremi leti prav na tej gori hudo zbolel in njegovo stanje je bilo dolgo časa zelo resno. Zdaj pa je očitno že tako močan, da je nared za nove podvige v najvišjih gorah sveta. O vseh teh odpravah in tudi o tistih na nižje, a navadno tehnično še zahtevnejše gore bomo seveda še poročali.

*Novice je pripravil
Urban Golob.*

**Smučarski slovar
Slovenski smučarski slovar,
Aleš Guček in ostali, uredila
Milka Bokal. Založba ZRC,
ZRC SAZU, Ljubljana, 2011.**

Slovenci smo smučarski narod, tudi danes, čeprav so bila obdobja, ko je bilo mogoče smučarja videti zares na vsakem bližnjem gričku. Konec koncev pa se je vse začelo že z Valvazorjem in omembo bloškega smučarja. Prvi, ki se je lotil tudi terminologije, pa je bil Rudolf Badjura. Ni čudno torej, da imamo danes toliko izrazov, ki so povezani s smučanjem in vsemi njegovimi oblikami. V Slovenskem smučarskem slovarju, ki je prvi "razlagalni, informativno-normativni in prevodni slovar smučarskega izrazja", so avtorji pod uredništvom Milke Bokal zbrali 4050 pomenskih iztočnic, kar nekaj od teh je ponazorjenih tudi s fotografijami. Oblike smučanja, starinski izrazi, najnovejše zvrsti: deskanje, smučanje prostega sloga ... Tu seveda ne gre le za izraze, ki so neposredno povezani s smučanjem, včasih se celo sprašujemo, kako se je določen izraz znašel v slovarju – toda vsak gornik se bo strinjal, da so nahrbtnik, plaz, preizkus stabilnosti snežne odeje, zastrugi in podobni izrazi še kako povezani s turnim smučanjem. Veliko je tudi izrazov, ki izhajajo iz smučanja na organiziranih smučiščih (skupaj z napravami, ki smučarja spravijo na vrh), iz smučarskih šol in s tekmovanj. Pa če pogledamo samo zvrsti - alpsko smučanje, tek na smučeh, deskanje, smučarski

Mladinska knjiga Trgovina
Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvu, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Herald Denzel:
GROSSER ALPENSTRASSEN FUHRER
Denzel Verlag; 24. izdaja; junij 2010 (trda vezava; 624 strani; barvne fotografije; cena 49,03 €)

UŽIVAJTE V NARAVI

REVOLUCIJA

SYNAPSE W

SYNAPSE

Prva treking obutev, ki spodbuja naravno gibanje telesa!

EVOLUCIJA

X ULTRA W

X ULTRA

Odličen oprijem, nizka teža, stabilnost in udobje. Vse kar potrebujete za krajši sprehod ali daljšo avanturo!

skoki, turno in alpinistično smučanje – vsako s svojimi posebnostmi, vsako s svojimi navdušenci.

Tu ni namen, da ocenjujemo strokovnost izrazja in opravljenega dela, pač pa želimo opozoriti predvsem na uporabnost slovarja, ki predstavlja najboljše del del knjige, obsega kar dobrih 280 strani (od skupno preko štiristo). Namreč, zbrani izrazi bodo v pomoč vsakomur, ki bo bral, se učil, pisal, pripravljaj gradiva ... Posebej dobro je, da sta pri vsakem izrazu navedena tudi angleški in nemški prevod. O poslanstvu slovarja je izdajatelj zapisal: "Slovar je namenjen strokovnjakom, ki se ukvarjajo s smučarstvom, o njem pišejo ali govorijo v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku, športnikom, novinarjem, študentom in ljubiteljem tega športnega področja." Slovarskemu delu sledijo dodatki: geometrijski elementi smučarskih skakalnic in dva, ki se nanašata na ocenjevanje težavnosti turnega in alpinističnega smučanja. Dodane so tudi štiri umetniške slike (Marjan Skumavc in Miki Muster), povezane s smučanjem – resnici na ljubo bi si vsaka zaslužila samostojno stran v knjigi. Zadnjih sto strani slovarja je namenjenih angleško-slovenskim in nemško-slovenskim ustreznikom, kar utegne priti prav vsem, ki smučarsko literaturo prebirajo v teh dveh svetovnih jezikih. Če potegnemo črto – obsežno delo priznanih poznavalcev smučarskih disciplin, smučarskih strokovnjakov, piscev, avtorjev učnih programov šole smučanja (soizdajatelj slovarja je Smučarska zveza Slovenije), navdušenih smučarjev, tudi turnih, predvsem pa – jezikovne stroke. Delo je gotovo lahko v ponos Slovincem. Hkrati je strokovno, uporabno, priročno, nenazadnje tako, ki bo vsem, ki o smučanju pišejo ali se o njem izražajo, omogočilo, da ne bodo v zadregi – tako glede starinskih kot najsodobnejših izrazov.

Marjan Bradeško

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Od zadnjega poročanja o aktivnostih in dejavnosti Planinske zveze Slovenije se je zgodilo precej stvari. Najpomembnejši dogodek je bil zagotovo **Skupščina** Planinske zveze Slovenije 2011, o kateri obširneje poročamo v prvem delu Vestnika. V začetku aprila je izšel drugi Letopis Planinske zveze Slovenije, v katerem so predstavili delovanje zveze, komisij in njenih organov v letu 2011. Povabili pa so na letošnji Dan slovenskih planincev, ki bo 16. junija in bo potekal skupaj s praznovanjem 100-letnice organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji. V aprilu so na sedežu Planinske zveze v Ljubljani in prek spletne trgovine začeli prodajati tudi planinske in plezalne vodnike, dnevnik ter zemljevide za hrvaško območje. Prav tako so na sedežu Planinske zveze Hrvaške in prek njihove spletne trgovine začeli prodajati vodnike, dnevnik in zemljevide Planinske zveze Slovenije. V dobro planinstva in še boljše prepoznavnost aktivnosti se je le-ta s časopisno hišo Delo dogovorila za sodelovanje – v Nedelu boste tako ob nedeljah lahko spremljali povabila na planinske aktivnosti naslednjega konca tedna, v Delu, v sredinem Tripu, pa bodo izpostavili posamezni dogodek. Kmalu se obetajo še druge oblike sodelovanja. Na **6. mednarodnem festivalu gorniškega filma Domžale** v začetku aprila je Planinska zveza sodelovala na več področjih: pri programu za najmlajše (tri ponovitve) in mlade planince ter pri okrogli mizi Planinske zveze in Gorske reševalne zveze Slovenije ob 100-letnici organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji. Okrogla miza je osvetlila sedanje stanje gorskega reševanja pri nas in odgovorila na dileme, ki jih prinašata sodobni način življenja in obiskovanje gora. Planinska zveza je na festivalu podelila

nagrado PZS za najboljši film, ki v skladu z Alpsko konvencijo vzpodbuja dobro prakso v gorah. Prejel jo je slovenski film Klic z gora. Prejemnika zlatega cepina 2012 za najpomembnejši alpinistični vzpon na svetu za leto 2011 Luka Stražar in Nejc Marčič sta imela ob zaključku festivala predavanje o odpravi in nagrajenem vzponu. Planinska zveza je planinskim društvom, ki so v letu 2011 najbolj povečala članstvo ali katerih markacisti PZS so v letu 2011 opravili največ prostovoljnih ur ali tistim, ki so v zadnjem obdobju organizirala večje planinske dogodke v sodelovanju s PZS, razdelila 200 kart za ogled filmov ali za udeležbo na mladinskem programu festivala. Prav tako se je Planinska zveza na festivalu predstavljala z dejavnostmi in z edicijami Planinske založbe PZS. Planinska zveza je poročala o sprejemu Luke Stražarja in Nejca Marčiča pri ministru za šolstvo, izobraževanje, kulturo in šport dr. Žigu Turku, o številnih orientacijskih in drugih tekmovanjih, o memorialih in dolgoletnih planinskih srečanjih, povabila pa na razna usposabljanja (za mladinske voditelje, za turno-kolesarske vodnike), na razstave in druge kulturno-planinske prireditve. Gospodarska komisija je za oskrbnike, najemnike planinskih koč in društvene delavce pripravila odlično strokovno ekskurzijo, na kateri si bodo udeleženci v maju ogledali novo planinsko kočjo na Dobraču. Vse kočje oziroma društva pa so povabili k oddaji vlog za pridobitev znakov Okolju prijazna kočja in Družinam prijazna kočja. Komisija za planinske poti je objavila razpis za smerne table in pred prazniki pripravila seznam odprtih planinskih koč v času prvomajskih praznikov. Komisija za športno plezanje je pozvala športne plezalce k prijavi za uveljavljanje statusa kategoriziranega športnika in z največjim veseljem poročala o **zmagi** najboljših športnih plezalke Slovenije in sveta Mine Markovič na drugi tekmi svetovnega pokala v balvanskem plezanju, ki je potekala na domačih tleh (več o tem v drugem delu Vestnika).

Komisija za alpinizem je poročala o taboru perspektivnih alpinistov Chamonix 2012, o Zboru alpinistov 2012, na spletu je objavila alpinistični priručnik Alpiročnik, razpis za naziv alpinist v letu 2012, pozvala člane alpinističnih odsekov/klubov h kategorizaciji za leto 2012 (pomladanski rok) ter poročala o alpinističnih odpravah Rocky Mountain 2012 in Patagonija 2012, ob tem pa srečno pot zaželela alpinističnim odpravama Aljaska in Denali 2012. Konec marca je s podpisom pogodbe še formalno potrdila delovanje **slovenske mladinske alpinistične reprezentance**, katere vodja bo naš svetovno priznani in že dvakrat z zlatim cepinom nagrajeni alpinist Marko Prezelj. Mladinska komisija je povabila na usposabljanje za mladinske voditelje in na seminar družabnosti, na tradicionalno delovno akcijo v Planinsko učno središče Bavšica pred začetkom nove sezone planinskih usposabljanj ter na Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje 2012, objavili pa so tudi novo spletno stran komisije. Planinski vestnik je zaživel v aplikaciji TRAFIKA, v kateri ga lahko prebirate na Applovih tabličnih računalnikih, kmalu pa bo dostopen tudi prek Androidov. Planinska založba je v Ljubljani sodelovala na 17. Slovenskih dnevih knjige, ki so potekali sredi aprila v večjih krajih po Sloveniji. Komisija za turno kolesarstvo je tako kot Mladinska komisija objavila prenovljeno stran komisije, na kateri so predstavljene dejavnosti najmlajšega izmed področij delovanja Planinske zveze Slovenije. Najboljši slovenski tekmovalci v turnem smučanju Nejc Kuhar je proti koncu aprila odlično tekmoval na Marmoladi in Kaninu, na Jezerskem pa so pripravili IV. Skiventure 2012. Planinska zveza pa se tudi letos – po uspešni akciji Očistimo Slovenijo 2012 – pridružuje akciji Očistimo naše gore in planine 2012. A dragi obiskovalci gora in planin, vedno imejmo v mislih – odnesimo smeti s seboj v dolino, varujmo, ohranjajmo in pazimo na gore in vso naravo.

Zdenka Mihelič

**DOŽIVETJA
NARAVE**

Vsaki petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

Dan slovenskih planinskih doživetij ob Dnevu slovenskih planincev 2012 in 100-letnici organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji Kranjska Gora in Mojstrana, 16. 6. 2012

DOGAJANJE V SLOVENSKEM PLANINSKEM MUZEJU

- 8.00–13.00 ogled razstave ob 100-letnici ustanovitve gorske reševalne službe Slovenije v dvorani Trisul
- 10.00–13.00 Planinska ustvarjalnica (izdelava planinskih pohodnih palic in klobučkov)
- 9.00–11.00 Ogled filma o gorskem reševanju v dvorani Triglav
- 11.00–12.00 Prikaz gorskega reševanja v ostenju Grančiča – v neposredni bližini Slovenskega planinskega muzeja

DOŽIVETJA ZA MLADE PLANINCE (PRED SLOVENSKIM PLANINSKIM MUZEJEM)

- 8.30–10.30 Planinska pustolovščina (enourna orientacijska pustolovščina s planinskimi vrlinami)
- 9.00–12.00 Poljana zabave in delavnice (planinske družabne igre)
- 10.00–11.00 Podelitev priznanj dobitnikom Zlatega znaka Mladega planinca

VODENI IZLETI IN OGLED KRANJSKE GORE

Mavrinc • Iz Kranjske Gore čez Robe na Srednji vrh • V Planico do Planiške velikanke • Ogled Kranjske Gore do jezera Jasna in srečanje s teto Pehto v Liznjekovi domačiji

Udeležba na vodenih izletih in ogledu je brezplačna. Zborna mesto in izhodišče: parkirišče pri sedežnici Dolenčev Rut, Kranjska Gora

KOLESARSKA IZLETA

Kolesarski izlet v Tamar • Kolesarska tura na Tromejo

Obvezna oprema za obe turi: tehnično brezhibno kolo z grobim profilom gum, čelada, rokavice, osebna izkaznica ali potni list.

Do 14.00 prihod vseh pohodnikov in izletnikov na prizorišče prikaza gorskega reševanja (parkirišče pri sedežnici Dolenčev Rut).

PRIKAZ GORSKEGA REŠEVANJA

14.00–14.30 Vaja iz reševanja z žičnice, iskanje z reševalnimi psi in reševanje z uporabo helikopterjev

CELODNEVNO DOGAJANJE V DVORANI VITRANC

Razne predstavitve, razstave, tekmovanje iz planinskih veščin, projekcija zmagovalnega filma 6. IMFFD, ...

SLOVESNI SPREVED IN SLAVNOSTNA PRIREDITEV V DVORANI VITRANC

15.00–17.00 slovesni spreved gorskih reševalcev (s parkirišča pri sedežnici Dolenčev Rut do dvorane Vitranc) s predstavitvijo dela GRS, sorodnih organizacij v okviru Alpe-Adria, organizacij v okviru CZ, spreved planinskih praporjev
Poskrbljeno bo za hrano in pijačo ter planinsko zabavo z živo glasbo

Več na spletni strani www.pzs.si (Dan slovenskih planincev 2012) in na Facebook strani PZS, <http://www.facebook.com/PlaninskaZvezaSlovenije>

